

Δελτίο
συνδέσμου
έλληνίδων
επιστημόνων

9

ΜΕΓΑΛΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

7.000 σελίδες ελληνικά άρθρα γραμμένα
από κορυφαίους Έλληνες επιστήμονες
Πάνω από 100.000 λήμματα
34 τόμοι των 800 σελίδων ο καθένας
35.000.000 λέξεις
χιλιάδες εικόνες και χάρτες σε δωδεκαχρωμία

ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ / ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ:

ΑΘΗΝΑ

Ακαδημίας 52, τηλ. 3636632, 3617657

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τσιμισκή 17, τηλ. 268718, 268746

Συνδεσμος Ελληνιδων

Επιστημονων

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ Σ.Ε.Ε.
ΑΠΡΙΛΗΣ - ΜΑΗΣ 1982 - ΤΕΥΧΟΣ 9 - ΔΡΧ. 40

Έκδοτης

Αμαλία Φλέμιγκ Πρόεδρος Σ.Ε.Ε. (Κανάρη 23
Αθήνα)

Ίδιοκτήτης

Σύνδεσμος Έλληνιδων Έπιστημόνων

Τα ένυπόγραφα άρθρα άνηχούν τίς γνώμες τών
συντακτών τους

Συντάσσεται από Έπιτροπή.

Φωτοστοιχειοθεσία

Τεχνική - Έκδοτική (Ε. Λαμπρινός)
Αραχώβης 61 - Τηλ. 3634306

Μοντάζ - Φύλμ

Αφοί Πίνα

Έκτύπωση

Η. Αρχοντάς - Θ. Φλώρος

Τό γράμμα τῆς σύνταξης

Δύο φορές στό διίστημα τῆς εκατονταετίας αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότητα δοκίμασε τίς φρικαλεότητες τῶν παγκόσμιων πολέμων. Καί παρ' ὅλο πού μόλις 40 περίπου χρόνια πέρασαν ἀπό τότε πού ἔπαψαν νά βροντοῦν τά κανόνια τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου, ἡ εἰρηνική ἀνάπαυλα ἔχει μπεῖ πολλές φορές μέχρι σήμερα σέ δοκιμασία.

Πρόσφατα, οἱ παράλογοι πόλεμοι (νησιά Φάλλκλαντ, Παλαιστίνη, Ἰράκ) καί κύρια τό ψυχροπολεμικό κλίμα πού καλλιιεργεῖται ἀπό τή συνεχιζόμενη κατασκευή πυρηνικῶν ὀπλῶν καί τήν ἀπόθήκευσή τους στά ἐδάφη πολλῶν Κρατῶν, δημιουργοῦν ὄλο καί μεγαλύτερη ἀνησυχία γιὰ τό εἰρηνικό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας.

Εἶναι τραγικό στόν 20ό αἰ. νά ὑπάρχουν ἀνθρώποι πού ἔχουν συμφέροντα νά δημιουργοῦν ἐστίες πολέμου καί νά προετοιμάζουν τό πυρηνικό πόλεμο, τή στιγμή πού «ἡ ὦμή βία» σάν ἐπιχείρημα θά ἔπρεπε νά διαγραφεῖ γιὰ πάντα ἀπό τίς σελίδες τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Ἐπειδή μέρα τή μέρα ἡ διεθνῆς κατάσταση ἀξόνεται, τό κινήρι τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν ἐντείνεται, παρά τήν ὑπογραφή τῆς τελικῆς πράξης τοῦ Ἐλσίνκι - πού ἀποτελεῖ σημαντική ἐπιτυχία τῶν φιλειρηνικῶν δυνάμεων - ὁ ἀγῶνας γιὰ τήν εἰρήνη καί τήν Παγκόσμια ἀσφάλεια, ἀποτελεῖ σήμερα πρωταρχικό συστατικό στοιχεῖο ὄλων τῶν προοδευτικῶν Κινήματων καί Χωρῶν.

Σ' αὐτό τόν ἀγῶνα συγκεντρώνεται ἡ προσοχή ὄλων τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, τῶν οὐμανιστικῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων ἀκόμα καί τῶν θρησκευτικῶν κύκλων, ὅπως ἔδειξαν οἱ χωρίς προηγούμενο πορεῖες εἰρήνης σέ διεθνῆς ἐπίπεδο ἀλλά καί στη χώρα μας εἰδικότερα.

Ἐμεῖς, σάν ἐπιστημόνες καί σάν πολίτες μιᾶς χώρας πού δοκιμάστηκε σκληρᾶ στό παρελθόν ἀπό ξενοκίνητους πολέμους καί πού τώρα μόνιμα αὐτελεῖται ἀπό τά πυρηνικά ὄπλα πού ὑπάρχουν στό ἔδαφος τῆς καί τό «ζέον καζάνι» τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, θεωροῦμε ὅτι ἡ εἰρήνη μπορεῖ νά κατοχυρωθεῖ, νά διαφυλαχτεῖ καί νά ἐδραιωθεῖ μέ πολιτικά μέσα.

Γι' αὐτό σέ συνεργασία μέ τήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση καί εἰδικούς ἐπιστήμονες οργανώνουμε συζητήσεις γιὰ τήν ἐνημέρωση τοῦ λαοῦ ἀπό τόν κίνδονο τῶν πυρηνικῶν ὀπλῶν καί συμμετέχομε σέ κάθε ἐκδήλωση πού ἀποσκοπεῖ στη πρόσπιση τῆς εἰρήνης. ΣΥΝΘΗΜΑ ΜΑΣ: «Ἡ εἰρήνη εἶναι ὑπόθεση ὄλων καί τοῦ καθένα χωριστά».

Ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσης τοῦ Συνδέσμου

Οἱ δραστηριότητες τοῦ συλλόγου μας στό διάστημα πού πέρασε ἦταν ἰδιαίτερα σημαντικές καί πολύπλευρες.

■ Μέ τό γενικό τίτλο «Οἱ Κοινωνικοὶ Φορεῖς καί ἡ συμβολή τους στήν ἀνάπτυξη τῆς τέχνης» ἡ πολιτιστική ἐπιτροπή ἐπραγματοποίησε, σειρά ἐκδηλώσεων μέ πρωτοφανή ἐπιτυχία, μέ θέματα:

«Ἡ μουσική σήμερα στόν τόπο μας», «Τό θέατρο στήν Ἑλλάδα σήμερα», «Ἡ εἰκαστική δημιουργία τοῦ Γιάννη Ρίτσου» καί «Ἡ Ἑλληνικός Κινηματογράφος».

■ Ὁ Σ.Ε.Ε. συμμετείχε στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τοῦ φόρουμ τῶν γυναικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί τῆς Ἐρυθρᾶς πού ἐγίνε τό Μάρτη στήν Πάντειο, μέ θέμα: «Οἱ Γυναῖκες στόν ἀγῶνα γιά Ἐθνική Ἀνεξαρτησία καί Εἰρήνη». Ἡ πανηγυρική ἔναρξη ἐγίνε ἀπό τήν πρόεδρο τοῦ Συνδέσμου μας κ. Ἀμαλία Φλέμιγκ ἐνώ ἡ κ. Μαρία Γκασούκα - Γκιόκα, γραμματέας τοῦ Σ.Ε.Ε. ἔκανε σύντομη παρέμβαση.

■ Ἡ ὑπόθεση τῆς εἰρήνης ἦταν ἕνας τομέας στόν ὁποῖο ἐνεργοποιηθήκαμε ἰδιαίτερα. Μέ πρωτοβουλία τοῦ Συνδέσμου καί μέ τή συμμετοχή τοῦ Συλλόγου Φυσικῶν Ἐρευνας καί Ἐφαρμογῶν ὁ κ. Ἀνδρέας Θεοφίλου (πρόεδρος τοῦ παραπάνω συλλόγου) ἀνάλυσε στήν κατάμεστη αἴθουσα τοῦ Σ.Ε.Ε. τούς κινδύνους ἑνός πυρηνικοῦ πολέμου τούς τρόπους ἀποφυγῆς του καί τό κόστος καί τίς συνέπειες τῶν ἐξοπλισμῶν. Παράλληλα συντάχθηκε ἐκκλήση γιά τήν ὑποστήριξη τῆς προσπάθειας γιά Ἀφοπλισμό καί εἰρήνη.

■ Ἐκδηλώσεις μέ τό πιό πάνω περιεχόμενο ἐπραγματοποίησε ὁ Σύνδεσμος στούς Δήμους Ἁγίων Ἀναργύρων, Ἀνω Λιτωσίων, Ἀγρινίου καί Πάτρας μέ σημαντική ἐπιτυχία.

■ Ὑπόμνημα ὑπέβαλε τό Δ.Σ. στό Γενικό Διευθυντή τῆς ΕΡΤ κ. Ρωμαιο γιά τή δημιουργία ἐκπομπῶν στήν τηλεόραση μέ θέμα τή σύγχρονη γυναῖκα, τή λήψη τῶν ἀναγκαίων μέτρων γιά τό σταμάτημα τοῦ διασυρ-μοῦ τῆς γυναίκας ἀπό τίς διαφημίσεις τήν προβολή τῆς δράσης δημοκρατικῶν ὀργανώσεων κ.λπ.

■ Ὁ Σ.Ε.Ε. πῆρε μέρος στήν πορεία Εἰρήνης πού ἐγίνε ἀπό τό Ἑλληνικό στήν Ἀμερικάνικη Πρεσβεῖα.

■ Στήν πικετοφορία διαμαρτυρίας γιά τή γενοκτονία τῶν παλαιστινίων πού ὀργανώθηκε ἀπό Γυναικείους Συλλόγους Γονέων καί κηδεμόνων καί τήν ΕΕΔΥΕ στό Ἰσραηλινό Προξενεῖο ὁ Σύνδεσμος μας συμμετείχε μέ ἀρκετά μέλη του.

■ Παράλληλα, τό Δ.Σ. τοῦ Σ.Ε.Ε. ἐδημοσίευσε στίς ἐφημερίδες ψήφισμα στό ὁποῖο στιγματίζεται ἡ γενοκτονία πού διαπράττει τό Ἰσραήλ σέ βάρος τοῦ παλαιστινιακοῦ λαοῦ καί τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ Λιβάνου.

■ Τίς ἀπόψεις του γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἰσονομίας τῆς Ἑλληνίδας καί τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δίκαιου ὑπέβαλε μέ σχετικό ἔγγραφο τό Δ.Σ. τοῦ Συνδέσμου μας στόν Ὑπουργό Δικαιοσύνης κ. Ἀλεξάνδρη.

■ Ἡ Ἐπιτροπή Παιδείας ὑπέβαλε στό ἀρμόδιο Ὑπουργεῖο τίς θέσεις τοῦ Συνδέσμου γιά τό Νέο Καταστατικό Χάρτη Παιδείας γιά νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἀπό τή σχετική ἐπιτροπή.

■ Στή συνάντηση γυναικείων φορέων πού διοργάνωσε ἡ ΚΝΕ, στίς 22-7-1982 στή πλαίσια τοῦ γυναικῶν τῆς Π.Ο. συμμετείχε καί ὁ Σ.Ε.Ε. μέ ἐκπρόσωπό του.

ΣΧΟΛΙΑ... ΕΙΔΗΣΕΙΣ...

Τό συνέδριο Γυναικῶν τῆς Ν.Δ.

Μέσα στο μοντέρνο νέο μεγάλο ξενοδοχείο Intercontinental στις ευρύχωρες αίθουσες των δεξιώσεων με τα βελούδα, τους καθρέφτες και τους κρυστάλλινους πολυέλαιους οι αγωνίστριες της Ν.Δ. συζητούν.

Μια σύγχρονη Μπουμπουλίνα με το καλοχτενισμένο κεφαλάκι της και το ακριβό σύνολο τσιφίτσι: «Εμπρός Νεοδημοκρατίσσοις για νέους αγώνες για Πατρίδα Ορθοδοξία, Οικογένεια παράδοση» και άλλη εισάγοντάς τον Ελληνοχριστιανικό φεμινισμό προτείνει: «Να μελετήσουμε σοβαρά το Ευαγγέλιο και να φέρουμε τους ανθρώπους κοντά στο Κύριο». Την ώρα αυτή την ιερή μια εξάλλη αγωνίστρια κράζει: «Λύκοι λύκοι παντού σήμερα οι μπολσεβίκοι» και η επόμενη ομιλήτρια ότι «συκοφαντούνται σήμερα τα κατηχητικά σχολεία που πρέπει να διασώσωμε και οι καιροί απαιτούν να ζώσωμε τα όρματα όπως η Δέσπω Μπότσαρη».

Καμιά από αυτές τις λαμπρές και μαχητικές γυναίκες δεν έβηξε τα γυναικεία προβλήματα. Μόνο μια είπε ότι «Το Συνέδριο πέτυχε γιατί η κυρία Διαμαντίνα Αβέρωφ έκανε τον άνδρα της και αρχηγό μας να αγαπήσει τόσο πολύ το γυναικείο φύλλο».

Ο κύριος Αβέρωφ στη εισήγησή του είπε ότι: «Το κόμμα μας αγωνίζεται όχι για τὰ παιδιά του σωλήνα και της θολοκοιλτούρας αλλά για τα Ελληνόπουλα που θα τραγουδάνε Γαλάζια Γενιά - Δημοκρατία - Λευτεριά».

Λοιπόν: «Άνω σχώμεν τας καρδίας»

Οί παιδικοί σταθμοί

Έχει αναγνωρισθεί από πολύ κόσμο, ιδιαίτερα γυναίκες η σημασία και αξία των παιδικών σταθμών, που δυστυχώς μας λείπουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Νομίζουμε ότι τώρα που δημιουργήθηκαν ευνοϊκότερες συνθήκες με την ανάδειξη της νέας κυβέρνησης, είναι άμεσο το ζήτημα της κατάστρωσης χρονοδιαγράμματος κατασκευής και λειτουργίας παιδικών σταθμών. Το πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί φυσικά άμεσα ούτε μέσα σε 2 χρόνια. Οι 3.500 παιδικοί σταθμοί που λείπουν θέλουν περισσότερο χρόνο. Χρειάζεται όμως πιά κάθε χρονιά να φτιάχνονται μερικές τουλάχιστον δεκάδες. Έτσι, για να φτάσουμε κάποτε σε καλύτερα ποσοστά.

Τό «καμάκι» κι οί γυναίκες

Πριν λίγο καιρό, εφημερίδα που αρέσκειται σε σκανδαλοθηρικές δημοσιεύσεις, έγραφε με τεράστιους τίτλους: «Γώρα οι γυναίκες θα κάνουν καμάκι». Κάτω απ' το τίτλο ακολουθούσε μια είδηση για καινούργιες αντισυλληπτικές μεθόδους που κάνουν τις γυναίκες να αισθάνονται πιο χειραφετημένες στον σεξουαλικό τομέα. Ουδέμια σχέση ο τίτλος με το περιεχόμενο του δημοσιεύματος. Είναι κι αυτός ένας τρόπος να διαστρεβλώνονται τα νοήματα μέσω της γελοιοποίησης και της χυδαίοτητας. Κι εδώ ο σκοπός είναι συγκεκριμένος: να νομισθεί ότι επιθυμία των γυναικών δεν είναι η ισονομία, οι

ίσες ευκαιρίες στη ζωή και στον πολιτισμό, αλλά η πρωτογονικού επιπέδου επιθυμία... μίμησης ορισμένων αντρικών συνηθειών. Κι αν τα γράφουμε αυτά, δεν είναι για να συνετίσουμε τη συγκεκριμένη εφημερίδα που έχει αρκετά βαρυσμένο «ποινικό μητρώο» με τέτοιες υποθέσεις. Είναι για να προβληματίσουμε το κοινό αυτών των εντύπων να το κάνουμε ν' αναρωτηθεί για το τί διαβάζει!

Φυτοφάρμακα

στό μητρικό γάλα

Καμιά εικοσαριά παιδιά από 6 μηνών μέχρι 2 ετών υποστήριξαν ενεργά τις μητέρες τους που οργάνωσαν διαδήλωση μπροστά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά της κατάχρησης φαρμάκων και εντομοκτόνων ίχνη των οποίων βρέθηκαν στο μητρικό γάλα. Η κ. Seitel-Emmerling συντονίστρια στα θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία στη σοσιαλιστική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατήγγειλε την κατάχρηση των χημικών προϊόντων στο τομέα της γεωργίας και ζήτησε από την Ευρωπαϊκή επιτροπή να προσέξει ιδιαίτερα τις βραχύχρονες και μακρόχρονες ζημιές που προκαλεί στον ανθρώπινο οργανισμό η δράση ωριασμένων τοξικών ουσιών και να ετοιμάσει το ταχύτερο κοινοτική οδηγία σχετικά με το θέμα αυτό.

Φεστιβάλ Γυναικείας ταινίας

Η μεγάλη διεθνής συμμετοχή στο Φεστιβάλ Γυναικείας ταινίας που οργανώθηκε στις Βρυξέλλες έδωσε την ευκαιρία να

γίναν ενδιαφέρουσες συγκρίσεις και να ανακαλυφθούν κοινές τάσεις.

Έτσι όλες οι γυναίκες σκηνοθέτες πρόβαλαν στις ταινίες τους τη γυναίκα της χώρας σε εμπόλεμη κατάσταση, τη γυναίκα μετανάστρια, τη γυναίκα θύμα βίας κ.λπ.

Κοινό σε όλες σχεδόν τις ταινίες ήταν το θλιβερό ή τρυφερό χιούμορ.

Γυναίκες στην Ευρώπη

Η γυναίκα στην Ευρώπη παρά τα όσα κατά καιρούς δημοσιεύονται δεν έχει κατακτήσει την ισότητα. Παρά το ότι γίνονται ωρισμένα σημαντικά βήματα (οι γυναίκες κατέχουν το 17% των εδρών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), στον ε-

παγγελματικό τομέα η εξέλιξη της γυναίκας καθυστερεί γιατί πιέζεται από τις οικογενειακές συνθήκες που της επιβάλλουν σαν παντρεμένη και μητέρα να μην εργάζεται η συνηθέτερα να σταματά την δουλειά της μετά την δημιουργία οικογένειας. Έτσι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που το 51,3% του πληθυσμού της είναι γυναίκες εργάζονται μόνον 38.000.000 που αποτελούν το 38% του συνόλου (έναντι του 70% του συνόλου των ανδρών). Η διαφορά είναι αναμφισβήτητα μεγάλη σε βάρος της γυναίκας.

Περισσότερες γυναίκες Γιατροί και Φαρμακοποιοί

Εκθεση της Παγκόσμιας Οργάνωσης υγείας επισημαίνει την αύξηση του αριθμού των γυναικών που ασκούν το επάγγελμα

της γιατρού οδοντογιατρού και της φαρμακοποιού στις περισσότερες από τις 22 βιομηχανικές χώρες σε σύγκριση με έκθεση της Π.Ο.Υ. που έγινε στην δεκαετία του '60. Στη διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος ο αριθμός των γυναικών γιατρών αυξήθηκε κατά 3% στις Η.Π.Α και κατά 18% στην Ουγγαρία. Η γυναικεία παρουσία μεταξύ των φαρμακοποιών είναι επίσης αξιοσημείωτη. Στη Πολωνία οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 85% και στη Φιλανδία το 90% του συνόλου του κλάδου.

ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΑΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΗΣ ΕΡΤ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Αντιπροσωπεία του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων αποτελούμενη από την Πρόεδρο κα Αμαλία Φλέμιγκ και την Γεν. Γραμματέα κα Μαρία Γκασούκα επισκέφθηκε τον Διευθυντή της ΕΡΤ κ. Γ. Ρωμαιο και υπέβαλε τα παρακάτω αιτήματα:

α. Τη δημιουργία εκπομπών με θέμα τη σύγχρονη γυναίκα όπου επιστήμονες και παραγοντές προσδευτικών γυναικείων σωματείων θα ενημερώνουν τη γυναίκα σε θέματα της αρμοδιότητάς τους. Θέματα ιατρικής φύσης, αναλφαριθμητισμός κ.λπ καθώς και σε ζητήματα που αφορούν τα δικαιώματά της.

β. Τη λήψη των απαραίτητων εκείνων μέτρων ώστε να σταματήσει ο διασυρμός της γυναίκας από τις διαφημίσεις.

γ. Προβολή της δράσης των δημοκρατικών γυναικείων οργανώσεων μέσα από ειδικές εκπομπές και από τα Δελτία ειδήσεων.

δ. Αύξηση των ελληνικών παιδικών εκπομπών που θα εξοικειώνουν το παιδί με

τον ελληνικό χώρο και τα σύγχρονα προβλήματα. Αναζήτηση καλών και σωστά μεταγλωτισμένων ξένων παιδικών ταινιών.

ε. Αξιοποίηση, βελτίωση και εμπλουτισμός της παιδικής τηλεόρασης και χρησιμοποίησή της στα σχολεία.

στ. Στενή συνεργασία ΕΡΤ και δημοκρατικών γυναικείων οργανώσεων στην κατάρτιση προγραμμάτων που αφορούν τη γυναίκα και το παιδί.

Αξιότιμον
κ. Υπουργόν Δικαιοσύνης.
Ενταύθα

Αξιότιμη κύριε Υπουργέ,
Με αφορμή δημοσιεύσεις στον τύπο σχετικά με τα πρώτα μέτρα που μελετάει η Κυβέρνηση να προωθήσει στα πλαίσια της αντιμετώπισης του θέματος της ισονομίας της Ελληνίδας και του εκσυγχρονισμού του Οικογενειακού Δίκαιου, το

Δ.Σ. του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων στη συνεδρίασή του της 16.12.1981 έκρινε σκόπιμο να θέσει υπ' όψη της Κυβέρνησης τα εξής:

Θεωρούμε δεδομένο ότι σύμφωνα με τις διακηρύξεις της κυβέρνησης θα τηρηθεί η δημοκρατική διαδικασία και θα κληθούμε όπως και οι άλλες γυναικείες οργανώσεις που αγωνίσθηκαν για την προβολή και την διεκδίκηση των γυναικείων δικαιωμάτων στη πληρέστερη αντιμετώπισή τους.

Αλλά ανεξάρτητα από τα παραπάνω χρισίμο πιστεύουμε είναι να αναφερθούμε κατ' αρχήν στις γραπτές θέσεις μας, απόψεις και διακηρύξεις που έχουμε υποβάλει κατά καιρούς στις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας και τις οποίες βεβαίως έχουμε στη διάθεσή σας.

Συγκεκριμένα:

α. Τη μελέτη και σχέδιο νόμου για την αναμόρφωση του οικογενειακού δικαίου που επεξεργάσθηκε η Νομική Επιτροπή του Συνδέσμου ύστερα από την κοινο-

Συνέχει στη σελ. 30

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Του ΠΑΝ. ΜΗΛΑ

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙ

«Η μουσική σήμερα στον τόπο μας»

«Η μουσική σήμερα στον τόπο μας» ήταν τό θέμα της εκδήλωσης που πραγματοποίησε ο Σύνδεσμος Έλληνίδων Έπιστημόνων στις 20 - 11 - 1981 στα πλαίσια του κύκλου των εκδηλώσεων. «Οι Κοινωνικοί φορείς και η συμβολή τους στην ανάπτυξη της Τέχνης».

Στην εκδήλωση πήραν μέρος οι καλλιτέχνες: Λυκούργος Άγγελόπουλος, Βυζαντινολόγος, Γιώργος Άμαργιαννάκης, Μουσικός του Κέντρου Έρευνας της Έλληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών και συνεργάτης του Γ΄ Προγράμματος της ΕΡΤ, Νότης Μαυρουδής, συνθέτης, Άλίκη Κρίθαρα, άρτίστρια και Φωτεινή Πρωτοψάλτη, καθηγήτρια Μουσικής. Συντονίστρια ήταν η Ίριγνεα Εύθυμάτου.

Την εκδήλωση άνοιξε η Πρόεδρος του Σ.Ε.Ε. κ. Αμαλία Φλέμιγκ και στη συνέχεια η συντονίστρια έκανε μία σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της μουσικής στη νεώτερη Ελλάδα.

Ο Βυζαντινολόγος Λ. Άγγελόπουλος μίλησε για τη Βυζαντινή μουσική χαρακτηρίζοντας την σαν την «κλασική μας μουσική», ενώ ο Γ. Άμαργιαννάκης αναφέρθηκε στο «μεγάλο και δύσκολο» όπως είπε, θέμα του Δημοτικού μας τραγουδιού.

Δύο σημαντικά ζητήματα άναλυσε ο Ν. Μαυρουδής: «Κράτος και Πολιτιστική ζωή» και «Κράτος και Μουσικές Δισκογραφικές Έταιρίες».

Την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην εκπαίδευση σχετικά με τη μουσική παρουσίασε η Φ. Πρωτοψάλτη, τονίζοντας ιδιαίτερα τά μέτρα που θά πρέπει να παρθούν ώστε να γίνει τό μάθημα βιωματικό. Μετα τίς όμιλίες έγιναν έρωτήσεις και άκολούθησε συζήτηση με τό κοινό.

Την εκδήλωση, που παρακολούθησε πλήθος κόσμου, έκλεισε η άρτίστρια Άλίκη Κρίθαρα.

«Τό θέατρο στην Ελλάδα σήμερα»

Στά γραφεία του Συνδέσμου έγινε πλατειά συζήτηση με θέμα «Τό θέατρο στην Ελλάδα σήμερα», στην όποια πήραν μέρος οι καλλιτέχνες:

- Γιώργος Χριστοφιλάκης, θεατρικός συγγραφέας.
- Μήτσος Αυγίζος, σκηνοθέτης.
- Άσπασία Παπαθανασίου και Εύα Καταμανίδου, ηθοποιοί.

— Βασίλης Κολοβός, ηθοποιός σαν εκπρόσωπος του Σωματείου Έλλήνων Ηθοποιών, και ο Κ. Γεωργουσόπουλος που συντόνισε τη συζήτηση.

Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΛΟΒΟΣ σαν εκπρόσωπος του ΣΕΗ αναφέρθηκε στα καλλιτεχνικά και εργασιακά προβλήματα των ηθοποιών και συγκεκριμένα στην παντελή έλλειψη επαγγελματικής κατοχύρωσης, σωστής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, στο μεγάλο πρόβλημα της άνεργίας και στις συντάξεις «πεινας», τονίζοντας πως

"Αποψη της εκδήλωσης" "Η μουσική σήμερα στον τόπο μας"

την ευθύνη για όλα αυτά τα προβλήματα έχει η δεξιά που πολέμησε το θέατρο, τις τέχνες και γενικά τους δημιουργούς.

Τά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να ξεπεραστεί η ανεργία είναι όπως είπε:

— Να περάσει το θέατρο στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

— Να ενισχυθεί οικονομικά ο θεσμός των εταιρικών θιάσων του ΣΕΗ.

— Να βοηθήσει οικονομικά το θέατρο ή πολιτεία, για να μπορέσει να ξεφύγει από τα χέρια των εμπόρων. Για το ζήτημα της τέχνης είπε πως η τέχνη είναι προοδευτική και φιλειρηνική, ότι «για να ζήσει και να προοδεύσει θέλει ΕΙΡΗΝΗ και πως μόνο σε καιρό ειρήνης γίνονται μεγάλα έργα».

*

Ο ΜΗΤΣΟΣ ΛΥΓΙΖΟΣ μιλώντας για τη θεατρική παιδεία είπε πως είναι οργανωμένη σε τελείως λαθεμένη βάση μιά που ο καθένας έχει δικαίωμα να ανοίξει Σχολή. Το πρόβλημα «είναι ακανθώδες» όπως είπε χαρακτηριστικά.

«Μέσα από τις σημερινές σχολές δεν μπορεί να μάθει όποιος ενδιαφέρεται αυτό που λέγεται θέατρο. Οι δύο-τρεις εξαιρέσεις, δεν επαρκούν για να δώσουν στο σημερινό ήθοποιό τη μόρφωση που απαιτείται. Υπάρχουν άνθρωποι καταρτισμένοι που προσπαθούν να συμβάλλουν το ζήτημα όμως είναι τί γίνεται με την πλειονότητα. Βέβαια αυτός που έχει ταλέντο θα αναδειχτεί είτε του δοθεί ή σωστή μόρφωση είτε όχι. Θα γίνει όμως πολύ αργά.»

*

Η ΕΥΑ ΚΟΤΑΜΑΝΙΔΟΥ έθιξε κι' αυτή το θέμα της θεατρικής παιδείας τονίζοντας πως «πρέπει να μπει

στά σχολεία. Μέχρι πρότινος είχαν απαγορευτεί στα παιδιά να φτιάχνουν θέατρο ή να πηγαίνουν σε θέατρο. Ένα μεγάλο πρόβλημα του ήθοποιού είναι το επίπεδο του θεάτρου που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα. Δεν ανεβάζονται έργα σοβαρά, με περισσότερες απαιτήσεις». Στη συνέχεια τόνισε πως υπάρχει και άλλη δυσκολία για τους ήθοποιούς που έχουν κάποια επιφάνεια. «Στο διάστημα που ο ήθοποιός παραμένει ανεργός δεν του παρέχεται η δυνατότητα να καλύτερευσει τον εαυτό του πηγαίνοντας σ' ένα Studio, κάτι που ισχύει σε άλλες χώρες».

*

Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ μίλησε για την ανάγκη επαφής της τέχνης με το ευρύτερο κοινό, με την Ελληνική έπαρξια και είπε:

«Κανένας μέχρι σήμερα δε σκέφτηκε τον κόσμο έξω από την Αθήνα. Υπήρξαν προσπάθειες από νέα παιδιά που όμως δεν μπόρεσαν να σταθούν για λόγους πολιτικούς και οικονομικούς. Ο κόσμος που ζει έξω από την Αθήνα, δεν έχει άλλη τροφή πέρα από το ώρισμα μπουλούκια. Την κατάσταση επιδείνωσε η εμφάνιση της τηλεόρασης. Άρκετοί πολιτιστικοί φορείς ενδιαφέρθηκαν για την αντιμετώπιση του ζητήματος μαζί με την τοπική αυτοδιοίκηση, ή κατάσταση όμως δεν αντιμετωπίζεται νομίζω γιατί οι περισσότεροι, εκτός από εξαιρέσεις, βρίσκονται γρήγορα σε αδιέξοδο. Ενώ διακηρύσσουν ότι έχουν στόχο το ανέγασμα του πολιτιστικού μας επιπέδου δρουν ανταγωνιστικά. Χρειάζεται ενότητα όλων των φορέων».

*

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΑΚΗΣ μίλησε για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο θεατρικός συγγρα-

Η άρπιστρια Άλίκη Κρίθαρη.

φέας και για τον τρόπο που αντιμετωπίζεται το Έλλη-
νικό θεατρικό έργο: «Ο θεατρικός συγγραφέας δίχως
τόν ήθοποιό είναι νεκρός. Το πιο δημιουργικό όν είναι
ό ήθοποιός, μετά ό νομοθέτης και μετά ό δάσκαλος.
Διαθέτομε τούς έκπληκτικότερους ήθοποιούς στον
κόσμο.

Σε όλα τα είδη θεατρικού έργου (Έπισησιακή σχο-
λή, Κρητική, Κωμειδύλλια κ.λπ.) υπάρχει σπόρος
έκπληκτικής τέχνης που αν τον άγνοήσωμε είναι
σοβαρό σφάλμα. Στις κωμωδίες Ψαθά και Τσιφόρου
βρίσκομε σημαντικά στοιχεία που βοηθούν τό έργο
μας.

Με τόν θεατρικό συγγραφέα (έκτός από τόν ήθοποιό
και τό κοινό) συμπορεύεται ό «θεατράνθρωπος σκηνο-
θέτης» που είναι προικισμένο όν, μάγος, άπαραίτητος
στη δουλειά μας και ό σκηνοθέτης που αν δεν είναι
συγχρόνως και θεατράνθρωπος, πρέπει νά λείπει. Σή-
μερα υπάρχουν πολλοί σκηνοθέτες αλλά έλάχιστοι
θεατράνθρωποι».

Τέλος αναφέρθηκε στους κριτικούς θεάτρου από Φώτο
Πολίτη μέχρι Γεωργουσόπουλο.

Στήν εκδήλωση παραβρέθηκε μεταξύ άλλων και ό Δή-
μαρχος Άγρινίου κ. Τσιτσιμελής, που μεταφέροντας
τήν εμπειρία του από τό θέατρο του Δήμου Άγρινίου
μίλησε για τίς δυσκολίες που συνάντησε ό Δήμος, τή
συμμετοχή του κοινού στις θεατρικές παραστάσεις και
είπε ανάμεσα στ' άλλα, πώς «ή Τοπική Αύτοδιοίκηση
μπορεί νά λύσει μέχρις ένα βαθμό ζήτημα τής ανεργ-
γίας».

«Η εικαστική δημιουργία του Γιάννη Ρίτσου»

Στήν κατάμεστη αίθουσα του Δικηγορικού Συλλόγου
πραγματοποιήθηκε με μεγάλη έπιτυχία καλλιτεχνική

Από τήν παραπάνω εκδήλωση διακρίνονται: Εύαγγελος Μαχαίρας,
Ρούλα Κουκούλου, Γιάννης Ρίτσος.

εκδήλωση αφιερωμένη στην εικαστική δημιουργία του
Γιάννη Ρίτσου. Στήν εκδήλωση αυτή ό καλλιτέχνης
Πλάτων Μάξιμος παρουσίασε 117 διαφάνειες που άπο-
τύπωναν τό ζωγραφικό έργο του ποιητή πάνω σε
πέτρες και σε ρίζες.

Στήν εκδήλωση παραβρέθηκε ό ποιητής Γιάννης Ρί-
σος, ό μουσικός Νότης Μαυρουδής, ό πρόεδρος του
Δικηγορικού Συλλόγου κ. Μαχαίρας, ό βουλευτής κ.
Παναγιώτης Κανελλόπουλος, τό μέλος του Π.Γ. ΚΚΕ
Ρ. Κουκούλου και άλλοι εκπρόσωποι κοινωνικών και
πολιτιστικών φορέων.

Δέν παραβρέθηκαν ή πρόεδρος του Σ.Ε.Ε. κ. Άμαλία
Φλέμινγκ, λόγω ξαφνικής της άσθένειας, και ό ζωγρά-
φος Γιάννης Τσαρούχης.

Τήν εκδήλωση άνοιξε με σύντομο χαιρετισμό ή Γ.
Γραμματέας του Σ.Ε.Ε.

Στή συνέχεια άκούστηκε από μαγνητόφωνο ή φωνή
του Γ. Τσαρούχη ό όποιος προλογίζοντας τό εικαστι-
κό έργο του Γ. Ρίτσου ανέφερε μεταξύ άλλων:

«Ένα άμέτρητο πλήθος αισθήσεις βαθιές και διαπερα-
στικές, ένα άληθινό θησαυροφυλάκιο από λεπτότατες
αισθήσεις του στιλπνού, του θαμπού, του μεταξένιου,
της σαπίλιας, της ξεραίλιας και των άνθηρών, ένας
άχειροποίητος τρόπος εικονογράφησης τής ουσίας
τής ποίησης».

Σιγά - σιγά - οι διαφάνειες του Μάξιμου με τήν υπόκρου-
ση τής θαυμάσιας μουσικής του Νότη Μαυρουδή και
τήν μοναδική φωνή του Πέτρου Πανδη σ' ένα τραγού-
δι, ζωντάνεψαν τίς ανθρώπινες κι άργότερα άγριεμένες
μορφές του έργου του ποιητή έκφράζοντας τό θάνατο,
τή ζωή και τόν έρωτα. Η περιήγηση στις χώρες των
ποιημάτων «Μονεμβάσια», «Μαρτυρίες», «Μετάγγιση»
και «Ρωμιόςύνη» έγινε από τόν ίδιο τόν ποιητή.

Ο θαυμάσιος συνδυασμός εικόνας άπαγγελίας - ποιή-
σης και μουσικής κατάφερε νά ξυπνήση στον θεατή
πρωτόγνωρη αισθητική συγκίνηση.

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Αναδημοσιεύεται λόγω λαθών και περικοπών κατά την έκτύπωση στο προηγούμενο τεύχος.

της 'Αγγελικής 'Ασημακοπούλου
B' 'Αντιπροέδρου του Σ.Ε.Ε.

Πολλές οι εκδηλώσεις για την ειρήνη φέτος - με σημαντικότερες εκείνες που διοργάνωσε η Ελληνική Επιτροπή για την Διεθνή 'Υφεση και Ειρήνη (Ε.Ε.Δ.Υ.Ε.) μαζί και με την Κίνηση για την Εθνική Ανεξαρτησία τη Διεθνή Ειρήνη και τον Αφσπλισμό (Κ.Ε.Α.Δ.Ε.Α) και εκείνες που θα αποτελέσουν σε λίγες μέρες το Πανελλήνιο Συνέδριο Διανοομένων (και Καλιτεχνών) για τον Πολιτισμό και την Ειρήνη.

Και, πάντα παρών και συμμετέχων ο Σ.Ε.Ε. για να ακούσει και να πει, να κινητοποιήσει και να κινητοποιηθεί. Και πως θα μπορούσε να ήταν αλοιώς όσο ξέρουμε πως κάθε μέρα στην Ιρλανδία πεθαίνουν από απεργία πείνας για... καλλίτερες συνθήκες φυλάκισης, στο EL SALVADOR μαίνεται ο ανταρτοπόλεμος ενάντια στο ξενοκίνητο τυρανικό καθεστώς, στα πιο πολλά από τα υπόλοιπα κράτη της Λατινικής Αμερικής δεν ζέρει κανείς καλά καλά σε πίο σημείο βρίσκεται η σκυταλοδρομία ανάμεσα στην εγκαθίδρυση δικτατορίας και στην ανάκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας, στη Χιλή γιορτάζουν την 8η επέτειο της στρατιωτικής απολυταρχίας και στην Τουρκία την πρώτη. Εδώ φωνάζουν τα τάνκς για να τους σώσουν και εκεί τα τάνκς τους... σώζουν χωρίς να τα φωνάζουν.

Κι όλα αυτά σημαίνουν νεκρούς πολλούς νεκρούς, «νεκρούς γυμνούς», «νεκρούς πληγωμένους».

Και για κάθε έναν από αυτούς τους νεκρούς μια μάνα μια σύζυγος μια αραβωνιαστικά, μια αδελφή σπαράζει και καρτεριέται.

Και μεις που είμαστε γυναίκες αυτόν τον σπαραγμό δεν μπορούμε να τον αντέξου-

με. Όχι μόνο γιατί αύριο μπορεί να είναι ο δικός μας σπαραγμός γιατί χθες ακόμη ήταν ο δικός μας θρήνος αλλά και γιατί σήμερα ίσως δεν έχουμε κάνει αρκετά για να τον αποτρέψουμε για λογαριασμό εκείνης της γνωστής ή άγνωστης της κοντινής ή μακρινής γυναίκας που σπαράζει. Και μεις που εκτός από γυναίκες είμαστε και επιστήμονες αυτόν τον σπαραγμό τον ντρεπόμαστε και τον νοιώθουμε να μας πιέζει ακόμη πιο πολύ από τις άλλες γυναίκες γιατί είναι πολύς καιρός που η επιστήμη, αυτή που σπουδάσαμε και υπηρετούμε, έχει μπει για καλά και μπαίνει κάθε μέρα και πιο πολύ στο χορό και στο χώρο της βίας και της καταστροφής είτε με θεωρίες (!) είτε με τεχνικά επιτεύγματα (!) Και απ' αυτούς που πατάνε τη σκανδάλη και πιέζουν τα κουμπιά που σπέρνουν το θάνατο και τον όλεθρο δεν ξέρουν όλοι αν είναι θήτες ή θύματα, αν είναι ήρωες ή προδότες των ανθρώπινων ιδεωδών και αξιών. Το καταλαβαίνουν βέβαια κάπου κάπου σαν ακούσουν από απέναντι την κραυγή «αδέρφια μη βιαράτε» και η κραυγή αυτή τους φτάσει και τους αγγίσει και τους ξυπνήσει και τους συνεφέρει από το σκοτάδι και το φανατισμό όπου τους έχει ρίξει μια μεθοδευμένη, κακόβουλη, υστερόβουλη προπαγάνδα. Μ' αυτό γίνεται όλο ένα και πιο σπάνια γιατί η «πολιτική» και η βιομηχανία των εξοπλισμών και των συμφερόντων ξέρουν να πείθουν να αποπροσανατολίζουν να εξαγοράζουν, να τρομοκρατούν.

Και οι δικές μας φωνές, όλες οι φωτισμένες και απελπισμένες φωνές, όλα τα φωτισμένα και τραγικά παραδόξια και ολοκαυτώματα, όλες οι θυσίες και οι προειδοποιήσεις δεν φτάνουν το στόχο

τους, αποσιωπημένα, παραμορφωμένα παρερμηνευμένα από τους μηχανισμούς της βίας και του ολοκληρωτισμού, του επεκτατισμού και της κάθε είδους σκοπιμότητας.

Και να που από καιρό τώρα δεν έχουμε να θρηνούμε μόνο για το

«γενναίο παιδί

με τα θαμπόχρυσά κουμπιά και το πι-
(στόλι του)

με τον αέρα του άντρα στην περπα-
(τηζιά»)

ή για κείνους που

«η εκλογή που καθένας έκανε για τη
(ζωή του και για τον ίδιο.)

ήταν αυθεντική αφού γινόταν μπροστά
(στο θάνατο..)

Έχουμε να θρηνούμε χιλιάδες ανώνυμους και αφανείς άοπλους και απροστάτευτους ακούσια και ανυποψίαστα θύματα του παράλογου και του σατανικού. Θύματα των βομβαρδισμών των κατοικημένων περιοχών για δοκιμές για εκβιασμούς, για μεταφορά του μετώπου για επίδειξη ισχύος.

Μα να, που οι Θεοί μας ληπτήθηκαν και μας έστειλαν τη βόμβα νετρονίου(!) Τώρα θα σκοτώνονται μόνο τα πληρώματα των τάνκς και θα σώζεται η κοντινότερη σε απόσταση δέκα χιλιομέτρων πόλη. Θα ξαναγυρίσουμε στο θρήνο πάνω από το τσακισμένο κορμί του παληκαριού για να σώσουμε τους άμαχους στα μετόπισθεν (πρώτο επιχείρημα) και για να σώσουμε τους παρθενάνες (δεύτερο επιχείρημα). Γι' αυτά άραγε η τόση ευπλαχνία (!) η για την γρήγορη και ασφαλή πρόελαση στο βομβαρδισμένο έδαφος: για την οικειοποίηση του εξοπλισμού του αντιπάλου, για την εκμετάλλευση της βιομηχανίας

Συνέχεια στη σελ. 11

Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

της Α. Παπαντωνίου
Α' Αντιπροέδρου Σ.Ε.Ε.

Του ΠΑΝ. ΜΗΛΑ

Στό χρονικό διάστημα που πέρασε από το προηγούμενο τεύχος μας, που συμπίπτει με την ανάληψη της Κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ, το θέμα της αναμόρφωσης του Οικογενειακού Δίκαιου, για την προσαρμογή στη Συνταγματική Έπιταγή της Ισότητας των δύο φύλων, μπαίνει σε νέα φάση με ασφαλώς πολύ πιο αισιόδοξη προοπτική. Φύγαμε από τις αρνητικές και παραπλανητικές μεθοδεύσεις των προηγούμενων Κυβερνήσεων. Έχουμε δεδομένη και διακηρυγμένη την πολιτική βούληση για την όχι μόνο στενή γραμματική υλοποίηση της συνταγματικής έπιταγής της Ισονομίας, αλλά σε συνδυασμό με την πλήρη αναμόρφωση του αναχρονιστικού Οικογενειακού Δίκαιου και παράλληλα την τήρηση της δημοκρατικής διαδικασίας, ώστε οι γυναικείες οργανώσεις να έχουν κυρίαρχη αντιπροσώπευση στην κατάρτιση του νομοσχεδίου.

Παρ' όλα αυτά, ο Σύνδεσμος πιστεύοντας πως δεν πρέπει να σταματήσει η επαγρύπνηση των γυναικείων οργανώσεων ως την πλήρη δικαίωση των αγώνων τους συνέχισε την δραστηριότητά του προς τη νέα Κυβέρνηση με κύριο στόχο να εξασφαλίσει τις ταχύτερες διαδικασίες ύστερα από τα όκτώ χαμένα χρόνια από την ψήφιση του νέου Συντάγματος, αλλά και να εξασφαλίσει τις σωστότερες λύσεις για όλα τα ζητήματα.

Συγκεκριμένα:

α. Μ' ένα βασικό έγγραφο προς το νέο Υπουργό Δικαιοσύνης (ύπ' αριθμ. 3192/21-12-81) αφού αναφερθήκαμε στις προηγούμενες μελέτες και έπεξεργασμένες από το Σύνδεσμο απόψεις, (σχέδιο Οικογενειακού Δίκαιου) τα όποια συνυποβάλαμε συγκεντρωτικά για την πλήρη ενημέρωση του Υπουργείου, διατυπώσαμε ειδικά τις απόψεις μας, τις όποιες αναλύσαμε και προφορικά στον κ. Υπουργό για τα θέματα του πολιτικού γάμου και της αποπαινωποίησης της μοιχείας, για τα όποια ήδη αναγράφονταν στον τύπο ότι η Κυβέρνηση θά προωθούσε ξεχωριστά. Δεν παράλειψαμε

νά τονίσουμε ότι η σωστότερη διαδικασία είναι να αντιμετωπισθούν σφαιρικά όλα τα θέματα του Οικογενειακού Δίκαιου, γιατί είναι άλληλένδετα και δε χωράει ιεράρχηση και προτεραιότητες. Ούτε λύσεις κατά δόσεις.

β. Μ' ένα δεύτερο έγγραφο (της 25-2-1982) που προσυπέγραψε και ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών σπεύσαμε — με άφορη δημοσιεύσεις στον τύπο για τον τρόπο που προτίθεται η Κυβέρνηση να ρυθμίσει τον πολιτικό γάμο — να ξανατονίσουμε τα αναντίρρητα έπιχειρήματα για την καθιέρωση σάν υποχρεωτικού του τύπου του πολιτικού γάμου, με προαιρετική την ιερολογία, αλλά συγχρόνως και τους κινδύνους, άμεσους και άπώτερους, διχασμού της κοινωνίας στην περίπτωση που ο πολιτικός γάμος θά καθιερώονταν σάν προαιρετικός.

Ο Νόμος 1250/82 άποτελεί λύση για τον πολιτικό γάμο;

Τα Κυβερνητικά μέτρα σ' αυτήν την περίοδο — διοικητικά και ρυθμιστικά — είναι κατά σειρά τά έξης:

— Διορισμός ειδικής συμβούλου του Πρωθυπουργού για τά γυναικεία θέματα.

— Ψήφιση του Νόμου 1250/1982 για τον πολιτικό γάμο, με τον όποιο καθιερώνεται το «ισόκυρο» κατά την όρολογία, της Έκκλησίας, του πολιτικού και θρησκευτικού τύπου του γάμου, κατ' έπιλογήν των ένδιαφερομένων.

— Κατάθεση στη Βουλή νομοσχεδίου για την αποπαινωποίηση της μοιχείας.

— Διορισμός της έπιτροπής για την αναμόρφωση του Οικογενειακού Δίκαιου, με έκπροσώπηση πέρυ του μισού των μελών από τις γυναικείες οργανώσεις, και έναρξη των έργασιών της.

— Έκδοση του ύπ' αριθμ. 391/10-6-1982 Προεδρικού Διατάγματος σε έκτέλεση του άρθρου 6 του Ν.

1250/82, για τη ρύθμιση των λεπτομερειών κ.λπ. σχετικά με την τέλεση του πολιτικού γάμου.

Από τα παραπάνω μέτρα, ασφαλώς επιβεβαιώνεται η ειλικρινής πρόθεση της Κυβέρνησης για την υλοποίηση των προγραμματικών της υποσχέσεων και η έναρξη της διαδικασίας προς αυτή την κατεύθυνση. Αλλά δεν μπορούμε να μη σταθούμε κριτικά στο σοβαρότατο θέμα που δημιούργησε «η χαλή ρύθμιση» με τον πρόσφατο νόμο για τον πολιτικό γάμο.

Η κριτική δεν αποβλέπει στο να αποδώσει ευθύνες, όσο στο να καταδείξει τις σοβαρότατες, άμεσες και μακρόχρονες συνέπειες διχασμού της κοινωνίας, που θα οδηγήσει ή εφαρμογή του νόμου αυτού, καθώς μάλιστα έντεχνα θα πυροδοτείται από τους γνωστούς κύκλους της συντήρησης. Είναι γνωστή άλλωστε η εγκύκλιος —τορπίλλη— της Ιεράς Συνόδου, την επομένη ακριβώς της νηφίσης του νόμου — που σε τελευταία ανάλυση έγινε σύμφωνα με τις υποδείξεις της εκκλησίας— σύμφωνα με την όποια «ορθόδοξοι που τελούν πολιτικό γάμο θέτουν μόνοι τους τον εαυτό τους εκτός εκκλησίας και στερούνται από τις ευλογίες και τις ευχές της».

Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι όλος ο χειρισμός του θέματος του πολιτικού γάμου από τό αρμόδιο Υπουργείο ήταν άστοχος. Κατ' αρχήν ο διαχωρισμός του από τό σύνολο του Οικογενειακού Δίκαιου, που είναι υπό αναμόρφωση, αν και έγινε ένδεχόμενα από καλόπιστη διάθεση έπίστευσης, απέκλεισε τόν επιστημονικό διάλογο πάνω στό θέμα από τούς αρμόδιους επιστήμονες, θεωρητικούς και εκπροσώπους του Δικηγορικού Συλλόγου και τών γυναικείων οργανώσεων που άπαρτίζοπυ ηδη τήν έπιτροπή για τήν αναμόρφωση του Οικογενειακού Δίκαιου. Αλλά κυρίως τό μοιραίο λάθος ήταν η αναγνώριση, από τήν ίδια τήν Πολιτεία, της Έκκλησίας σά μόνου αρμόδιου συνομιλητή για τό θέμα του πολιτικού γάμου, μέ τήν κοινή σύσκεψη που ήταν και η πρόκληση για νά εξαπολυθούν από τήν πρώτη στιγμή οι άσκοί του Αιόλου της αντίδρασης και νά συσκοτίσουν άνεπανόρθωτα τό όλο θέμα.

Ενώ από τήν άλλη μεριά, καμία προσπάθεια ενημέρωσης της κοινής γνώμης έγινε, ούτε από τήν Κυβέρνηση ούτε χρόνος υπήρξε νά γίνει από τούς άλλους φορείς, για τό τί σημαίνει άπλά «πολιτικός γάμος».

— Πώς, κάθε άλλο και κατ' ανάγκη καταργεί τήν ιερολογία. Απλώς η Πολιτεία, μέ τήν αρμοδιότητα που έχει άπ' ευθείας από τό Σύνταγμα —και είναι άσχετη μέ όποιο μελλοντικό σχέδιο χωρισμού Έκκλησίας και Πολιτείας— θέλει νά ρυθμίσει μέ ποιό τύπο θά συνιστάται και θά πιστοποιείται η σύναψη του γάμου που δέν είναι παρά μία σύμβαση του οικογενειακού Δικαίου, (όπως, τό ίδιο ρυθμίζει μέ άλλες διατάξεις του Αστικού Δικαίου κάθε άλλη έννομη σχέση).

— Ο τύπος αυτός —ή κοινή δήλωση άνδρα - γυναί-

κας ένώπιον μιας Αρχής της Πολιτείας— για τήν κοινή βούληση νά συνάγουν γάμο, σάν άπόδειξη πανηγυρική της τέλεσης του γάμου, κατά κανένα τρόπο δέ σημαίνει κατάργηση του θρησκευτικού γάμου, άφου παράλληλα θά μπορεί νά τελείται η ιερολογία του γάμου σάν ένα μυστήριο όπου καθένας προσέρχεται ελεύθερα, όπως ελεύθερα τελούνται και τά άλλα μυστήρια της Έκκλησίας (βάπτιση, θεία κοινωνία, τελετή ένταφιασμού).

— Τι θά μπορούσε νά άπαντήσει σ' αυτά η Ιερά Σύνοδος; Θα όμολογούσε ότι προτιμά τό θρησκευτικό γάμο σάν υποχρεωτικό τύπο, που θά έπικυρώνει τήν έξουσία της Έκκλησίας, και όχι σά μυστήρια, όπως είναι μέ τούς κανόνες της Έκκλησίας;

Αποτέλεσμα ότι δέν άκολουθήθηκε η σωστή διαδικασία ενημέρωσης και παραπομπής του θέματος στην αρμόδια έπιτροπή, ήταν νά άρεθθί τό ύπουργείο Δικαιοσύνης στην πίεση ενός τεχνητού θορύβου για δήθεν «άντίδραση» της κοινής γνώμης, που κατάληξε στό γνωστό συμβιβασμό του ν. 1250/82.

Ο νόμος αυτός επιβεβαιώνει τήν αυτοαναίρεση της Πολιτείας από τό κυριαρχικό της δικαίωμα νά ρυθμίσει μέ ένότητα τή θεμελιακή σχέση του γάμου. Αυτό προκύπτει όχι μόνο από τή συνολική ρύθμιση του νόμου, αλλά και από τή ρητή διάταξη του τρίτου εδαφίου του άρθρου 1 του νόμου —σαφώς άντισυνταγματική— που μεταβιβάζει στην Έκκλησία τήν αρμοδιότητα νά όρίζει τις «προϋποθέσεις για τήν τέλεση της ιερολογίας και κάθε θέμα σχετικό».

Οι συνέπειες της εφαρμογής του νόμου αυτού, που η Ισχύς του αρχίζει από τις 17 Ιουλίου, θά είναι όδυνηρές για τήν Έλληνική κοινωνία. Τό σύνθημα δόθηκε μέ τήν εγκύκλιο της Ιεράς Συνόδου που αναφέρθηκε στην αρχή. Είναι βέβαιο ότι λειτουργούν κιάλας και διακλαδίζονται ως τό τελευταίο χωριό και τήν τελευταία συνοικία τών πόλεων τά γνωστά συνθήματα της σκοτεινής αντίδρασης που σε συνδυασμό μέ τήν άγνοια, τήν έλλειψη κάθε ενημέρωσης αλλά και τήν έκμετάλευση του θρησκευτικού αισθήματος που υπάρχει στό λαό μας, θά τόν κάνει διστακτικό στα «κοινά δαιμόνια». Και έτσι η πρώτη «έπιτυχία» που θά διακηρύξουν, από τόν ελάχιστο αριθμό τών πολιτικών γάμων της αρχής, θά είναι ότι ο λαός μέ δημοψήφισμα τόν απορρίπτει! Υστερα θά είναι πολύ πιο εύκολος ο στιγματισμός, που θά έξελιχθεί σε διαχωρισμό τών ζευγαριών και τών παιδιών τους σε «μετά» ή «άνευ» θρησκευτικών φρονημάτων, μέ τις γνωστές σε όλους συνέπειες.

Δέ νομιζώμε ότι η εικόνα που δίνουμε για τις έπιπτώσεις από τήν εφαρμογή του πρόσφατου νόμου είναι όπερβολική! Πάντως αυτό που δέν μπορεί νά άμφισβητηθί είναι ότι ο νόμος αυτός δέ λύει τό θέμα του πολιτικού γάμου.

Κατά τή γνώμη μου πρέπει ν' αντικατασταθῆ καί τό ταχύτερο δυνατό —πρίν ἀρχίσουν νά λειτουργοῦν οἱ βλαβερές συνέπειες.— Ἡ διαδικασία εἶναι: νά παραπεμφθῆ στήν ἐπιτροπή τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δίκαιου γιά νά καταρτίσῃ σχετικό νομοσχέδιο κατά προτεραιότητα. Παράλληλα ν' ἀρχίσει μιὰ πλατειά ἐνημέρωση τῆς κοινῆς γνώμης.

Τέλος, σχετικά μέ τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν γενικώτερα τῶν πάρα πάνω ἐπιτροπῶν γιά τήν ἀναμόρφωση τοῦ Οἴκου, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό ἀνεπίσημες πληροφορίες, ὅτι προχωρεῖ κατ' ἀρχήν στήν ἐξέταση τῶν θεμάτων πού ἀφορᾷ τήν ἴση μεταχείριση τῆς γυ-

ναίκας, σέ στενή ἐννοια, ὥστε νά προωθηθῆ κατά προτεραιότητα, ἐπισημαίνωμε ἀπό τήν ἀρχή, ὅτι αὐτό θά ἀποτελέσει ἐπανάληψη τῆς κατεστημένης μεθοδολογίας τοῦ Σχεδίου Γαζῆ. Τό Οἰκογενειακό Δίκαιο εἶναι μιὰ ἐνότητα καί σάν ἐνότητα πρέπει νά ἀναμορφωθῆ. Δέν ὑπάρχουν προτεραιότητες καί ἱεραρχήσεις. Δέν μπορεῖ νά λειτουργήσῃ—οὔτε μεταβατικά— ἡ ἰσονομία τῆς γυναίκας μέσα στήν οἰκογένεια μέ τίς μεσαιωνικές διατάξεις διαζυγίων, σχέσεων γονιῶν καί παιδιῶν καί γενικά τόν ἀναχρονισμό τοῦ ὅλου Οἴκου Δικαίου.

Ο Σ.Ε.Ε. ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Συνέχεια ἀπό σελ. 8

καί τῆς οικονομίας τοῦ ἐχθροῦ; Καί ποιάς αποφασίζει νά ξεχωρίσει τή μοίρα τοῦ πατέρα ἀπό ἐκείνη τοῦ γιου; Ποιάς διαλέγει ηλικίας καί φύλο καί ἐιδικότητες γιά τό μακελειό; Ποιάς ζητά ἀπό ποιές καί πόσες μάνες νά δώσουν τή ζωή τοῦ παιδιοῦ τους γιά ποιούς παρθενώνας; Ποιάς διατιμᾷ τίς ἀνθρώπινες ζωές, σέ σχέση μέ τὰ μνημεῖα τέχνης; Καί ποιάς στρατός εἶναι σήμερα εθελοντικός, ποιές δυνατότητες ἀνυπακοῆς ὑπάρχουν ὥστε κάθε στρατιώτης νά εἶναι σ' ἴδιος μόνο υπεύθυνος γιά τή διάθεση τῆς ζωῆς του στο πεδίο τῆς μάχης ὅταν θά ξέρει ὅτι βαδίζει σέ βέβαιο φανατισμό μέ τὰ κανόνια τοῦ ἐναντία στα νετρόνια;

Και ἀν τὰ επιχειρήματα γιά τή βόμβα πείσουν καί ἀν διασκεδάσουν τή φρίκη καί τόν αποτροπισμό, σέ ποιο ἐπίπεδο θά παίρνονται οἱ αποφάσεις; Μήπως δέν εἴχαμε ἤδη ἐπηρεμένους στρατηγούς καί παράφρονες ἡγέτες;

Ὅλα αὐτά εἶναι πού σκεφτόμαστε καθώς

παρακολουθοῦμε καί συμμετέχουμε στίς διάφορες ἐκδηλώσεις γιά τήν εἰρήνη. Ὅλα αὐτά εἶναι πού λέγονται καί ἀκούγονται τούτῃ χρονιά καί θά ξαναεπωθούν καί ξανακουσθoύν τούτο τό φθινόπωρο.

Σκοτεινό καί ἐπισηφάλες τό παρόν, σκοτεινότερο καί ἀπειλητικώτερο τό μέλλον. Καί οἱ φωνές, ὅπως εἶπαμε, δέν διαπερνoύν τίς θωρακισμένες πόρτες τῶν Προεδρικών Μεγάρων καί τῶν αἰθουσῶν συσκέψεων. Δέν κλονίζουν τίς αποφάσεις ἐκείνων πού ἐλπίζουν νά σωθοῦν οἱ ἴδιοι στα καλά πρόστατευμένα καί εφοδιασμένα καταφύγια τους. Ἀς μὴν ἀπελπίζομαστε ὁμως. Τό ξέρουζμε πῶς

γιά νά γυρίσει ὁ ἥλιος θέλει δουλειά
(πολλή)

θέλει νεκρούς χιλιάδες νάναι στους
(τροχούς)

θέλει κι' οἱ ζωντανοί νά δίνουν τό
(αἷμα τους.)

Κι οἱ χιλιάδες νεκροί ὑπάρχουν καί δέν

πρέπει νά τους προδώσουμε. Καί τό αἷμα τρέχει πάντα καί πρέπει νά τό σταματήσουμε.

Γυναίκες εμεῖς καί ἐπιστήμονες ἔχουμε τίς μεγαλύτερες δυνατότητες μα καί ἐνθύνες. Νά «γενήσουμε» οἱ ἴδιες τους αὐριανούς ἡγέτες καί εἰρηνοποιούς. Νά γαλουχίσουμε αὐτούς πού ἔχουν ἤδη γενηθεῖ. Νά χτυπήσουμε τό κακό στη ρίζα του. Νά κινητοποιηθοῦμε, νά διαφορτίσουμε νά προσηλυτίσουμε. Ἡ κάθε μα ὅπου καί ὅπως μπορεῖ. Με τό παράδειμα, μέ τήν πειθῶ, μέ τήν ἀνθρωπιᾶ, μέ τήν ἐπιστήμη μας. Στο σπίτι μας, στή γειτονιά μας, στή δουλειά, στήν ὅπου παρουσία μας. Με πίστη στον ἀνθρώπο, μέ πίστη στίς δυνατότητές μας μέ ἀφοσίωση στο σκοπό μας, μέ ἐμπιστοσύνη γιά τό μέλλον, ἕνα μέλλε εἰρηνικό γιά ὅλους καί γιά ὅλα.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΟΠΛΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ

Ομιλία που δόθηκε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, με τη συμμετοχή του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων, με την ευκαιρία της επέτειου των 20 χρόνων της Κυπριακής Δημοκρατίας.

της Μαρίας Αναγνωστοπούλου
άρχαιολόγου, μέλους Δ.Σ. Σ.Ε.Ε.

Η Βόρεια κατεχόμενη Κύπρος. Η πύλη Ελληνική Κύπρος.

Κηρύνεια. Στην αρχαιότητα πρωτεύουσα ανεξάρτητου βασιλείου, Στην Καρπασία στο χωριό του Απόστολου Ανδρέα, προϊστορικός συνοικισμός γεωργών και ψαράδων του 5.000 π.Χ.

Παλαιοσκουτέλλα, ανατολικά της Κηρύνειας. Τάφοι στά 1.600 π.Χ. Έμπορικές σχέσεις με τους Μινωίτες της Κρήτης και τους Σύρους.

Άγιος Επίκλητος, ανατολικά της Κηρύνειας, νεολιθικός συνοικισμός γύρω στο 3.500 π.Χ.

Στους Βουνούς, η πιο γνωστή νεκρόπολη της πρώιμης Χαλκοκρατίας (2300 - 1850 π.Χ.).

Λάπηθος (Λάμπουσα), λείψανα από τα μυκηναϊκά χρόνια. Ίδρυτής της πόλης ο Πράξανδρος από τη Λακωνία.

Σόλοι, στον κόλπο της Μόρφου. Προπύργιο του Ελληνισμού στην ΒΔ ακτή της Κύπρου. Έδρα βασιλείου. Ίδρύθηκε από τον Φιλόκυπρο, ύστερα από σύσταση του Σόλωνα. Έδώ βρέθηκε το μαρμάρινο άγαλμα της Αφροδίτης του Ιου π.Χ. αιώνα.

Ανάκτορο του Βουνοῦ, στο ΒΔ τμήμα της Κύπρου. Έδρα βασιλείου. Είχε ένα από τα κυριότερα ιερά της Αθηνῶς.

Έγκωμη. Η μεγαλύτερη πόλη της ύστερης Χαλκοκρατίας (1600 - 1050 Π.Χ.). Βόρεια από την Αμμόχωστο. Στο ιερό της Έγκωμης βρέθηκε το γνωστό χάλκινο άγαλμα του Απόλλωνα Κεραάτη. Η λατρεία του ήρθε τον 12ο π.Χ. αιώνα με τους Αχαιούς αποίκους.

Σαλαμίνα, βόρεια από την Αμμόχωστο. Σύμφωνα με την παράδοση κτίστηκε από τον Τεύκρο, τον ήρωα του τρωϊκού πολέμου, το γιό του Βασιλιά της Ελλαδικής Σαλαμίνας. Θέατρο, παλαίστρα, γυμνάσιο, θαυμάσια διατηρημένα. Η παλαιοχριστιανική βασιλική της Σαλαμίνας, από τις μεγαλύτερες της Μεσογείου.

1960 - 1974. Δέκα τέσσερα χρόνια ζωής της Κυπριακής Δημοκρατίας σαν ενιαίο ανεξάρτητο κράτος. Ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Κυπριακής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας μέσα στις δραστηριότητες της Διεθνούς Αρχαιολογικής Επιστήμης. Ξένες αρχαιολογικές αποστολές εργάζονται στη Σαλαμίνα, στους Σόλους, στην Έγκωμη, στο Βουνί. Θαυμαστή η οργάνωση τόσο για τις ανασκαφικές εργασίες, όσο και για τη συνάντηση και αξιοποίηση των αρχαίων και μεσαιωνικών μνημείων. Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού είναι ένας από τους κύριους σκοπούς της. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Λευκωσίας μεγαλώνει. Δημιουργούνται επαρχιακά Μουσεία, για να στεγάσουν τα εύρηματα από τις πρόσφατες ανασκαφές. Έξω από το λιμάνι της Κηρύνειας, έναμιση περίπου μίλι, αμερικανική αρχαιολογική αποστολή ανέλκυσε το ναυάγιο του αρχαιότερου εμπορικού ελληνικού πλοίου. Η Κυπριακή Αρχαιολογική Υπηρεσία διαμόρφωσε μέσα στο μεσαιωνικό φρούριο της Κηρύνειας ειδικό χώρο και το τοποθέτησε. Άνοιξαν οι πόρτες του Φρουρίου να μπει ο κόσμος να θαυμάσει το έντυπωσιακό εύρημα... λίγες μέρες πριν από τον Ιούλη του 1974. Ιούλης - Αύγουστος 1974. Η τουρκική εισβολή. Ο Αττίλας. Διακόσιες χιλιάδες έλληνοκύπριοι ξεριζώνονται από τις εστίες τους. Η Βόρεια Κύπρος υπό την τουρκική κατοχή.

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Λευκωσίας, που απέχει μόλις 100 μ. από τον τουρκικό τομέα, άρχισε η έκκένωση. Το πολύτιμο υλικό συσκευάστηκε και μεταφέρθηκε σε ασφαλέστερο μέρος. «Ένα μήνα κράτη

σαν οι εργασίες μέσα στους βομβαρδισμούς και τις καταστροφές. Ακόμα και την ώρα που ο καπνός από τις γειτονικές πυρκαγιές, έμπαινε από τα παράθυρα του Μουσείου, λέει ο διευθυντής της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας της Κύπρου και διευθυντής του Μουσείου Λευκωσίας, Βάσος Καραγιώργης, όμως η πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου που καλύπτει πάνω από επτά χιλιάδες χρόνια, δεν είναι δυνατόν να αφανιστεί ούτε να λησμονηθεί. Αίσθανθήκαμε ότι τα έργα της Κυπριακής Τέχνης, που η γη της Κύπρου με τόση αγάπη είχε φυλάξει για πολλά χρόνια, και οι αρχαιολόγοι με τόση φροντίδα είχαν φέρει στο φως, δεν έπρεπε να μείνουν κλεισμένα στα κιβώτια».

Έτσι ξεκίνησαν για την Αθήνα οι Θεοί της Κύπρου. Κινηγημένα θύματα του Αττίλα, όπως και οι χιλιάδες πρόσφυγες του νησιού.

«Έκανε φιλομειδής Αφροδίτη, πλαισιωμένη από πλήθος έργων τέχνης, καμάρι των Κυπρίων και σύμβολο των άρρηκτων και μακραίων δεσμών της Μεγαλονήσου με την Μητέρα Ελλάδα». Με τούτα τα λόγια ο διευθυντής του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου της Αθήνας, υποδέχτηκε τις κυπριακές αρχαιοτήτες. Το χάλκινο άγαλμα του Απόλλωνα Αλασιώτη, από την Έγκωμη, έρχεται στη χώρα της Αρκαδίας, γράφει στον κατάλογο της Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης, ο Βάσος Καραγιώργης. «Οι ήνιοχοι των μυκηναϊκών άμφορέων θά αντικρύσουν ξανά το αίγαιοπελαγίτικο τοπίο, και ο Ζεύς από το Κίτιο, θά ρίξει ένα βλέμμα στον Όλυμπο. Δεν παύει γι' αυτόν να είναι θλιβερός ο γυρισμός στην πατρίδα. Έλπίζουμε ότι γρήγορα θά πάρουμε πάλι τους θεούς μας πίσω, στη μόνιμη κατοικία τους και θά έρθει ξανά η Αφροδίτη στην Πάφο στο ναό της, και στο μυρωμένο της βωμό».

Αύγουστος του 74. «Το μεγάλο πρόβλημα το καλοκαίρι του 1974 μ'ας λέει ο Βάσος Καραγιώργης, είναι να κρατηθεί ψηλά το ήθικό του προσωπικού της Υπηρεσίας. Γέμισαν οι διάδρομοι και τα γραφεία του Μουσείου της Λευκωσίας με φύλακες και τεχνίτες από τη Σαλαμίνα, την Έγκωμη, τους Σόλους, πρόσφυγες με τις οικογένειές τους που έχασαν το σπίτι τους. Σε μία στιγμή «τρέλλας» σκέφτηκα πώς ο μόνος τρόπος να αναζωογονηθούν, θάταν να βρούν (να βρούμε δλοι) τον παλιό εαυτό μας. Στις 21 Αυγούστου αρχίζει η ανασκαφή στο Κίτιο νότια από την Αμμόχωστο με όλους τους πρόσφυγες τεχνικούς. Οι εργάτες μας κι αυτοί πρόσφυγες από τα χωριά γύρω από τη Σαλαμίνα. Το πείραμα πέτυχε. Κινητοποιήσαμε κατόπιν τους διεθνείς κύκλους με έγκυκλιους με προσωπικά γράμματα, για ήθική και υλική συμπαράσταση. Ποικίλη και συγκινητική ήρθε η βοήθεια από την Ελλάδα (Αρχαιολογική Υπηρεσία, Αρχαιολογική Έταιρεία, Ακαδημία, ιδιώτες). Ακόμα και οι ξένοι, επίσημα Ίδρυματα και ιδιώτες, μ'ας έστειλαν βοήθεια και υποσχέθη-

καν συμπαράσταση. Καμιά αρχαιολογική δραστηριότητα στην κατεχόμενη περιοχή. Συνέχιση των ξένων ανασκαφών σε καινούργιους χώρους της ελεύθερης Κύπρου. Η συνεχής ξένη παρουσία στην Κυπριακή αρχαιολογία μ'ας βοηθά από πολλές πλευρές. Δημιουργείται ένα κλίμα στά ξένα πανεπιστήμια, κυρίως ανάμεσα στους νέους, που ως τώρα έδειξαν συμπάθεια για κυπριακή αρχαία τέχνη και ιστορία, να κατανοήσουν σήμερα και το έθνικό μας πρόβλημα. Ελάχιστες ήταν οι εξαιρέσεις και τις χτυπήσαμε από την αρχή, και έτσι δεν είχαν συνέχεια».

Έτσι κανένα ξένο πανεπιστήμιο, καμιά ξένη αρχαιολογική αποστολή δε δέχτηκε να συνεχίσει τις επιστημονικές έρευνες στον κατεχόμενο τομέα, του οποίου δεν αναγνωρίζει το καθεστώς. Αντίθετα στην ελεύθερη Κύπρο, μετά από το 1975, ξεφυτρώσαν 14 έκτεταμένες αρχαιολογικές έρευνες από ξένες αρχαιολογικές αποστολές. Η ίδια η κυπριακή αρχαιολογική υπηρεσία συνεχίζει τις ανασκαφές της στο Κίτιο, στο Κούριο, στην Αμαθούντα, στην κάτω Πάφο. Εκδίδει δημοσιεύματα με τα αποτελέσματα των έρευνών, με διεθνή απήχηση. Διενεργεί αναστηλωτικές εργασίες στα καταστραμμένα από τους βομβαρδισμούς μνημεία, όπως στο μωσαϊκό δάπεδο της οικίας του Διονύσου στην κάτω Πάφο. Αναστηλώνει θέατρα, εκκλησίες, ακόμα και τουρκικά τζαμιά στη Λάρνακα. Με κάθε μέσο προσπαθεί να επιστραφούν στην Κύπρο τα κλοπιμαία αρχαία, που εμφανίζονται στις ξένες αγορές. Στο τέλος του 1974, όταν ακόμα χιλιάδες πρόσφυγες ήταν άστεγοι, η κυπριακή δημοκρατία, ύστερα από εισήγηση της αρχαιολογικής της υπηρεσίας, συμφώνησε ότι ήταν απαραίτητο να αγοραστεί μηχανήμα κλιματισμού, αξίας 10.000 λιρών που στάλθηκε στην κατεχόμενη Κυρήνεια, για τη συντήρηση του αρχαίου ελληνικού πλοίου, που η τουρκική εισβολή εμπόδισε να τό δούν οι έλληνες. Το 1979 στη Λευκωσία άνοιξαν και πάλι οι αίθουσες του Μουσείου που είχαν μείνει κλειστές από το 1975. Οι κυπριακές αρχαιοτήτες ξανατοποθετήθηκαν στα βάθρα τους, ύστερα από τετράχρονη παραμονή στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας.

Εάν στην ελεύθερη Κύπρο υπάρχει μία θαυμαστή άνθιση γύρω από τις δραστηριότητες της αρχαιολογικής υπηρεσίας, ο άπολογισμός της καταστροφής στην κατεχόμενη Κύπρο ολοένα γίνεται σπαραχτικότερος. Συστηματικά προχωρούν οι καταχτητές στην εξάλειψη της πολιτιστικής κληρονομιάς του κυπριακού λαού: Ληλατήθηκαν από το Μουσείο Αμμοχώστου τα αρχαία άγγεια, τα κοσμήματα, τα νομίσματα, τα αντικείμενα μικροτεχνίας. Ληλατήθηκαν οι ιδιωτικές συλλογές, του Χατζηπροδρόμου στην Αμμόχωστο, του Χρηστάκη Λουϊζίδη στη Μόρφου, με τα σπάνια πινάκια του 14ου αιώνα. Το ίδιο συνέβη στις ιδιωτικές συλλογές της Κυρήνειας, του Λευκόνικου, του Τρίκο-

μου, τῆς Γυαλούσας, τοῦ Ριζοκάρπασου. Τῆ μεγάλη Κυπρολογική βιβλιοθήκη τοῦ Δημητρίου Μαραγκοῦ, ἀπό τὴν Ἀμμόχωστο, τὴ μεταφέρανε ὀλόκληρη στὴν Τουρκία. Ἀπὸ τὴν Ἀμμόχωστο ἐξαφανίστηκε καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Χατζηγιάννου, καὶ λεηλατήθηκε ἡ Πινακοθήκη Σύγχρονης Τέχνης. Τὴν ἴδια τύχη εἶχε καὶ τὸ σπίτι τοῦ ζωγράφου Κασάνου, μαζί μὲ ὅλα του τὰ ἔργα. Ἡ καταστροφικὴ μανία τῶν κατακτητῶν ἀλύπητα στράφηκε στὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια. Κοντὰ στὸ χωριὸ Ἅγιο Ἀμβρόσιο τῆς Κηρύνειας, στὴν ὀκταγωνικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀντιφωνητῆ, τοῦ 11ου αἰῶνα, κατέστρεψαν τοιχογραφίες καὶ ξυλόγλυπτα. Στὴ Μονὴ Ἁγίου Σπυριδῶνα, στὴ Ντρεμετούσα, κλέψαν εἰκόνες, χειρόγραφα, ἀρχαιολογικὰ ἀμφοια, τελετουργικὰ σκευῆ. Στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου, στὴν ἐπαρχία τῆς Κηρύνειας, στὴν ἴδια τὴν Κηρύνεια στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο, στὴ Μόρφου στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο καὶ στὸ ναὸ Ἁγίου Μάμαντα, γδάραν τοὺς τοίχους προσπαθώντας νὰ ξεκολλήσουν τὶς τοιχογραφίες. Γιὰ πούλημα. Ἀπὸ τὰ ἱερά σκευῆ τίποτα δὲν ἔμεινε. Ρήμαξαν ἐκκλησίες καὶ μοναστήρια. Πουλοῦν τὰ ξυλόγλυπτα τέμπλα μὲ τὸ μέτρο. Βεβήλωση καὶ λεηλασία γιὰ κάθε μνημεῖο πού θυμίζει ἑλληνισμό καὶ χριστιανισμό. Ἀνασκάλεμα ἀνελέητο στὰ χριστιανικὰ νεκροταφεῖα. Ἀνεξέλεγκτη τυμβωρυχία. Συγχρόνως ρίχτηκαν, ἀμέσως μετὰ τὴν εἰσβολή, στὶς λαθραῖες ἀνασκαφές. Ἰδιαιτέρως στὶς περιοχές πού δὲν εἶναι προσιτὲς στοὺς ξένους, καὶ εἰδικὰ στὶς περιοχές πού χαρακτηρίζονται περιοχές στρατιωτικῆς κατοχῆς. Οἱ ἀγορές τῆς Εὐρώπης, Λονδίνο, Λιῶν, Φρανκφούρτη, γέμισαν ἀπὸ τὴν παράνομη ἐξαγωγή κυπριακῶν ἀρχαίων. Στὸ Ντόβερ οἱ τελωνειακὲς ἀρχές εἰδοποίησαν τὶς κυπριακές, ὅτι βρέθηκαν στὶς ἀποσκευές τούρ-

κων ταξιδιωτῶν βυζαντινὲς εἰκόνες, ἀρχαῖα ἀγγεῖα, εἰδῶλια. Οἱ κύπριοι ἀπαίτησαν καὶ κατόρθωσαν νὰ ἐπιστραφῶν. Ὁ Βάσος Καραγιώργης ἀγόρευσε στὸ Λονδίνο σπάνιο ἀγγεῖο τῆς πρώιμης Γεωμετρικῆς περιόδου, ἀντὶ 1350 λιρῶν, πού εἶχε ἐξαχθεῖ λαθραῖα ἀπὸ τὴν Κύπρο.

Τελευταῖα ἔφτασε ἡ εἶδηση γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῆς ἐσωτερικῆς διακόσμησης τῆς Παναγίας τῆς Κανακαριάς. Ἡ ἐκκλησία, σπάνιο δείγμα τέχνης τοῦ ἑβδομοῦ αἰῶνα, εἶχε στὴν ἀψίδα ψηφιδωτὴ παράσταση τῆς Παναγίας μὲ τὸ Χριστὸ στὰ γόνατα ἀνάμεσα σὲ δύο ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀποστόλους σὲ δίσκους. Οἱ κατακτητὲς προσπαθώντας νὰ βγάλουν τὰ μωσαϊκὰ γιὰ νὰ τὰ πουλήσουν κατέστρεψαν τὰ πάντα. Ἡ ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία Κύπρου ἔστειλε ἓνα ξένο γιὰ νὰ διαπιστώσει ἐάν ἀληθεύει ἡ καταστροφὴ. Ἡ ἀψίδα ἦταν γυμνή. Ἐλάχιστες ψηφίδες στὸ πάτωμα. Τὶς πῆρε καὶ τὶς ἔφερε στὴ Λευκωσία. Μιὰ χούφτα ψηφίδες ὅτι ἀπόμεινε ἀπὸ τὴν Τέχνη καὶ τὴν Ἱστορία.

Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ καταστάλαγμα ἀπὸ τὴν τουρκικὴ διεκδίκηση στὴν Κύπρο πού ἔγινε μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Καταστροφὴ καὶ λεηλασία. Ὅμως ἄς θυμηθοῦμε, τί ἔγραφε ὁ Ὀλλανδὸς HESSELING, πρὶν ἀπὸ 80 χρόνια: «ὅλη ἡ Ἱστορία τῆς Κύπρου εἶναι μιὰ ἀπόδειξη ὅτι ἡ δύναμη τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἀκατάλυτη». Ἦδη οἱ θεοὶ γύρισαν στὴ μόνιμη κατοικία τοὺς στὸ Μουσεῖο τῆς Λευκωσίας καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Πάφου ξαναβρῆκε τὸ μρωμένο της βωμὸ. Ἀργὰ ἡ γρήγορα, ὅτι καὶ νὰ γίνει, καὶ οἱ 200.000 πρόσφυγες θὰ ξαναγυρίσουν στὶς Ἑλληνικὲς τοὺς ἐστίες στὴ Βόρεια Κύπρο. Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ γίνει διαφορετικὰ. Ἡ Κύπρος εἶναι ἡ τελευταῖα ἐπαλξὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦνται τὰ μέλη μας πού ὀφείλουν συνδρομὲς νὰ φροντίσουν νὰ τὶς ἐξοφλήσουν ὅσο γίνεται συντομώτερα γιατί ἡ καθυστερημένη ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ μας ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ σὲ οικονομικοὺς λόγους.

Ὁ Σύνδεσμος λειτουργεῖ κάθε Δευτέρα - Τρίτη - Τετάρτη καὶ Πέμπτη 5 - 9 μ.μ. καὶ κάθε Παρασκευὴ 9 π.μ. - 1 (Βουλῆς 44α - 1ος ὄροφος).

Ἄν σᾶς εἶναι δύσκολο νὰ περάσετε ἀπὸ τὰ γραφεῖα μας τηλεφωνεῖστε (3234268) καὶ θὰ φροντίσωμε γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τῆς συνδρομῆς.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

■ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ

■ Η 8η ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ

■ ΦΟΡΟΥΜ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΚΟΙΝΟΣ ΣΤΟΧΟΣ Η ΕΙΡΗΝΗ

της Μαρίας Γκασούκα - Γκιόκα
Γεν. Γραμματέα του Σ.Ε.Ε.

«...Δέν μπορούμε νά βάζουμε πλάνα, ν' αναλαμβάνουμε καθήκοντα χωρίς νά έχουμε ένα ισχυρό κίνημα ειρήνης, πού νά εμποδίζει τά σχέδια τών πολεμακλήτων. Τό συνέδριό μας γίνεται σέ καλή στιγμή. Εύκαιρία νά τό μετατρέψουμε σέ μιά μεγάλη διαδήλωση ειρήνης. Εύκαιρία νά δημιουργήσουμε μιά παγκόσμια Ένωση γυναικῶν ἐνάντια στόν πόλεμο, ὅπως κάναμε στό δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο...» (ἀπ' τό καλωσόρισμα τῶν ἀντιπροσωπειῶν ἀπό τήν κ. Φρέντα Μπράουν). Εἶναι γεγονός πώς τά μαῦρα σύννεφα ἐνός πολέμου μ' ἀνυπολόγιστες συνέπειες γιά τήν ἀνθρωπότητα, ἔχουν πύκνώσει ὅσο ποτέ τόν τελευταῖο καιρό.

Κι οἱ γυναῖκες, πού ἀποτελοῦν παραπάνω ἀπ' τό μισό τῆς ἀνθρωπότητας, πρέπει νά μιλήσουν γλώσσα κοινή, νά συντονίσουν τή δράση τους καί νά παλέψουν μ' ὅλες τους τίς δυνάμεις κατά τοῦ κινδύνου πού ἀπειλεῖ τά παιδιά καί τίς οἰκογενεῖς τους.

Ἀπ' αὐτή τήν ἀποψη, τό Συνέδριο τῆς Πράγας πέτυχε πέρα γιά πέρα.

Ποτέ ἄλλοτε δέν εἶχαν συναντηθεῖ γυναῖκες τόσο διαφορετικές, ἀπ' τά 4 σημεία τοῦ ὀρίζοντα, μέ διαφορετικές ἀπόψεις, ἀντιλήψεις, ἰδεολογίες, μά μέ πάθος καί πόθο κοινό τήν υπεράσπιση τῆς μοναδικῆς προϋπόθεσης τῆς ἰσοτιμίας καί τῶν δίκιων τους: τῆς ειρήνης.

Ὅπως γράψαμε στό προηγούμενο Δελτίο μας, ἡ Ἑλληνική ἀνταπόκριση στήν πρόσκληση γιά συμμετοχή στό Συνέδριο ἦταν ἐνθουσιώδης. 17 περίπου ὁργανώσεις δούλεψαν σκληρά ὄλο τό καλοκαίρι καί ἐτοίμασαν τίς 6 ἐνωτικές κοινές εἰσηγήσεις, ἀποδείχνοντας πανηγυρικά πώς —ἀντικειμενικά— ἡ κοινή δράση τῶν ἑλληνικῶν ὁργανώσεων ἦταν δυνατή σέ θέματα εὐρύτερα ἀπ' τό οἰκογενειακό δίκαιο καί τήν στράτευση, πώς ὑπῆρχαν κοινές ἀπόψεις σέ ζητήματα, ὅπως ἡ εἰρήνη, ἡ ἔθνη ἀνεξαρτησία, ἡ ἐργασία κ.λπ. Ἡ ὄλη δουλειά τῶν ἑλληνικῶν ὁργανώσεων γιά τό συνέδριο τῆς

Πράγας κι ἡ κατάληξη τῆς μπορούμε ἀνεπιφύλακτα νά ποῦμε πώς ἀποτέλεσε σταθμό στό Ἑλληνικό Δημοκρατικό Γυναικεῖο Κίνημα.

Τό Συνέδριο, μετά τήν πανηγυρική του ἐναρξη, πού ἐγινε τό πρωί τῆς 8ης Ὀκτώβρη, παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Σ.Δ. τῆς Τσεχοσλοβακίας Χουζακ λειτούργησε τήν πρώτη ἡμέρα σέ ὀλομέλεια, κατά τήν ὅποια στήθηκαν οἱ ἐπιτροπές πού ἦταν ἀντίστοιχες μ' αὐτές πού λειτούργησαν σέ ἔθνη ἐπίπεδο καί μιά ἔκτακτη πού σύνταξε τήν ἐκκλήση. Ἡ Ἑλληνική ἀντιπροσωπεία κάλυψε ὅλες τίς ἐπιτροπές. Ὁ Σ.Ε.Ε. μετεῖχε στήν ἐπιτροπή Συνεργασίας τῶν Ὀργανώσεων μεταξύ τους καί μέ τόν ΟΗΕ στήν ὅποια προέδρευε ἡ Ὁμοσπονδία μας.

Ἡ λειτουργία τῶν ἐπιτροπῶν κράτησε ἀπό 9 - 12 Ὀκτώβρη. Ἡ συμμετοχή τῶν Ἑλληνίδων σ' αὐτές ἦταν ἰδιαίτερα ἐπιτυχημένη, τόσο μέ τίς κοινές θέσεις (εἶναι χαρακτηριστικό πώς ἡ κοινή εἰσηγήση πού παρουσίασε ἡ ἐκπρόσωπος τοῦ Σ.Ε.Ε. μεταδόθηκε ἀπό τό Τσεχοσλοβακικό πρακτορεῖο εἰδήσεων σέ ὄλο τόν κόσμο) ὅσο καί μέ τίς προσωπικές παρεμβάσεις τους. Ἡ πείρα καί οἱ συγκινήσεις, ἡ πληροφόρηση καί ἡ γνώση γιά τό τί συμβαίνει στά πέρατα τῆς γῆς σέ σχέση μέ τή γυναῖκα καί τά προβλήματα τῆς ἦταν ἀνεπανάληπτες κατά τή διάρκεια τῶν συνεδριάσεων τῶν ἐπιτροπῶν. Ἡ ἀντάρτισσα τοῦ Σαλβαδόρ ἔσμιγε μέ τή φεμινίστρια τῆς Δανίας καί ἡ πεινασμένη γυναῖκα τῆς Ἀφρικῆς ἔσφιγγε τό χέρι τῆς Καναδέζας.

230 ὁργανώσεις ἀπό 140 χῶρες τῆς γῆς, 1200 γυναῖκες ἔνωσαν τίς φωνές τους κ' ἐναντιώθηκαν στή βία, στήν πείνα, στήν καταπίεση, στόν πόλεμο.

Τό Συνέδριο τῆς Πράγας ἦταν ἓνα πανηγύρι συναδέλφωσης συντροφικότητας καί ἐνότητας τῶν γυναικῶν ὄλου τοῦ κόσμου. Ἦταν ἡ κοινή φωνή διαμαρτυρίας

γιατί παρά τη διαφορετική ποιότητα των προβλημάτων υπήρχε η κοινή διαπίστωση: Τίποτε δε γίνεται χωρίς την ειρήνη. Γεγονός που τόνιζε στο μήνυμά του ο Γ. Γραμματέας των Ένωμένων Έθνων: «Γιά να πετύχετε τους τρεις στόχους της δεκαετίας της γυναίκας — Ισότητα, Ανάπτυξη, Ειρήνη— πρέπει να ενισχυθεί η διεθνής συνεργασία, γιατί ούτε αποτελεσματική ισότητα, ούτε αληθινή ανάπτυξη μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την ειρήνη.

Η τελευταία ημέρα λειτουργήσε πάλι σαν ολομέλεια και περιλάμβανε την έγκριση των τεχνικών ντοκουμέντων όλων των επιτροπών, το πρόγραμμα δράσης, τη διακήρυξη την έκκληση των γυναικών προς τις γυναίκες όλου του κόσμου. Το Συνέδριο έκλεισε με ένα θαυμάσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα και μοίρασμα δώρων και λουλουδιών απ' τους μικρούς πιονιέρους.

Στη διάρκεια των εργασιών του Συνεδρίου η εκπρόσωπος του Σ.Ε.Ε. είχε πολλές και ενδιαφέρουσες συναντήσεις με αντίστοιχους συλλόγους άλλων χωρών όπως η Ινδία, η Κύπρος, η Βρετανία καθώς και γεύμα εργασίας με τις εκπροσώπους της Ομοσπονδίας Έπιστημόνων Γυναικών, τις οποίες ενημέρωσε για τη δράση του Συνδέσμου και συζήτησε μαζί τους κοινά προβλήματα.

Παράλληλα, αποδέχτηκε —μαζί με άλλες Έλληνίδες αντιπροσώπους— την πρόταση της Φιλανδικής αντιπροσωπείας, ν' αφιερωθεί η 9η του Μάρτη 1982 στην κινητοποίηση των γυναικών όλου του κόσμου για την υπεράσπιση της ειρήνης. Την ενέργειά της αυτή έγκρινε το Δ.Σ. του Συνδέσμου μετά την επιστροφή της αντιπροσωπείας από την Πράγα.

*

Μετά τις βουλευτικές εκλογές, οι οργανώσεις που δέχτηκαν τη Φιλανδική πρόταση έφτιαξαν κοινή οργανωτική επιτροπή στην οποία συμμετείχαν κι άλλοι φορείς (εργατικοί κ.λπ.), για το γιορτασμό της 8ης του Μάρτη. Θέμα της εκδήλωσης αποφασίστηκε το «Γυναίκες στον αγώνα για Έθνική Ανεξαρτησία και Ειρήνη».

Εκτιμώντας τη διεθνή κατάσταση, τον κίνδυνο που απειλεί την ανθρωπότητα, και το γεγονός ότι η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί μιά από τις πιο έκρηκτικές περιοχές του πλανήτη μας, οι οργανώσεις αποφάσισαν πώς ο καλύτερος τρόπος για να τιμηθεί η φρετινή 8η του Μάρτη θα ήταν μιά συνάντηση των γυναικών της Ανατολικής Μεσογείου και της Ερυθράς Θάλασσας. Και σίγουρα είχαν πολλά να πουν οι γυναίκες της Αν. Μεσογείου. Από τις Έλληνίδες που δίνουν τη μάχη της αλλαγής ως τις Τουρκάλες του αντιδικτατορικού αγώνα και τις αγωνίστριες του Ρ.Λ.Ο. Οι τραγικές πρόσφατες εξελίξεις, η επιχειρούμενη απ' τον Σιωνισμό γενοκτονία του ήρωϊκού Παλαιστινιακού λαού απόδειξαν το πόσο σημαντική κι αναγκαία ήταν η συνάντηση αυτή των γυναικών και πόσο σπουδαία τα όσα είχαν να συζητήσουν.

Η συνάντηση των γυναικών της Ανατολικής Μεσογείου αποτέλεσε σταθμό στο Δημοκρατικό Γυναικείο Κίνημα. Η σύνδεση του μεγάλου πανανθρώπινου προβλήματος της ειρήνης με τα ζητήματα της γυναικείας ισοτιμίας, η άμεση σχέση της Δημοκρατίας και της Έθνικης ανεξαρτησίας με τη γυναικεία απελευθέρωση τόνιστηκαν απ' όλες τις οργανώσεις που πήρανε μέρος σ' αυτήν.

Την πανηγυρική έναρξη των εργασιών της συνάντησης έκανε η πρόεδρος του Συνδέσμου μας, κ. Αμαλία Φλέμιγκ, παρουσία του ποιητή μας Γιάννη Ρίτσου, της κυβερνητικής εκπροσώπου κ. Ρούλας Κακλαμανάκη των βουλευτών κ.κ. Ακρίτα και Δαμανάκη, των εκπροσώπων του ΟΗΕ κ.κ. Νόρντστραντ και Καραφωτιά του αντιπροέδρου της ΕΕΔΥΕ κ. Σταύρου Κανελλόπουλου και μιάς σειράς εκπροσώπων μαζικών οργανώσεων Συνδικάτων κ.λπ.

Οι οργανώσεις: Σύνδεσμος Έλληνίδων Έπιστημόνων, Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδας, Δημοκρατική Ένωση Νέων Γυναικών, Ένωση Έλληνίδων Νομικών, Προοδευτική Ένωση Μητέρων Ελλάδας, Πανελλήνια Ένωση Νοικοκυρών, Συντονιστική Επιτροπή Εργαζομένων Γυναικών, Σωματείο Ίμιατισμού, Σωματείο Κλωστοϋφαντουργών, Παγκύπρια Ομοσπονδία Γυναικείων Οργανώσεων (Κύπρος), Ένωση Προοδευτικών Γυναικών Αιγύπτου (Αίγυπτος), Επαναστατική Οργάνωση Αιθιοπίδων Γυναικών (Αιθιοπία), Σύνδεσμος για τα δικαιώματα των Λιβανέζων Γυναικών (Λιβάνος), Συνέλευση Δημοκρατικών Γυναικών Λιβάνου (Λιβάνος), Ένωση Λίβων Γυναικών (Λιβύη), Ένωση Παλαιστινίων Γυναικών (Παλαιστίνη), Γενική Ένωση Γυναικών της Συριακής Αραβικής Δημοκρατίας (Συρία), Ένωση Προοδευτικών Γυναικών Τουρκίας (Τουρκία), Παγκόσμια Δημοκρατική Ομοσπονδία Γυναικών (ΠΔΟΓ) μέσα σ' ένα πνεύμα, φιλίας, αδελφοσύνης και συνεργασίας εξέτασαν τα προβλήματα των γυναικών της περιοχής τους κι ένωσαν τη φωνή τους με τη φωνή των γυναικών όλου του κόσμου ενάντια στην απειλή της πυρηνικής καταστροφής και για την ανάκτηση της εθνικής ανεξαρτησίας των κρατών τους και την απελευθέρωση των εδαφικών τους από την ξένη κατοχή. Οι οργανώσεις υπόγραψαν κοινή διακήρυξη και η συνάντηση έκλεισε με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση γυναικών που έγινε ποτέ στη χώρα μας και πορεία προς τη Βουλή όπου τις ξένες αντιπροσωπείες υποδέχτηκε ο πρόεδρος της κ. Αλευράς.

*

Ο Σύνδεσμος Έλληνίδων Έπιστημόνων θεώρησε υποχρέωσή του να αναπτύξει αυτοδύναμη δράση γύρω από το ζήτημα της Ειρήνης. Έτσι, στα πλαίσια της παγκόσμιας κινητοποίησης των επιστημόνων για την ενημέρωση των λαών σχετικά με τον πυρηνικό κίνδυνο, σε συνεργασία με το σύλλογο Φυσικών Έρευνας, ξεκίνησε μιά σειρά ενημερωτικών διαλέξεων σε Δήμους της

Ἀττικῆς καὶ ἐπαρχιακῆς πόλεις μὲ σημαντικὴ ἐπιτυχία. Ἦδη οἱ διαλέξεις αὐτὲς ἔγιναν στοὺς δήμους Ν. Λιουσιῶν καὶ Ἄγ. Ἀναργύρων καθὼς καὶ στὶς πόλεις τῆς Πάτρας καὶ τοῦ Ἀγρινίου καὶ πρόκειται νὰ συνεχιστοῦν τὸ Φθινόπωρο.

Παράλληλα, καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἐπισημανθοῦν οἱ κίνδυνοι ἑνὸς πυρηνικοῦ πολέμου, τὸ κόστος καὶ οἱ συνέπειες τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ νὰ ὑποστηριχθεῖ ἡ προσπάθεια γιὰ ἀφοπλισμὸ καὶ εἰρήνη συντάχθηκε τὸ παρακάτω καίμενο — ΕΚΚΛΗΣΗ:

ΕΠΕΙΔΗ σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά ἡ σκιά τοῦ πυρηνικοῦ ὀλέθρου πλανιέται ἀπειλητικὰ πάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα.

ΕΠΕΙΔΗ σήμερα ἕνας πυρηνικὸς πόλεμος σημαίνει γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὀλοκληρωτικὸ ἀφανισμό.

ΕΠΕΙΔΗ ἡ ἀποψη γιὰ ἕναν «περιορισμένο πυρηνικὸ πόλεμο» στὴν πυκνοκατοικημένη Εὐρώπη, ὅπου καὶ μεῖς βρισκόμαστε, εἶναι μιὰ ἀνεύθυνα ἢ κακόβουλα καλλιεργούμενη οὐτοπία.

ΕΠΕΙΔΗ με τὴ βόμβα νετρονίου καὶ τὰ ἄλλα νέου τύπου, ὅπλα, ἀναζωπυρώνεται ὁ φαῦλος κύκλος τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν πού ἀρχισε πρὶν πολλὰ χρόνια μὲ τὴ Χιροσίμα.

ΕΠΕΙΔΗ ἕνας πύραυλος μέσου βεληνεκοῦς χρειάζεται μόνο 6 λεπτά τῆς ὥρας γιὰ νὰ πλήξει τὸ στόχο του καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ ἀντιπάλου δὲ γίνεται μὲ λήψη πολιτικῆς ἀπόφασης ἀλλὰ αὐτόματα, μετὰ ἀπὸ ἐπεξεργασία ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, καὶ ἔτσι τὸ ξέσπασμα ἑνὸς πυρηνικοῦ πολέμου μπορεῖ νὰ γίνει καὶ ἀπὸ τυχαῖο λάθος ἑνὸς ἠλεκτρονικοῦ μηχανήματος.

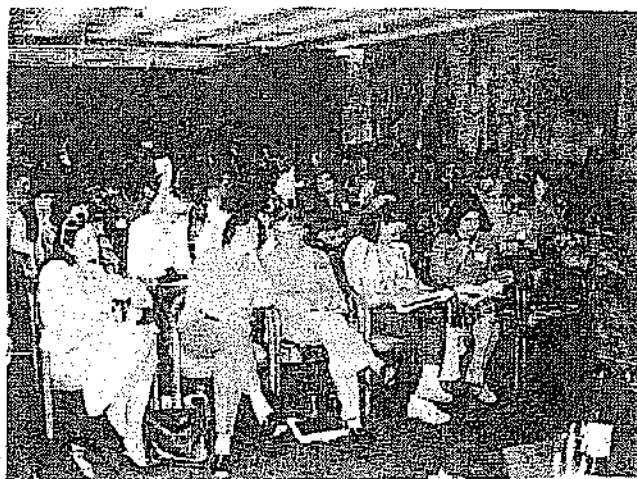
ΕΠΕΙΔΗ σήμερα ὁ πυρηνικὸς ἀφοπλισμὸς εἶναι δυνατός γιὰτὶ μπορεῖ νὰ ἐλεγχθεῖ μὲ τοὺς κατασκοπευτικούς δορυφόρους καὶ τὰ ἄλλα ἐπιστημονικὰ μέσα,

ΕΠΕΙΔΗ τὰ τελευταῖα χρόνια δὲν ἔλλειψαν καὶ ἄλλοι πόλεμοι, τὸ ἴδιο ἀποτρόπαιοι μὲ τὸν πυρηνικὸ, ὅπως οἱ χημικὸ καὶ μικροβιολογικὸί.

ΕΠΕΙΔΗ ὁ κάθε πόλεμος εἶναι ἔτσι κι ἄλλοιῶς ἀποτρόπαιος γιὰ τὶς ζωὲς πού χάνονται καὶ τὶς καταστροφές πού συνεπάγεται,

ΕΠΕΙΔΗ ἀνοδος τῶν ἐξοπλισμῶν σημαίνει χαμηλότερο βιοτικὸ ἐπίπεδο γιὰ ὅλους τοὺς λαούς,

ΕΠΕΙΔΗ μόνο οἱ μεγαλοβιομήχανοι τῶν ὄπλων κερδίζουν ἀπὸ τοὺς ἐξοπλισμούς.

Ἀπὸ τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου τῆς Πράγας.

ΕΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ:
ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΟΥΜΕ

κάθε παραπέρα σκέψη γιὰ πυρηνικοὺς ἐξοπλισμούς

ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ
ΝΑ ΑΠΟΣΥΡΘΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΘΟΥΝ ΟΛΑ
ΤΑ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ
Ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες ὅλου τοῦ κόσμου νὰ πάμουν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους γιὰ ἐπινοήσεις χημικοῦ, μικροβιολογικοῦ ἢ πυρηνικοῦ πολέμου

ΖΗΤΟΥΜΕ
Ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις μιὰ σταθερὴ ἀμίλα γιὰ ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΑΦΟΠΛΙΣΜΟ

ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΜΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΑΜΟΙΒΑΙΟ ΣΕΒΑΣΜΟ ΚΑΙ
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

ΚΡΑΤΟΣ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ

Εισήγηση που παρουσιάστηκε στα πλαίσια εκδήλωσης του Συνδέσμου με θέμα: «Η μουσική σήμερα στον τόπο μας».

του Νότη Μαυρουδή

Από την εκδήλωση «Η μουσική σήμερα στον τόπο μας». Διακρίνονται από αριστερά προς τα δεξιά: Γ. Αμφραννάκης, Ίφ. Σίθουμάτου, Φωτεινή Πρωτογάλη και Νότης Μαυρουδής.

Τό κράτος κ' ή πολιτιστική ζωή (του κράτους), είναι δύο πράγματα διαφορετικά που πηγάζουν και τα δύο από την ίδια μάνα. Η μάνα εδώ είναι ο γεωγραφικός χώρος. Θέλω να πω πως ο γεωγραφικός χώρος ενώ θάπρεπε να παράγει όμοιογενή (κάπως) φαινόμενα, εν τούτοις στην περίπτωση της Ελλάδας συμβαίνει το αντίθετο.

Η γεωγραφική θέση κάθε χώρας είναι θεμελιακής σημασίας για την πολιτιστική της ζωή και την εξέλιξη της. Γειτονίες, κλιματολογικές συνθήκες, όρεινά ή θαλάσσια τοπία, συζεύξεις άλλων λαών, πολιτιστικές και πολιτικές κατακτήσεις των γύρω περιοχών, δημιουργούν «ειδικό» χαρακτήρα μ' ένα λαό που αυτός (ό λαός) θα παράγει, θα δημιουργήσει, την τέχνη του, τον πολιτισμό του.

Στην περίπτωση της Ελλάδας ή προνομίος γεωγραφική θέση της, συνέτεινε στο να δημιουργηθεί ένας πολιτισμός, που κατά περιόδους έδωσε λαμπρά στοιχεία τέχνης, τόσο στη φιλοσοφία όσο και στις τέχνες (ζωγραφική, μουσική, ποίηση).

Θάταν άστειο βέβαια να πιστευε κανείς πως ή ...μάνα είναι και ο αποφασιστικός συντελεστής της πολιτιστικής ζωής ενός λαού. Έδώ όμως υπάρχει το στοιχείο που μπορεί και εμποδίζει την πνευματική εξέλιξη. Είναι τό Κράτος! Στην περίπτωση της χώρας μας τό κράτος είναι ο κακός αδελφός της πολιτιστικής ζωής. «Ας μου συχωρεθούν οι ρομαντικές άπλοποιήσεις που κινδυνεύουν να μοιάσουν με σήριαλ ελληνικής τηλεόρασης. Ωστόσο, οι πνευματικοί μας άνθρωποι πάντοτε είχαν «παράπονα» με την εξουσία που τή λέμε κράτος. Κι εδώ, σ' αυτό τό σημείο δέν θάταν άσκοπη μία διευκρίνιση, που βάζει σε τάξη όρισμένα πράγματα. Στόν όρισμό του κράτους, δίνει την έννοια ενός μεγάλου οργανισμού που περιέχει μέσα του άλλους οργανι-

σμούς μικρότερους, αλλά θεμελιώδεις. Μέσα στο κράτος συναντάμε την οικογένεια, τις κοινωνικές ομάδες κ.ά. Τό κράτος αντικατοπτρίζει την ήθική ιδέα αυτών των μικρότερων οργανισμών που αναφέρω παραπάνω. Είναι τό γενικό που περιέχει μέσα του τά μερικά, είναι τέλος ή «ώς επί τό πείστον» έκφραση ενός λαού. Τό κράτος έχει υποταγμένες τις μικρότερες ομάδες για τό δικό του σκοπό που αυτός (ό σκοπός) καθορίζεται και διευθύνεται από την εξουσία ή όποια υπάρχει για να τό προστατεύει και να τό κατευθύνει. Αυτή ή εξουσία κάνει τις επιλογές της και χαράζει την ιδεολογική της γραμμή υποταγμένη κι αυτή στα ιδεολογικά της ιδεώδη. Η ελληνική εξουσία, θεματοφύλακας μιας άρτηριοσκληρωμένης άστικής ιδεολογίας, βρέθηκε πάντα άνέτοιμη και άνοργάνωτη για να δημιουργήσει κατάλληλες συνθήκες για μία πνευματική υπόληψη ενός κάποιου επιπέδου.

Τήν ήθική πραγματικότητα —για παράδειγμα— ενός λαού, δέν την καθορίζουν τ' άτομα, που τόν αποτελούν. Τ' άτομα βρίσκονται μέσα στην ήθική (τήν κατεστημένη ήθική) και την ακολουθούν σά να υπάρχει κάποιος... ήθικός νόμος. Έκει τότε θά δούμε τη χριστιανική καλωσύνη' περιέργους και μανιάλ όρτισμούς περί του καλού και κακού. Έκει θά δούμε τη θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία και τά στοιχεία που... απαιτούνται για να όνομαστεί αυτή (ή γυναίκα) ήθική... Έκει θά δούμε την έννοια της ελευθερίας που μās δείχνει ή 'Ανατολή κ' ή Δύση και τά πρότυπα της ελευθερίας στην Τέχνη.

Κατά συνέπεια ή Τέχνη κ' ή Πολιτιστική ζωή ενός τόπου έχει άμεση ανάγκη από τη δημιουργία ενός χώρου, που ν' αφήνει τό έργο τέχνης να εξελιχθεί άνετόχλητο και να προστατευτεί. Η περίπτωση της Κρατικής μας όρχήστρας είναι άκριβώς ή έκφραση τής

Ἑλληνικῆς σχέσης μεταξύ Κρατικῆς ἐξουσίας, καὶ τοῦ πνευματικοῦ «χώρου» πού αὐτὴ ἡ ἐξουσία, παρέχει! Ἕνας χώρος δηλητηριασμένος ἀπὸ δύσσομες μουσικὲς αἰσθησεῖς πού καλύπτουν ὅλη τὴν ἐπικράτεια. Ἀπὸ τὴν Ξάνθη ἕως τὴν Κρήτη ἢ τὰ μικρότερα νησάκια τῶν Κυκλάδων, ὁ λαὸς ἀκούει τὸ κρατικὸ προϊόν καὶ τὸ ἀναμασᾷ σάν τὴν τσίχλα, ἀποχαινωμένος... Τὸ προϊόν αὐτὸ θὰ τὸ ἀκούσουμε μέσα στὸ ταξί, στὸ πούλμαν, πού ταξιδεύουμε, σὲ κάθε πειρατικὸ σταθμὸ τοῦ ραδιοφώνου, στὶς διαφημιστικὲς ἐκπομπὲς τῶν ἐπίσημων προγραμμάτων, στὰ κέντρα ψυχαγωγίας, στὶς διαφημίσεις τῶν δισκογραφικῶν ἐταιριῶν, καὶ πάει λέγοντας...

Ὁ κόσμος στὴν πλειοψηφία ἀκούει σκυλοτραγουδοῦ ἀρχοντολαϊκοῦ... εὐδαιμονισμοῦ. Μὰ βέβαια ἡ Ἑλλάδα ζεῖ σὲ πελάγη ἐλευθερίας καὶ θὰ πληρώσει αὐτὴ τὴν ἐλευθερία μὲ τὸ «ἀζιμῶτο».

Ἀπὸ τὴν πτώση τῆς δικτατορίας, πλῆθος ἀπὸ νομοσχέδια νεώτερα κατατέθηκαν στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς μουσικῆς μας ζωῆς. Ἐπιτροπές, ὑποεπιτροπές, οἱ θέσεις «κλειδιά» γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς μουσικῆς μας ζωῆς γέμισε ἀπὸ «εἰδικούς», πού δημιουργοῦν... προϋποθέσεις! Νομοσχέδια πού ψηφίζονται ἢ ἀπορρίπτονται, συντάσσονται, ἀνανεώνονται ἀπὸ χέρια πού ὑπογράφουν μὲ τὴν ἴδια εὐθύνη ὅπως συμπληρώνουν ἓνα δελτίο ΠΡΟ-ΠΟ. Οἱ μόνοι πού δὲν ρωτοῦνται γι' αὐτές τίς ἀποφάσεις εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ μουσικοὶ καὶ τὰ σωματεῖα τους. Τὸ Κράτος καὶ δῶ ὀρθᾶ ἀνεξέλεγκτα ἀποφασίζοντας καὶ διατάσσοντας. (Κατὰ πᾶσα πιθανότητα ὁ Φελίνι ἔφτιαξε τὴν «πρόβα ὀρχήστρας» κλέβοντας τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα τῆς ΚΟΑ). Λένε, ὅτι τὸ κράτος δημιουργεῖ τὰ ἐρεθίσματα γιὰ τὴ δημιουργία τῆς Τέχνης. Αὐτὸ βέβαια εἶναι ἓνα δόγμα πού στὴν Ἑλλάδα ἀνατρέπεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κυβερνητικὴ πρακτικὴ τῆς παρελθούσας κυβέρνησης. Ἄς παραθέσω ἓνα παράδειγμα ἐμπαιγμοῦ:

Πρὶν ἀπὸ 2½ χρόνια εἶχαν ἐξαγγελθεῖ ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς χώρας μέτρα γιὰ τὴ μουσικὴ παιδεία καὶ πολὺ μελάνι χύθηκε γιὰ τὴ μεγάλη τούτη ἀπόφαση νὰ ἰδρυθεῖ ἀνώτερη Μουσικὴ Ἀκαδημία στὸ περιλάλητο πνευματικὸ Κέντρο. Μάλιστα στὸ συμβούλιο πού ἔκανε ὁ τότε πρωθυπουργὸς καὶ νῦν πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ὑπῆρχαν καὶ τὰ τρανταχτὰ ὀνόματα τῶν Μ. Χατζιδάκη καὶ Μ. Θεοδωράκη. Ἀναρωτιέμαι ὁμως: Τί καινούργιο προτάθηκε ἀπὸ αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀπόφαση ὅταν διαβάζοντας τὸ «Πόρισμα τῆς ἐπιτροπῆς γραμμάτων καὶ τεχνῶν» τοῦ 1957 ἀπὸ τὴν κυβέρνησι Καραμανλῆ πού λέει αὐτολεξεῖ στὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς μουσικῆς.

Πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνωμάλου ταύτης καταστάσεως εἰσηγεῖται: «1) Τὴν Ἴδρυσιν Ἀνωτάτης Κρατικῆς Σχολῆς Μουσικῆς (Α.Κ.Σ.Μ.) ἢ ὅποια θ' ἀποτελέσει τὸν ἀνώτατον μουσικὸν ἐκπαιδευτικὸν ὀργανισμόν τῆς χώρας».

Τὸ κράτος λοιπὸν σήμερα μᾶς ἐμπαιίζει ἀγνωόντας τίς ὑποσχέσεις τοῦ 1957 ἀπὸ τὸν ἴδιο ἄνθρωπο. Ὅμως ἄς προχωρήσουμε στὸ ντοκουμένταρισμένο ἐμπαιγμὸ τοῦ Κράτους ἀπέναντι στοὺς πολίτες του. Καὶ πάλι στὸ ἴδιο πόρισμα τοῦ 1957 ἡ ἴδια ἐπιτροπὴ εἰσηγεῖται: «Τὴν διάθεσιν γενναίας πιστώσεως ὑπὲρ τῆς Α.Κ.Σ.Μ. διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ ἡχογράφησιν ἐπὶ δίσκων τῶν Ἑλληνικῶν συνθέσεων σοβαρᾶς μουσικῆς» (!!!).

Ἀναρωτιέμαι: Μήπως γνωρίζει κανεὶς τέτοιους δίσκους, μὲ δισκογραφικὴ ἐταιρία μάλιστα τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησι τοῦ 1957; Ὅλα αὐτὰ εἶναι ψέματα. Τὰ διάφορα ὑπουργεῖα πολιτισμοῦ ἔχουν σάν ἀρμοδιότητα νὰ κοροϊδεύουν τὸν Ἕλληνα πολίτη καὶ ν' ἀφήνουν «ξέφραγο ἀμπέλι» τὴ χώρα, ἀπροστάτευτη ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῶν διαφημιστικῶν γραφείων, δισκογραφικῶν ἐταιριῶν καὶ παρασιτικῶν λαϊκισμῶν... Ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ κυρίως τὸ τραγούδι, εἶναι τό... κακομαθημένο παιδί τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ὡς τώρα κανένας ἐπίσημος φορέας δὲ μελέτησε ἐπιστημονικὰ τίς ἀνάγκες τῆς μουσικῆς μας ζωῆς γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ πράγματα.

Τὰ ἐπίσημα Ὁδεῖα μένουν ἀβοήθητα κ' ἐλεύθερα γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν κερδοσκοπικὴ τους ἀποστολή. Προγράμματα ὕλης παλαιοντολογικῆ. Βρίσκονται ἐκεῖ ἀραχνιασμένα νὰ παραμορφώσουν τὴ μουσικὴ κουλτούρα τοῦ καλοπροαίρετου σπουδαστῆ. Μέσα στὰ Ὁδεῖα βρίσκεται ἡ πρώτη πληγὴ πού κατευθύνει τὴ μουσικὴ μας ἀμορφωσιά. Ἐχοντας τὴν τύχη νὰ ζήσω μερικὰ χρόνια στὴν Ἰταλία, γνωρίζω πολὺ καλά τὴν τεράστια θεμελιώδη διαφορὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν μουσικῶν προγραμμάτων πού διδάσκονται ἐξῶ. Ἐτσι, ἓνα δίπλωμα π.χ. ἐνός Ἑλληνα σπουδαστῆ βρίσκεται σὲ πολὺ χαμηλότερο ἐπίπεδο ἀπὸ ἐνός ξένου. Μὲ τὴν ὑπολειπτικὴ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τοῦ ἀρμόδιου ὑπουργοῦ, ὁ Ἕλληνας πολίτης σπαταλᾷ καὶ ξοδεύει τὸ μουσικὸ ταλέντο, τὸ συγκινησιακὸ του ἐνστικτο, καὶ τὴν πολιτιστικὴ του κληρονομιά.

Τὸ αἶτημα εἶναι ἡ ἐξυγίανση τῆς μουσικῆς μας ζωῆς. Τὸ αἶτημα ἀποτελεῖ κοινωνικὴ ἀνάγκη στὴν προσπάθειά μας γιὰ μιὰ οὐμανιστικὴ κοινωνία, γιὰ νὰ ξαναβροῦμε τὰ νήματα πού ἔχουμε χάσει μὲ τὴν οὐσία τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ αἶτημα γιὰ τὴν πολιτιστικὴ μας ταυτότητα εἶναι ὀτοπισμός, ὅταν ἡ μουσικὴ μας ζωὴ μαράζωνει καὶ βραχυκυκλώνεται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἑλλάδας. Ἡ σημερινὴ βραδυὰ μπορεῖ κάλλιστα νάναί μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ προβληθεῖ τὸ αἶτημα στὴν παρούσα κυβέρνησι πού καλεῖται νὰ διορθώσει τ' ἀδιόρθωτα, πού ἡ προηγούμενη κυβέρνησι τῆς ἀφῆσε.

Θάναί ἴσως κοινοτυρία τὸ γνωστὸ αἶτημα γιὰ ὀργάνωση μουσικῆς ἐκπαίδευσης στὰ σχολεῖα καὶ, ὅταν λέω σχολεῖα δὲν ἐννοῶ μονάχα τὰ Λύκεια ἢ τὰ Γυμνάσια καὶ γενικὰ τὴ μέση ἐκπαίδευσι.

Ἐννοῶ τὰ Δημοτικά! Καὶ νὰ μποῦν οἱ βάσεις γιὰ προ-

γράμματα μουσικής διαπαιδαγώγησης με βάση το ψυχολογικό και κοινωνικό στάτους κβό του Έλληνόπουλου. Αυτό τον προγραμματισμό δέν μπορούν νά τό φτιάξουν οί τεχνοκράτες - γραφειάδες· αυτό εξάλλου έχει ήδη δοκιμαστεί μέ τίς παρελθούσες κυβερνήσεις. Ο προγραμματισμός γίνεται μέ τούς μουσικούς και τούς αρμόδιους φορείς. Μονάχα αυτοί θά μπορέσουν νά δώσουν κατευθύνσεις και νά συμβάλλουν σ' ένα δημιουργικό προγραμματισμό γιά τήν κατανόηση τής μουσικότητας στόν άνθρωπο.

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι ή νοσηρή λειτουργία τών μουσικών μας ιδρυμάτων: Ωδεία, κεντρικά, παραρτήματα, μουσικές σχολές. Όλα αυτά λειτουργούν άνεξέλεγκτα και πάντα ελεύθερα γιά νά καταλήγουν στό γνωστό σύστημα τής κερδοσκοπικής συμπεριφοράς άπέναντι στους σπουδαστές. Πράγματι, ή σχέση τού σπουδαστή πρός τό Ωδειο είναι σήμερα σχέση πελάτου και καταστήματος! Είναι δυνατό ένα μουσικό ίδρυμα νά λειτουργεί μ' αυτό τόν τρόπο και ν' άφήνεται στην προσωπική βούληση τού καθηγητή όσον άφορά τά μέσα και τούς τρόπους διδασκαλίας; Είναι δυνατό τά Ωδεία (και οί διευθύνσεις τους) ν' άδιαφορούν γιά τή δημιουργία *υποδομής* μιάς μουσικής κουλτούρας; Και μουσική κουλτούρα μπορεί νά ύπάρξει δίχως τήν παράλληλη ενημέρωση πάνω σέ μουσικές πληροφορίες, ώστε νά παρακολουθούμε τήν εξέλιξη τού πνεύματος;

Πότε λοιπόν οργανώθηκαν διαλέξεις - σεμινάρια; ειδικευμένα έπεξεργασμένα θέματα πάνω στη μουσική, από τά Ωδεία πού δεσπόζουν στη μουσική διακίνηση; Μονάχα μέ ιδιωτικές πρωτοβουλίες οργανώθηκαν τέτοια πράγματα, ενώ θάπρεπε νά ναι φροντίδα τών φορέων, δηλαδή τών Ωδείων και τού Κράτους πού θά πρέπει νά τά παρακινεί και νά τά χρηματοδοτεί.

Τό Κράτος αντί νά βοηθά στη λύση τού προβλήματος, αντίθετα βοηθά στό νά δυσκολεύει τή ζωή τού σπουδαστή. Βαριές φορολογίες σέ είδη άναγκαία πού θά βοηθήσουν στη μόρφωση και τήν ενημέρωση τού σπουδαστή. Είναι γνωστό τό μέτρο τής ακρίβειας τών τυπωμένων μουσικών κομματιών, τών δίσκων, τών όργάνων, κ.λπ. Όλα τούτα θεωρούνται είδη πολυτελείας όπως οί κολώνιες, οί γραβάτες και τά μανικετόκουμπα...

Έτσι ό σπουδαστής θά πρέπει νά διαθέτει μιά περιουσία γιά τήν ενημέρωσή του και τήν καλλιέργειά του. Αγαπητοί φίλοι,

Η εικόνα πού έχουμε γιά τά μουσικά μας πράγματα είναι ή ίδια πού έχουμε γιά τή Δημοκρατία. Θέλω νά πω: όταν ένας λαός συνηθίζει έναν τρόπο ζωής και

όρισμένα πλαίσια ελευθερίας και Δημοκρατίας, ξαφνιάζεται και δυσκολεύεται νά κατανοήσει τά καινούργια πράγματα. Ένα παράδειγμα είναι και οί μέρες πού πέρασαν μέ τήν τηλεόραση πού λειτούργησε ελεύθερα και δημοκρατικά και μās έδειξε τά περί Πολυτεχνείου. Ταραχήκαμε και έκπλαγήκαμε γιά τήν τόση ελευθερία και ενημέρωση πάνω στό θέμα. Δέν κάναμε τίποτ' άλλο από τό νά δείξουμε τό μέτρο, τό πλαίσιο ελευθερίας και λογοκριτικής ύποταγής, πού μās είχε γίνει δεύτερη φύση. Είχαμε ταυτιστεί και προσαρμοστεί στό περιορισμένο πλαίσιο πού ή έξουσία τής δεξιάς μās παραχωρούσε. Και ζούσαμε μ' αυτό.

Τό ίδιο και γιά τή μουσική. Ζούμε νοσηρά άνελεύθερα και ύποτακτικά. Στη λειψή εκπαίδευση, στην άνυπαρξία προγραμμάτων, στην έλλειψη διακίνησης ξένων καλλιτεχνών, στην ήχορύπανση τής άσυδοσίας τών μεγάλων συμφερόντων τών δισκογραφικών εταιριών, τής άποσύνθεσης τής μοναδικής συμφωνικής μας όρχήστρας, τής πενιχρότατης βιβλιογραφικής μουσικής έκδοσης, τής άνυπαρξίας ύποτροφιών τών σπουδαστών, τίς άνύπαρκτες ανταλλαγές μέ ξένες χώρες τών μουσικών μας ιδρυμάτων και άλλα πού δέ θέλω νά σας κουράσω.

Επαναλαμβάνω πώς έχουμε συνηθίσει τή νοσηρότητα και τή μίζερη μουσική ζωή πού άλλοι χρόνια τώρα μās έχουν επιβάλει. Είναι ή εποχή πού καλούμαστε νά ξυπνήσουμε από τό λήθηργο. Τό αίτημα έχει εξελιχτεί σέ είδος πρώτης ανάγκης και είναι ή μοναδική εύκαιρία γιά τήν άπαίτησή του και γιά τήν ύλοποίησή του.

Είμαστε ένας λαός μέ έντονες συγκινησιακές παρορμήσεις και οί προγενέστεροι μās άφησαν σπουδαία μουσική κληρονομιά. Είναι θλιβερό νά παραδέχεσαι κάνοντας τόν άπολογισμό, πώς οί σημαντικότερες στιγμές τής μουσικής μας γεννήθηκαν όταν ύπηρεζε ή σκλαβιά, ή εξαθλίωση και ό μαρasmus. Βλέπε δημοτικό τραγούδι - ρεμπέτες και τή μουσική τών Μ. Θ. και Μ. Χ. στη δεκαετία τού 60.

Τό σκληρό πρέπει νά αλλάξει. Η εποχή μας βρίσκει μιά άπερίγραπτη έρημιά από μουσική άτμόσφαιρα. Σ' αυτή τήν έρημιά ένας μεγάλος υπεύθυνος είναι τά μουσικά ιδρύματα. Και θά ναι παράλογο, θά ναι έμπαιγμός ή συνέχιση τής ίδιας λογικής, μιάς λογικής πού λατρεύει καθημερινά τήν πνευματική μας αναζήτηση και τήν ανθρώπινη δημιουργικότητα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΜΙΛΑΝΕ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΡΙΕΣ

ΤΙΤΙΚΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ - ΓΚΕΛΑΝΤΗ

Η κίνηση του Συνδέσμου Έλληνίδων Έπιστημόνων είναι όμολογούμενα αξιοθαύμαστη και τη σφραγίζει ακόμα περισσότερο η έρευνα γύρω από τη συμμετοχή της Έλληνίδας στην Έθνική Αντίσταση.

Χρειάζεται πράγματι μία ολοκληρωμένη και συνεχής εμφάνιση του ρόλου της Έλληνίδας στην κατοχική Ελλάδα, γιατί από κει θα βγούν οι άγωνες της για κοινωνικές κατακτήσεις, ίσοιτιμία, νομικές κατοχυρώσεις κ. α.

Προσωπικά, τό θεωρώ τιμή μου νά συμβάλλω και εγώ στην έρευνά σας με τις προσωπικές μου έμπειρίες, κύρια γύρω από τό ρόλο της νεαρής Έλληνίδας, στον ένοπλο άγωνα του λαού μας ενάντια στους Κατακτητές. Η Έλληνίδα είχε πάντοτε μιά ξεχωρη παράδοση σέ άγωνες για τή λευτεριά της Πατρίδας της, πού τή συνέχισε, τή δόξασε, τήν καταξίωσε με τή συμμετοχή της στην Έθνική Αντίσταση 1941 - 1945.

Από τά τέλη 1941 ως τά 1942, κοντά στους άγωνιστές ενάντια στή Μεταξική φασιστική τυραννία, πού όργωναν τις πρώτες Αντιστασιακές έστίες, βρίσκονται και οι Έλληνίδες.

Τό Ε.Α.Μ. σάν κίνημα μαζικό δέν απομόνωσε τή γυναίκα. Αντίθετα, αναγνωρίζοντας τήν άξία της, τούς άγώνες της, τήν τοποθετεί σωστά, τής δίνει τήν εύκαιρία δράσης και βλέπουμε για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ή γυναίκα,, ή Έλληνίδα νά βαδίζει για νέες κοινωνικές κατακτήσεις. «Έχει δικαίωμα ψήφου —ψηφίζει— άποφασίζει, συμμετέχει στη σύνθεση των Λαϊκών Δικητηρίων και σέ έγκλήματα του κοινού Ποινικού Δικαίου. Η Έλληνίδα άξιωματικός του ΕΛΑΣ, συμμετέχει στις ένοπλες δυνάμεις του Ε.Λ.Α.Σ., στη σχολή άξιωματικών και όρίζεται και άξιωματικός έφοδού».

Η Τιτίκα Παναγιωτίδου-Γκέλαντη.

Η Κατοχή μέ βρίσκει κοντά στους συγγενείς μας στην Ποντοκώμη και Κοζάνη. Η ιδιαίτερη πατρίδα μας, οι Σέρρες καταχτημένη από τούς Βούλγαρους Φασίστες έμεινε πάντα ζωντανά στή φαντασία μου.

Μαζί με τις εξαδέλφες μου και στενές φίλες, είμασταν από τά λίγα παιδιά —άν ή ηλικία των 14 χρόνων θεωρείται παιδική— άφου οι γονείς μας και συγγενείς μας ήταν από τά ιδρυτικά στελέχη του Ε.Α.Μ. της περιοχής - πού γνωρίζαμε πολλά πράγματα από τήν Αντίσταση του λαού μας ενάντια στον κατακτητή στά 1942. Έτσι, σά μαθήτριες Γυμνασίου μέ άνεση κίνησης από τήν πόλη στο χωριό και τό αντίθετο, μεταφέραμε σά σύνδεσμοι, σημειώματα, πληροφορίες. Και εδω πρέπει νά ειπωθεί πώς τά κορίτσια τής ηλικίας αυτής και μέχρι 16 - 17 χρόνων, πρόσφεραν πολλά περισσότερα από τήν αντίστοιχη ηλικία των άγοριών! Θυμάμαι πώς ρίχναμε στην Κοζάνη, άργά παρά τήν άπαγόρευση τής κυκλοφορίας, προκηρύξεις, στις αúλες των σπιτιών και σέ θέσεις κλειδιά των Γερμανών, πού καυτηρίαζαν τά άνομα έγκλήματα των προδοτών και ξεσήκωναν στον άγώνα τούς πατριώτες. Ακόμα στις μυστικές συγκεντρώσεις τά κορίτσια ύπερτερούσαν σέ αριθμό και θάρρος και οι άποστολές τους ήταν πιο ριψοκίνδυνες. Βοηθούσαμε τις μητέρες μας και κρύβουμε τούς Άγγλους Άξιωματικούς μέ κίνδυνο τής ζωής μας σάν έρχόταν οι Γερμανοί, πληροφορημένοι καλά νά τούς συλλάβουν.

Τό Γενάρη στά 1944 ή ήγεσία τής 9ης Μεραρχίας του Ε.Λ.Α.Σ. μέ έδρα τόν Πεντάλοφο Βόιου - Κοζάνης άποφασίζει νά δημιουργήσει τήν πρώτη Υποδειγματική Διμοιρία Ανταρτισσών μιά πού ή Έλληνίδα ήταν πιά άξια και μέ τό όπλο στο χέρι νά πολεμήσει τούς Γερμανούς για νά δει λυύτερη τήν πατρίδα της και δυναμικά νά κατακτήσει τά δικαιώματά της!

Τέσσερις μήνες σκληρής εκπαίδευσης σχεδόν σε όλα τα όπλα, θεωρία, πορεία, καταλήψεις Αντικειμενικών - Υποκειμενικών σκοπών, με εκπαιδευτή έναν Λοχία του παλαιού στρατού και με τη θετική παρακολούθηση των παλαιού στρατού και με τη θετική παρακολούθηση των αξιωματούχων της Μεραρχίας, ήταν αρκετές για να γίνει η Διμοιρία άνταρτιστών μια μάχημη Μονάδα! Παράλληλα, παίρνουμε μέρος σε συνελεύσεις, διοργανώνουμε συγκεντρώσεις γνωριμίας με το λαό και συζητάμε τα αγωνιστικά προβλήματα του σκλαβωμένου λαού, για τις προδοσίες των Ελλήνων που βοήθανε τους Γερμανούς, για τα εγκλήματα των Ναζι, ακόμα τις νικηφόρες μάχες του Ε.Λ.Α.Σ. και των συμμάχων.

Η πρώτη επέτειος της ηρωικής ΕΠΟΝ στις 23 του Φλεβάρη στα 1944 γιορτάζεται με μεγαλοπρέπεια στον Αδ-γερινό - Βόιου. Η παρουσία της Διμοιρίας άνταρτιστών γίνεται αντικείμενο θερμών εκδηλώσεων. Θυμάμαι, με έντολη της Μεραρχίας απηύθυνα εγώ τον χαιρετισμό και στείλαμε το μήνυμα της κατάκτησης των δικαιωμάτων μας σ' όλες τις γυναίκες τις σκλαβωμένης Ελλάδας. Τόν Ιούνη στα 1944 οι Ελληνίδες άνταρτισσες χωρισμένες σε τρεις ομάδες με διαταγή της Μεραρχίας περιοδεύουν τα χωριά Γρεβενών - Κοζάνης - Καστοριάς και εδραιώνουν την παρουσία τους στον ένοπλο αγώνα του λαού και με όμιλεις, ξεσηκώνουν ιδιαίτερα τις γυναίκες που από φόβο ή από άρρωστημένες αντιλήψεις δέ συμμετείχαν ενεργά στην πάλη ενάντια στον κατακτητή!

Νομίζω, πως αναφέροντας τα πιο πάνω που είναι ένα μέρος από την συμμετοχή της Ελληνίδας στην Εθνική Αντίσταση (στο υπό έκδοση βιβλίου μου με τίτλο «Γνωριμία με την Ελληνίδα της Εθνικής Αντίστασης» αναφέρουμε σε πολλές λεπτομέρειες με ντοκουμέντα, περιγραφές από μάχες και άλλα καθήκοντα) απαντώ στα βασικά ερωτήματα.

Θά λέγαμε λοιπόν πως ο ρόλος της γυναίκας στην Εθνική Αντίσταση ήταν καθοριστικός - συνειδητοποιημένος, με τέλεια αγωνιστικότητα, ώστε δικαιωματικά προχώρησε στις κοινωνικές της κατακτήσεις. Βέβαια μετά την απελευθέρωση και την επικράτηση της μισαλόδοξης δεξιάς, σφαγιάζονται οι κατακτήσεις της που απόκτησε με το αίμα της και τους αγώνες της ξεχωριστά που παραβιάστηκε ή συμφωνία της Βάρκιζας και άρχισε ένας ανελέητος διωγμός και κατά της Εθνικής Αντίστασης! Όμως η Ευρώπη τιμά την Ελληνίδα της Εθνικής Αντίστασης! Στη Γαλλία στα Αντιστασιακά γραφεία των «ΜΑΚΙ» βρίσκονται πολλές άφισσες άνταρτιστών, το ίδιο και στα κράτη της Αν. Ευρώπης και Βαλκάνια! Ο Γάλλος Συγγραφέας ROGER GRENIER με μία φωτογραφία μου στο εξώφυλλο του βιβλίου, έκδοσης 1957 με τίτλο «οι ενέδρες» αναφέρεται στον αγώνα μας! Ακόμα Σουηδοί και Σοβιετικοί έχουν γυρίσει ταινία - ντοκιμανταίρ πάνω στον απελευθερωτικό αγώνα μας.

Εδώ και τώρα με τη Σοσιαλιστική κυβέρνηση του λαού,

πιστεύω ή γυναίκα ή Ελληνίδα της Εθνικής Αντίστασης να δικαιωθεί! Καιρός ήταν!

Έτσι νεαρές Ελληνίδες του Βορρά με μια γείση προηγούμενης εμπειρίας αγώνων ενάντια στους κατακτητές από την ΕΠΟΝ κύρια και γαλουχημένα από τις ίδιες τις οικογένετες τους με τα ιδανικά της Ελευθερίας, δίνουν το δυναμικό τους παρών, από 18 χρόνων και πάνω σύμφωνα με τους στρατιωτικούς κανονισμούς, με επιλογή προσόντων από την επιτροπή αξιωματικών και σχηματίζουν την πρώτη ένοπλη Διμοιρία!

Ανάμεσά τους και εγώ που τα καταφέρνω στα 16 μου χρόνια να σταθώ ίσα με τις λεβέντισσες αυτές Ελληνοπούλες!

ΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΝΙΚΑ

Η Ελληνίδα συμβάλλει ολόπλευρα στους αγώνες του Λαού μας. Το παρών της είναι πάντα ζωντανό, και όπως στο ξεσηκωμό του 21, στον πόλεμο του 40-στ' Αλβανικά βουνά, που στις πλάτες της, μεταφέρει τα πολεμοφόδια σε συνέχεια παίρνει πολύ δραστήρια μέρος στη δημιουργία των Έθνοαπελευθερωτικών οργανώσεων ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΕΠΟΝ, Έθν. Αλληλεγγύη.

Ο Έθνοαπελευθερωτικός αγώνας του Λαού μας έδωσε τη δυνατότητα στη γυναίκα να απαλλαχτεί από το ζυγό των προκαταλήψεων και της καθυστέρησης, που χρόνια και χρόνια οι άρχουσες τάξεις την είχαν καταδικάσει να ζει. Της έδωσαν τη δυνατότητα να αναπτύξει τις τεράστιες πολύπλευρες ικανότητές της αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες και αγώνες τέτοιους που ισάξια μπορούσε να σταθεί δίπλα στους άντρες. Για πρώτη φορά καταχτή η γυναίκα την Ισοτιμία της στην πρώτη Λαϊκή Κυβέρνηση του Βουνού (Π.Ε.Ε.Α.) το 10 - 3 - 44. Με ειδικό άρθρο που ψηφίστηκε στην πρώτη Σύγκληση του Έθνικού Συμβουλίου στις Κορυσιάδες Εδρυτανίας που οι εργασίες της κράτησαν από τις 14 - 5 - 44 έως 27 - 5 - 44, η γυναίκα γίνεται ισότιμη με τον άντρα στο 5ο κατά σειρά άρθρο, που λέει: «Οι Έλληνες άνδρες και γυναίκες έχουν ίσα πολιτικά και άστικά δικαιώματα». Όπως Έθνοσύμβουλοι, μέλη Λαϊκού δικαστηρίου, τοπικής αυτοδιοίκησης και σ' άλλους υπεύθυνους κοινωνικούς τομείς. Δυστυχώς ο αμείλικτος διωγμός των Έθνο/τικών οργανώσεων και γενικά οι κοινωνικές συνθήκες που επικράτησαν, δέν επέτρεψαν να αξιοποιηθούν όλες οι παραπάνω κατακτήσεις. Όμως και σ' αυτή τη φάση η γυναίκα πάλεψε σκληρά, αντιμετωπίζοντας, έκτελεστικά άποσπάσματα, έξοριες αναγκαστικό έκπατρισμό. Όμως οι Γυναίκες παλεύουν και θά παλεύουν για να πετύχουν ολοκληρωτικά την Ισοτιμία τους.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΓΚΟΓΚΟΓΛΟΥ

Η αγωνιστική παράδοση της ελληνίδας αρχίζει από πολύ παλιά. Από τα χρόνια της μακραίωνης τουρκοκρατίας και της επανάστασης του '21. Και συνεχίζεται και στον αιώνα μας, μέσα στους εθνικούς και λαϊκούς μας αγώνες.

Η ελληνίδα είχε κι έχει βαθειά ριζωμένη στην καρδιά της την αγάπη της για την πατρίδα, την αγάπη της για τη λευτεριά και ανεξαρτησία. Γι αυτό και την βλέπουμε να παίρνει μέρος σε όλους τους κατοπινούς δημοκρατικούς και λαϊκούς αγώνες δίπλα στον άνδρα. Δισταχτικά και ολιγάριθμες στην αρχή (στις 10ετίες 1920-1940) λόγω των προλήψεων που επικρατούσαν σε βάρος τους και που περιόριζαν σε πολύ στενά πλαίσια τη θέση της και το ρόλο της μέσα στην κοινωνία και στην οικογένεια.

Όμως στα χρόνια του παλλαϊκού ξεσηκωμού για την απόκρουση της ιταλοφασιστικής και γερμανοφασιστικής εισβολής στην Ελλάδα το 1940-1941, στα δύσκολα χρόνια της τριπλής κατοχής που ακολούθησε και της ένδοξης Εθνικής Αντίστασης για την απελευθέρωση της πατρίδας μας, η Ελληνίδα γυναίκα συνειδητοποιεί αποφασιστικά τις ευθύνες και το ρόλο της στις νέες συνθήκες και παραμερίζει τις προλήψεις, σπάει τα δεσμά της και μαζί με τον άνδρα παίρνει μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Παλεύει οργανωμένα μέσα από όλες τις απελευθερωτικές οργανώσεις του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ της ΕΑ που πήραν παλλαϊκό χαρακτήρα. Ακόμα πολέμησαν και με το όπλο στο χέρι μέσα από τις γραμμές του ΕΛΑΣ. Στις ελεύθερες περιοχές μέσα από τη λαϊκή αυτοδιοίκηση, τα λαϊκά δικαστήρια, την εκπαίδευση, όπου διακρίνεται ιδιαίτερα για την πρωτοβουλία της και τη δραστηριότητά της.

Σ' αυτούς τους τομείς η συμμετοχή της γυναίκας ήταν πιο έντονη. Και η κορυφαία του πατριωτισμού και της αυτοθυσίας, που δεν υστερεί από τον άνδρα, ήταν η αξιοπρεπής στάση της μέσα στις φυλάκες και στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στα μπουντρούμια των βασανιστηρίων.

Μπροστά στα εκτελεστικά αποσπάσματα. Τέτια παραδείγματα υπάρχουν χιλιάδες. Όπως:

Η Ηλέκτρα Αποστόλου, με την περιφρόνηση της στους φασίστες κατακτητές και στα όργανά τους, με την αφοβία της για το θάνατο, έγινε σύμβολο της αγωνιστικής λεβεντιάς, της θυσίας για ανώτερα λαϊκά ανθρωπινά ιδανικά. Η επονίτισσα Παναγιώτα Σταθοπούλου με τη νεολαιίστικη λεβεντιά πέρασε με τη σημαία μπροστά από το τάνκ.

Η επονίτισσα Ηρώ Κωνσταντοπούλου αντιμετώπισε το εκτελεστικό απόσπασμα με ηρωισμό στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής σε ηλικία 18 χρόνων.

Η Άννα Παπαδοπούλου από την Πτολεμαίδα, μητέρα 3 μικρών παιδιών εκτελέστηκε στο στρατόπεδο του Παύλου Μελά στη Θεσ/κη.

Η Ελασίτισσα Διαμάντω, έπεσε πολεμώντας στο μπλόκο της Κοκκινιάς, το 1944.

Και χιλιάδες άλλες επώνυμες και ανώνυμες ηρωίδες έδωσαν τη ζωή τους για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία της πατρίδας μας για την πρόοδο και την ειρήνη. Με τη θυσία τους αυτή οι ελληνίδες, και τη συμμετοχή τους σε όλες τις εκδηλώσεις του αγώνα, επιβάλλονται, αναγνωρίζονται σαν ισότιμες με τον άνδρα.

Συνειδητοποιούν μέσα στους σκληρούς αγώνες που τόσο άξια συμμετέχουν και τη δική τους τη δύναμη και αποκτούν αυτοπεποίθηση.

Ταυτόχρονα, συντελείται και μια βαθειά αλλαγή στη νοοτροπία των γυναικών. Ιδιαίτερα αυτό είναι αισθητό στην ύπαιθρο όπου γίνεται «επανάσταση» στην αλλαγή της νοοτροπίας των γυναικών και των αντρών ακόμα. Οι σχέσεις ανδρών και γυναικών επηρεάστηκαν σοβαρά μέσα στις νέες συνθήκες, (όπου άνδρες και γυναίκες αγωνίζονται μαζί ισότιμα) αναπτύχθηκε ο σεβασμός και η αμοιβαία εκτίμηση.

Η αλλαγή αυτών των σχέσεων βοήθησε παραπέρα την ελληνίδα και τις προοδευτικές δυνάμεις στο μεταπολεμικό αγώνα της για την απόδοση των ίσων πολιτικών δικαιωμάτων στην ελληνίδα.

Ναι μπορούμε να πούμε χωρίς επιφύλαξη ότι ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας αποτέλεσε σταθμό στην ωρίμανση και διαμόρφωση της σύγχρονης ελληνίδας, της Ελληνίδας αγωνίστριας που διαμορφώθηκε μέσα στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα.

Αναγνωρίστηκε και από το ΕΑΜ. Από τις πρώτες κιόλας διακηρύξεις, βροντοφώναζε το σεβασμό του στα δικαιώματα της γυναίκας που την ανακήρυξε ισότιμο με τον άνδρα πολίτη του Κράτους.

Ακόμα πολύ νωρίτερα το ΚΚΕ αμέσως με την ίδρυσή του καθόρισε τη θέση του για την γυναίκα στο πρόγραμμά του. Και απαίτησε από τότε την αναγνώριση, πλαιρσίας ισοτιμίας και ισοπολιτείας της γυναίκας και αργότερα το 1946 στην 12η Ολομέλεια της ΚΕ στο λαϊκό δημοκρατικό πρόγραμμα που υπήρξε αναφέρει για τις γυναίκες.

«Η ελληνίδα θα αποκτήσει τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τον άνδρα. Δεν μπορεί να γίνει και να σταθεί λαϊκή δημοκρατία δίχως τη χειραφέτηση της γυναίκας.

Η ελληνίδα μητέρα θα προστατευτεί έτσι που να μπορεί δίχως έγνοια να γεννά και ν' ανατρέψει το παιδί της.

Η εργάτριά μας θα παίρνει για ίση δουλειά ίσο μεροκάματο με τον άνδρα...

Οι προγραμματικοί αυτοί στόχοι γίνονται αποδεχτοί από τις αντιστασιακές, τις προοδευτικές γυναίκες και

με επικεφαλής τις κομμουνίστριες ρίχνονται στην πάλη για την πραγματοποίηση αυτών των στόχων. Όμως η ξενική επέμβαση ενωρίτερα και ο εμφύλιος πόλεμος κατοπινά, ανακόπτει προσωρινά την ανοδική πορεία του γυναικείου κινήματος.

Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Γυναικών (ΠΟΓ) (1946-47) που αριθμούσε τότε 200.000 μέλη συνέχισε την πάλη της για τα ίδια ιδανικά που πολέμησαν και οι ελληνίδες αγωνίστριες στην Εθνική Αντίσταση και δεν εκπληρώθηκαν με την απελευθέρωση της πατρίδας μας.

Ακόμα και μές' την περίοδο του εμφύλιου πολέμου, καθώς και στα κατοπινά χρόνια της συνέχισης της τρομοκρατίας και της αυθαιρεσίας της δεξιάς, οι γυναίκες πάλευαν με διάφορους τρόπους.

Οι εργάτριες στο εργοστάσιο έπαιρναν μέρος στην απεργία για καλύτερο μεροκάματο μαζί με τους άντρες. Οι αγρότισσες στα αγροτικά συλλαλητήρια μαζί με τους άντρες τους για καλύτερες τιμές στα προϊόντα του μόχθου τους.

Οι γυναίκες που υπόγραφαν στο χωριό το υπόμνημα για την απελευθέρωση της συγχωριανής τους πολιτικής κρατούμενης, παρά τις αντιδράσεις και τις πιέσεις των αρχών, είναι φανερό ότι και τότε οι γυναίκες και με την υπογραφή τους ακόμα πάλευαν θραυλά και έκαναν πολιτική.

Οι προοδευτικές επιστημότισσες και διανοούμενες πάλευαν για την ισοτιμία τους και για ίση μεταχείριση με τους άντρες συναδέλφους τους.

Όλη αυτή η περίοδος είτε με τον ένα, είτε με τον άλλο τρόπο, αποτέλεσε αξιοσημείωτο πολιτικό στάδιο μεγαλύτερης ακόμα ωρίμανσης, μιας σημαντικής πραγματικά πολιτικοποίησης των γυναικών.

Ωστόσο παρά τους πολύχρονους και επίμονους αυτούς αγώνες των γυναικών, μόνο το 1951, πολύ αργά, η Πολιτεία τους αναγνωρίζει νομικά πια το δικαίωμα ψήφου. Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Παρ' όλο που υπήρχε το προηγούμενο της ΠΕΕΑ της κυβέρνησης του βουνού το 1944, που είχε ανακηρύξει τη γυναίκα ισότιμο πολίτη και της είχε αναγνωρίσει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Και έτσι για πρώτη φορά στην ιστορία του κινήματός μας, η Ελληνίδα γυναίκα παίρνει μέρος με πλήρη δικαιώματα στις εκλογές για ανάδειξη εθνικού Συμβουλίου που οργάνωσε η ΠΕΕΑ, στα χρόνια της ένδοξης Εθνικής μας Αντίστασης. Και εκλέχτηκαν τότε αρκετές γυναίκες σαν εθνοσύμβουλοι με πλήρη πολιτικά δικαιώματα.

Επομένως ο δρόμος για την ελληνίδα, για την κατάκτηση και καθιέρωση της ισοτιμίας της είχε ανοίξει στα χρόνια της κατοχής, περνώντας μέσα από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Ο δρόμος αυτός συνεχίζεται και σήμερα από άλλες πιο προωθημένες πια θέσεις, θέσεις που κατακτήθηκαν με αγώνες θυσίες,

φυλακίσεις και εξορίες, που δεν πήγαν χαμένες αλλά έδωσαν τους καρπούς τους.

Σήμερα, κυρίως μετά τη μεταπολίτευση, έχουμε μια μεγάλη άνοδο του προοδευτικού γυναικείου κινήματος και επιτυχίες στα ιδιαίτερα προβλήματα του, που έχουν σχέση με την ισοτιμία γενικά των γυναικών με τις παραπέρα κατακτήσεις τους. Με τους αγώνες τους, τη βελτίωση της εργατικής νομοθεσίας, σχετικά με την εργαζόμενη γυναίκα, την ίδρυση-ορισμένων παιδικών σταθμών, νομοθετικές ρυθμίσεις στο Σύνταγμα, την επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης 100, για την ίση αμοιβή στα κατώτατα όρια μισθών και ημερομισθίων, κ.λπ.

Όμως τις επιτυχίες αυτές των γυναικών δεν πρέπει να τις δούμε ξεκομμένα από τους αγώνες της εργατικής τάξης και του αντιιμπεριαλιστικού και προοδευτικού λαϊκού κινήματος για τη δημοκρατία, την εθνική ανεξαρτησία, την ειρήνη και το σοσιαλισμό.

ΕΛΕΝΗ ΓΑΡΙΑΗ

Η Ελληνίδα έπαιξε, όπως άλλωστε, και οι άντρες, πρωταγωνιστικό ρόλο στην Εθνική Αντίσταση. Πήρε μέρος σ' όλες τις φάσεις και τις μορφές του επικού αγώνα του Ελληνικού λαού κατά του κατακτητή με ίσους όρους στους ηρωισμούς, στις θυσίες, στις εκτελέσεις, και σε μαζική κλίμακα. Ενδεικτικά είναι τα στοιχεία που δείχνουν πως από τα 3.000.000 μέλη της Εθνικής Αλληλεγγύης (της πρώτης αντιστασιακής οργάνωσης), τα 1.740.000 ήταν γυναίκες. Και από τις 600.000 μέλη της ΕΠΟΝ, τα μισά ήταν κορίτσια. Αλλά πέρα απ' αυτά τα στοιχεία, η συμμετοχή της Ελληνίδας γυναίκας, έμμεσα ή άμεσα, στην αντίσταση ξεπέρασε κάθε προηγούμενο άλλης χώρας στην Ευρώπη, ήταν καθολική και πολύπλευρη.

Σαν οπαδός, σαν απλό μέλος ή σαν στέλεχος, σαν καθοδηγήτρια ή οργανώτρια λαϊκών αγώνων, σαν μαχήτρια στη πόλη ή στο βουνό, η γυναίκα της Ελλάδος πρόσφερε αφειδώλευτα τον εαυτό της, και τη ζωή της ακόμη, με πάθος και με παληκαριά για τη λευτεριά της πατρίδας της και σπάζοντας μέσα στη φωτιά του αγώνα, την από αιώνες δουλεία της, αναδείχθηκε σε παράγοντα της Αντίστασης που δεν υστερούσε σε τίποτα από τους άντρες συναγωνιστές της.

Ο χαρακτήρας του αγώνα που διεξήγαγε ο Ελληνικός λαός στά χρόνια της χιτλεροφασιστικής κατοχής, δεν ήταν μόνο εθνικοαπελευθερωτικός. Ήταν ταυτόχρονα και κοινωνικός για την αλλαγή των αντιλαϊκών δομών, για την εξάλειψη της κοινωνικής κατάστασης, για τη δημοκρατία, για το σοσιαλισμό.

Μέσα σ' αυτόν τον αγώνα η γυναίκα συνειδητοποιούσε καθημερινά τη θέση της, αντιλαμβανόταν, όλο και πιο καθαρά και υπεύθυνα, πως δεν μπορεί να υπάρξει

πραγματική κοινωνική προκοπή, χωρίς την απελευθέρωση του μισού πληθυσμού και πλέον που είναι οι γυναίκες, χωρίς την ισοτιμία της. Και αυτήν την ισοτιμία, που είχε ήδη για καθημερινή πράξη, που την κατακτούσε κάθε μέρα η γυναίκα με τη δυναμική της παρουσία και συμμετοχή στα κοινά, και όχι μόνο στα κοινά και στον αγώνα, αλλά και στη ζωή και στις διαπροσωπικές σχέσεις, ήρθε να κατοχυρώσει νομοθετικά η ΠΕΕΑ, η Κυβέρνηση, δηλ. του βουνού και το Εθνικό Συμβούλιο με σειρά ψηφισμάτων, που περιλαμβάνονται στο «Δελτίο Πράξεων και Αποφάσεων», ένα δηλ. είδος Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Κυριώτερα από αυτά είναι η πράξη Άρθρο 5/1944, όπου για πρώτη φορά στην ιστορία του τόπου μας αναγνωρίζεται ότι «όλοι οι Έλληνες — άντρες και γυναίκες — έχουν ίσα πολιτικά και αστικά δικαιώματα και μια άλλη πράξη η 42 άρθρο 2 που καθιερώνει την εξίσωση των — αποδοχών ανδρών και γυναικών για ίδια δουλειά. Ή ακόμη η πράξη 6 άρθρ. 3 που δίνει το δικαίωμα στους γυναίκες να εκλέγουν και να εκλέγονται. Τότε, για πρώτη φορά, εκλέχτηκαν πέντε γυναίκες εθνοσύμβουλοι.

Κατακτήσεις τεράστιας σημασίας για την ουσιαστική απελευθέρωση της γυναίκας.

Δυστυχώς, οι τραγικές μεταπελευθερωτικές εξελίξεις στον τόπο μας, το μοίρασμα του κόσμου σε σφαίρες επιρροής των μεγάλων που έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την τύχη του λαϊκού κινήματος στην Ελλάδα, και η εδραίωση του Κράτους της αντιδραστικής Δεξιάς ο διωγμός κάθε προοδευτικού στοιχείου και των γυναικών που πρωταγωνίστησαν, και πολλές έπεσαν, στους αγώνες για τις πιο πάνω κατακτήσεις, όχι μόνο εμπόδισαν την παραπέρα ανάπτυξη του κινήματος για τη χειραφέτηση της γυναίκας, αλλά και την αφαιρέσαν και αυτά τα κεκτημένα με αίμα και θυσίες δικαιώματα και την ξαναγύρισαν στη θέση του αλλοτριωμένου, εξαρτημένου ατόμου που της είχε από αιώνες επιβάλει η ανδροκρατούμενη πατριαρχική κοινωνία.

Και χρειάστηκε το γυναικείο κίνημα στον τόπο μας να αρχίσει πάλι από την αρχή και να διεκδικεί βήμα-βήμα την ισοτιμία της γυναίκας, την κοινωνική της απελευθέρωση και την ουσιαστική χειραφέτησή της για να μπορέσει η γυναίκα να αποδεσμεύσει τον πλούσιο δυναμισμό της και να βρει το αληθινό της πρόσωπο.

1. Ο ρόλος της Ελληνίδας στην Εθνική Αντίσταση δεν ξεχωρίζει από το ρόλο του Έλληνα. Η Αντίσταση δεν ήξερε διακρίσεις φύλων, δεν υπήρχε ένας «αντρικός» και ένας «γυναικείος» τρόπος να μάχεται τον κατακτητή. Αυτή είναι η «αδιομορφία» της Αντίστασης, ότι για πρώτη φορά η γυναίκα πήρε μέρος σε αγώνα εθνικό όχι σαν «γυναίκα», όχι με τους παραδοσιακούς τρόπους της γυναικείας προσφοράς, αλλά σαν αγωνίστρια ισότιμη σε όλα δηλαδή ισότιμη στην προσφορά και στις θυσίες. Γι' αυτό λέω πως σωστότερο είναι να μιλάμε για τη Γυναίκα της Αντίστασης παρά για τη γυναίκα στην Αντίσταση. Έτσι και η ερώτησή σας θα μπορούσε να αντιστραφεί: όχι ποιός ήταν ο ρόλος της Ελληνίδας στην Αντίσταση, αλλά ποιός ήταν ο ρόλος της Αντίστασης στην Ελληνίδα.

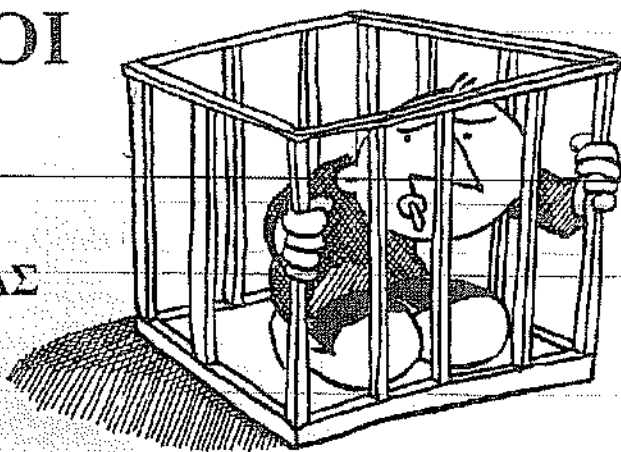
2. Νομίζω πως όσα λέω πιο πάνω απαντάνε και στη δεύτερη ερώτησή σας. Η ισοτιμία των δυο φύλων ήτανε δεδομένη στην Κατοχή, κερδισμένη μέσα στον αγώνα. Αλλά μέσα στο μεγάλο Εαμικό κίνημά αυτή η ισοτιμία θεσμοθετήθηκε κι όλας. Μέσα στις συνθήκες της κατοχής οι Ελληνίδες αποχτήσανε και ασκήσανε για πρώτη φορά το δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται.

Κι αυτό δείχνει πως το Εαμικό κίνημα της Αντίστασης είχε ένα βαθύτατο εθνικό και κοινωνικό περιεχόμενο, έκλεινε μέσα του ότι πιο προοδευτικό σε ιδέες, όραματα και πράξη υπήρχε σ' αυτό τον τόπο. Γι' αυτό κι ο διωγμός της στα κατοπινά χρόνια παίρνει τις διαστάσεις εθνικού εγκλήματος, πάσκιζε να κόψει τον κορμό του έθνους από τις πιο ζωτικές του ρίζες. Ότι ο διωγμός δεν πέτυχε το σκοπό του, ότι ρίζες και κορμός δεν ήτανε δυνατό ν' αποχωριστούνε, φαίνεται σήμερα περισσότερο από ποτέ: όταν όλες οι δυνάμεις που θέλουνε να λέγονται και να είναι προοδευτικές, στην Αντίσταση ανάγουνε τις ρίζες τους. Κι αυτό θαρώ πως είναι η πρώτη, η μεγαλύτερη και η ουσιαστικότερη αναγνώριση της Αντίστασης. Που ξανασυνδέει, ανάμεσα σ' άλλα, και τη σημερινή, μαχόμενη για την ολοκλήρωση της ισοτιμίας της, γυναίκα με τη μαχόμενη γυναίκα της κατοχής και την κερδισμένη μέσα στον αγώνα ισοτιμία της.

ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ

της Πέπης Δαράκη

Του ΠΑΝ. ΜΗΛΛ

Η θετική προσφορά της εργαζόμενης 'Ελληνίδας' στους τούς κλάδους της παραγωγής και η άλλη προσφορά της στην οικογένεια σαν νοικοκυρά και σαν μητέρα αποτελεί μία πραγματικότητα από όλους παραδεκτή, χωρίς ωστόσο αυτή την προσφορά της να την παρακολουθήσει και η ανάλογη αλλαγή της νομοθεσίας που να ενισχύει με προστατευτικά μέτρα τον τριπλό ρόλο της σαν εργαζομένης, μητέρας και νοικοκυράς. Ένώ με τη γυναικεία εργασία εμπλουτίστηκε το εργατικό δυναμικό της χώρας, το παιδί ωστόσο της εργαζόμενης μάνας, όταν δεν υπάρχουν τα κατάλληλα ιδρύματα για την περιθαλψή του, αποτελεί φράγμα στην κοινωνική προσφορά της.

Αποτελεί παράλληλα μία θετική διαπίστωση ότι η εργαζομένη πολύ σύντομα συνειδητοποίησε ότι με την οικονομική της συμβολή όχι μόνο βελτιώνει το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, αλλά κατοχυρώνει την αξιοπρέπειά της και ολοκληρώνει την προσωπικότητά της. Η θαναστική αυτή αλλαγή στη ζωή της χάρις στην εξωσπιτική εργασία στάθηκε πολύ σημαντική για τη χρεσινή υποταγμένη και καταπιεσμένη γυναίκα του τόπου μας.

Αλλά αυτή την ελάχιστη ελευθερία που κέρδισε η Ελληνίδα με την παραγωγική της εργασία έξω από το σπίτι κινδυνεύει να τη χάσει όταν γίνει μητέρα. Ποιάς θά φυλάξει το παιδί της όταν θά λείπει στην εργασία της; Πρέπει λοιπόν να την εγκαταλείψει για να φροντίζει το παιδί της; Να ξανακλειστεί μέσα στο σπίτι άχρηστεύοντας τις σπουδές και τα διπλώματά της, για να φροντίζει το παιδί της, και να ασχολείται αποκλειστικά με τις άχαρες χειρωνακτικές εργασίες του νοικοκυριού;

Οι παιδικοί σταθμοί δίνουν λύση στο πρόβλημα

Όλες οι πολιτισμένες χώρες του κόσμου έδωσαν λύση στο μεγάλο αυτό κοινωνικό πρόβλημα ιδρύοντας βρε-

φικούς και παιδικούς σταθμούς. Ο θεσμός αυτός ξεκίνησε σά μία λύση ανάγκης να προστατευθεί αρχικά τό παιδί της εργαζόμενης μάνας. Η πείρα ωστόσο, στις χώρες αυτές, απόδειξε ότι τά παιδιά που πηγαιίνουν στον παιδικό σταθμό ευεργετούνται πολύπλευρα από τό κατάλληλο περιβάλλον του και την επίβλεψη ενός έπιστημονικά εκπαιδευμένου προσωπικού.

Βλέπουμε έδώ ότι η προσφορά του παιδικού σταθμού στο κοινωνικό σύνολο παίρνει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι τά πέντε πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι κρίσιμα και αποφασιστικά για τη διάπλαση της προσωπικότητάς του και της μελλοντικής πορείας του στη ζωή. Έχει έπιστημονικά διαπιστωθεί ότι κάτω από τις ενοίκές συνθήκες ενός παιδικού σταθμού εξασφαλίζεται η όμαλή βιολογική και ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών.

Κανένας βέβαια δέν υποτιμά την αξία της αγάπης της μάνας για τό παιδί της. Η ρεαλιστική ωστόσο αντιμετώπιση του προβλήματος μās υποχρεώνει να παραδεχτούμε ότι η σωστή άγωγή του παιδιού χρειάζεται και τη βοήθεια της έπιστημονικής γνώσης που έρευνά και δίνει λύσεις στα πολύπλοκα προβλήματα του παιδιού.

Τό πρόβλημα αυτό παραμένει άλλο στον τόπο μας

Ο θεσμός των παιδικών σταθμών ανταποκρίνεται σήμερα όχι μόνο σέ μία κοινωνική αναγκαιότητα αλλά και σέ μία σκοπιμότητα πολλαπλής ωφέλειας τόσο για τό ίδιο τό παιδί όσο και για τό κοινωνικό σύνολο. Εφόσον έχει διαπιστωθεί ότι βοηθούν θετικά τό παιδί να εξελιχτεί όμαλά σ' έναν αύριανό πολίτη δημιουργικό και κοινωνικά άποδοτικό.

Στον τόπο μας ωστόσο τό πρόβλημα της φύλαξης των παιδιών των εργαζομένων μητέρων όχι μόνο παραμένει, άλλο αλλά κάθε μέρα που περνά γίνεται όξύτερο. Την ανάγκη δημιουργίας μεγάλου άριθμού παιδικών σταθμών την έπιβάλλουν οι παρακάτω λόγοι:

α) Η αύξηση του αριθμού των μητέρων που εργάζονται επαγγελματικά. Ο σύγχρονος, γενικά ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία, που καθιστά επιτακτική τη δημιουργία βρεφικών και παιδικών σταθμών. Και η πρόβλεψη τέλος ότι στα επόμενα χρόνια ο αριθμός των εργαζομένων ελληνίδων θα αυξηθεί.

β) Η αλλαγή της παραδοσιακής δομής της οικογένειας. Στις περισσότερες περιπτώσεις όλα τα μέλη της οικογένειας εργάζονται και δεν υπάρχει πάντα μιά γιαγιά για να φυλάει τα παιδιά.

γ) Η λύση της βοηθού για τη φύλαξη των παιδιών, δεν είναι έφικτη για την εργαζόμενη, την εργάτρια, την υπάλληλο, τη βιοτέχισσα, την αγρότισσα, την επιστήμονισσα εφόσον ο μεγαλύτερος αριθμός των εργαζομένων γυναικών ανήκει σ' αυτές τις κατηγορίες. Τα στοιχεία που προσφέρει το σπίτι και η συνοικία δεν είναι τα κατάλληλα για να αναπτυχθεί ομαλά και ολόπλευρα η προσωπικότητα του παιδιού και να βοηθηθεί η κοινωνικοποίησή του.

Το παιδί είναι προικισμένο με φυσιολογικές, πνευματικές και συναισθηματικές δυνατότητες που για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν ομαλά πρέπει το περιβάλλον, το ανθρώπινο, το φυσικό, το τεχνητό, να του δίνει ορισμένα, σε είδος, σε ποιότητα, σε ποσότητα, ερεθίσματα.

Από έρευνες που έγιναν διαπιστώθηκε ότι λίγες από τις μητέρες είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν στα παιδιά τους το ιδανικό περιβάλλον και τούτο γιατί υπήρχε ένας από τους παρακάτω λόγους:

α) Η μάνα δεν είχε χρόνο (γιατί δουλεύει, γιατί είναι άρρωστη, σπουδάζει, ταξιδεύει κ.λπ.). Δεν είχε πείρα, ή συναισθηματική ώριμότητα, ψυχική ήρεμια, ή ολοκληρωμένη προσωπικότητα.

β) Υπήρχε έλλειψη κατάλληλου κοινωνικού περιβάλλοντος.

γ) Υπήρχε έλλειψη φυσικού και αρχιτεκτονικού χώρου.

δ) Ήταν περιορισμένη ή οικονομική κατάσταση της οικογένειας.

Από τις έρευνες αυτές φαίνεται καθαρά η αναγκαιότητα παιδικών σταθμών τέτοιων που να αναπληρώνουν τα στοιχεία που λείπουν από το οικογενειακό περιβάλλον και κατά συνέπεια να δέχονται όλα τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική κατάσταση της οικογένειας ή αν εργάζεται ή όχι η μάνα.

Δηλαδή από αναγκαστική λύση που ήταν οι παιδικοί σταθμοί να γίνουν απαραίτητο συμπλήρωμα για την ολοκλήρωση της αγωγής του παιδιού.

Το περιβάλλον του παιδικού σταθμού ανταποκρίνεται ευρύτερα στις κοινωνικές ανάγκες του παιδιού.

Το παιδί από τα 3 - 5 χρόνια του έχει ανάγκη επαφής

μέ το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον που θα βοηθήσει την καλλιέργεια του κοινωνικού συναισθήματός του. Η θετική προσφορά του παιδικού σταθμού έρχεται να συμβάλλει στην ικανοποίηση αυτής της ψυχολογικής και βιολογικής ανάγκης του παιδιού μέσα σ' ένα περιβάλλον στα μέτρα του με ευρύχωρους χώρους, για παιχνίδια, έρευνες, χαρούμενη ομαδική ζωή με τα συνομήλικά του παιδιά. Όσο έρχεται σ' επαφή το παιδί, αυτής της ηλικίας, με περισσότερα πρόσωπα, τόσο περισσότερα ερεθίσματα δέχεται η προσωπικότητά του και αποφεύγεται ο κίνδυνος να διαμορφωθεί μονόπλευρα, πράγμα που θα συνέβαινε, αν έμενε αδιάκοπα φυλακισμένο στο σπίτι κάτω από την άμεση και συνεχή εξάρτηση των γονιών του.

Άλλωστε, μέσα στο σπίτι όλα είναι φτιαγμένα στα μέτρα των μεγάλων. Κ' αν του αφήνουν δική του μιά γωνιά, οι μεγάλοι αξιάνουν επιτακτικά να την έχει πάντα τακτοποιημένη και καθαρή, γεγονός που δεσμεύει και την ελευθερία του και τη φαντασία του. Αιτού του είδους οι καταπιέσεις και οι περιορισμοί δε συμβαίνουν στον παιδικό σταθμό. Όλοι οι χώροι του είναι φτιαγμένοι στα μέτρα του και μπορεί εκεί μέσα να κινείται άνετα και να ζει ευχάριστα και δημιουργικά τη μικρή του ηλικία, ώστε να μπορέσει να εξελιχτεί σ' έναν υγιή και ισορροπημένο ενήλικα. Όλα αυτά τα τόσο σπουδαία για το μέλλον των παιδιών προβλήματα, παίρνουν ιδιαίτερη ένταση στα μεγάλα αστικά κέντρα με την έλλειψη πρόβλεψης χώρων για τα παιδιά — παιχνιδότοποι, πάρκα, κήποι, αούλες.

Ανεξάρτητα λοιπόν από τις οικονομικές ανάγκες της οικογένειας και αν εργάζεται η μητέρα ή όχι, σήμερα κρίνεται παιδαγωγικά σωστότερο τα παιδιά να πηγαίνουν σε παιδικούς σταθμούς γιατί εκεί θα έχουν, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, σωστή διαπαιδαγώγηση και θα παίρνουν τις αναγκαίες για την ανάπτυξή τους εμπειρίες: α) Στόν παιδικό σταθμό έχει επαφή με περισσότερους ανθρώπους απ' ό,τι έχει στο στενό οικογενειακό του περιβάλλον. Έχει δηλαδή κι άλλα συνομήλικα παιδιά καθώς και μεγάλους — το προσωπικό του σταθμού — και κατά συνέπεια έχει περισσότερες παραστάσεις και περισσότερα πρότυπα για μίμηση. β) Μέσα στους παιδικούς σταθμούς τα παιδιά, ανεξάρτητα από την κοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας κι ανεξάρτητα αν εργάζεται η μητέρα ή όχι, πλούσια και φτωχά ζούν ισότιμα μέσα σε σύνοικες, από κάθε άποψη, συνθήκες και ευεργετούνται από μιά σωστή διαπαιδαγώγηση χάρις στο εκπαιδευτικό προσωπικό του παιδικού σταθμού. γ) Οι συνθήκες του παιδικού σταθμού είναι πιο κατάλληλες από τις συνθήκες του σπιτιού και της συνοικίας για να αναπτυχθεί ομαλά ένα παιδί. Άρκει να αναλογιστούμε την έλλειψη δυνατότητας για κίνηση και παιχνίδι μέσα στα ασφυκτικά διαμερίσματα των πολυκατοικιών

και τους μολυσμένους και επικίνδυνους δρόμους των μεγάλων αστικών κέντρων.

Ενώ το κτίριο του παιδικού σταθμού, ο κήπος του, τα παιχνίδια του στον κλειστό χώρο και στο ύπαιθρο, τα έπιπλα, τα χρώματα, οι χώροι υγιεινής είναι μελετημένα σε κλίμακα μικρού παιδιού. Εκεί μέσα λοιπόν το παιδί νιώθει πώς βρίσκεται σ' ένα δικό του κόσμο.

Αισθάνεται άνεση κι ελευθερία. Μπορεί να δοκιμάζει τις δυνάμεις του και να ασκεί τις ικανότητές του.

δ) Οι παιδικοί σταθμοί πρέπει να διαθέτουν εκπαιδευμένο προσωπικό, ικανό να αντιμετωπίσει σωστά και υπεύθυνα τα προβλήματα που δημιουργούνται στο παιδί όταν βρίσκεται μακριά από τη μητέρα του. Σ' οποιαδήποτε άλλα χέρια πιθανόν το παιδί να κινδυνεύει να δεχτεί τραύματα από πρόσωπα που θα αναλαμβάναν τη φύλαξή του ενώ θα άγνοούσαν τους κανόνες της διαπαιδαγώγησής του, σύμφωνα με την παιδαγωγική επιστήμη.

Για όλους αυτούς τους λόγους και για πολλούς άλλους άκρως, οι πολιτισμένες χώρες έσπευσαν να δώσουν λύση στο κοινωνικό αυτό πρόβλημα με τη δημιουργία μεγάλου αριθμού βρεφικών, παιδικών σταθμών.

Τό πρόβλημα από οικονομική άποψη

Όλα τα παραπάνω δημιουργούν στις εργαζόμενες μάνες ένα αίσθημα σιγουριάς για τα παιδιά τους. Τό ευνοϊκό αυτό ψυχολογικό κλίμα έχει άμεσο αντίκτυπο και στην εργασία τους —τη χειρωνακτική ή πνευματική— που γίνεται αποδοτικότερη. Κατά συνέπεια, η αυξημένη απόδοση της εργαζόμενης χάρις στη λύση που προσφέρει στο πρόβλημα ο παιδικός σταθμός, συμφέρει στην εθνική οικονομία της χώρας. Παράλληλα συμφέρει και στην οικογένεια της εργαζόμενης μάνας, εφόσον ο παιδικός σταθμός τη διευκολύνει να συνεχίσει την εργασία της. Ο θεσμός λοιπόν των παιδικών σταθμών που ανήκει στα προληπτικά μέτρα της κοινωνικής πρόνοιας έχει αποδειχτεί ότι συμφέρει από οικονομική άποψη και στην ίδια την πολιτεία περισσότερο από τα θεραπευτικά.

Ο θεσμός των παιδικών σταθμών βοηθά την άπελευθέρωση της γυναίκας

Η λύση που προσφέρει ο παιδικός σταθμός στο πρόβλημα της εργαζόμενης μάνας κάνει και την ίδια ευτυχισμένη. Μπορεί να συνεχίζει την επαγγελματική της σταδιοδρομία και παράλληλα να ολοκληρώνει την προσωπικότητά της σάν ενεργό κοινωνικό άτομο. Σήμερα αποτελεί πιά αξίωμα ότι μιά άπελευθερωμένη γυναίκα γίνεται πηγή χαράς και ευτυχίας και για τό ίδιο τό περιβάλλον της.

Η εργαζόμενη παραδίνοντας τό πρωτό το παιδί της στον παιδικό σταθμό φεύγει ήσυχη για τή δουλειά της, ξέροντας ότι τό παιδί της θά βρίσκεται όλη τή μέρα σε καλά χέρια, μέσα στο κατάλληλο περιβάλλον του παιδικού σταθμού, συντροφιά με άλλα συνομήλικά του παιδιά όπου θά παίξει, θά γυρίεται, θά τρέφεται καλά και θά νιώθει ευτυχισμένο.

Όλα αυτά δημιουργούν στην εργαζόμενη ένα πολύ ευνοϊκό ψυχολογικό κλίμα, γεγονός που αντανακλά σ' όλόκληρη τήν προσωπικότητά της και στην απόδοση της δουλειάς της.

Προοπτικές για τή λύση του προβλήματος

Επειδή οι εργαζόμενες γυναίκες, είναι στο σύνολό τους έντατικά άπασχολημένες μέσα κι έξω από τό σπίτι, έλάχιστος χρόνος τους μένει για να άσχοληθούν όσο και όπως πρέπει με τα παιδιά τους, με τις ανάγκες τις βιολογικές και ψυχολογικές που για να ικανοποιηθούν άπαιτούν μητέρες μορφωμένες, με βασικές γνώσεις της άγωγής του παιδιού, αλλά και με εύκαιρο χρόνο. Έτσι ο θεσμός των παιδικών σταθμών παίρνει σήμερα τήν καθολικότητα ενός κοινωνικού προβλήματος, που άφορά και άπασχολεί όλες τις εργαζόμενες παραγωγικές τάξεις, δηλαδή όλόκληρο τόν ελληνικό λαό. Για τήν κάλυψη λοιπόν αυτής της εθνικής ανάγκης πρέπει να αναλάβουν ένα μερίδιο ευθύνης όλοι: Κράτος, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οικονομικοί Οργανισμοί, Βιομηχανίες, Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, Συνδικάτα, Ομάδες Γονέων.

Οι Γυναίκες Οργανώσεις έχουν έδώ τόν πρώτο λόγο. Είναι ή δύναμη ή προορισμένη να κινητοποιήσει όλους τους παραπάνω κοινωνικούς παράγοντες.

Ένας παιδικός σταθμός μπορεί να ίδρυθεί και να λειτουργήσει με βάση κάποιον συνδυασμό συνεργασίας και οικονομικής συμμετοχής των παραπάνω κοινωνικών παραγόντων.

Επιτακτική προβάλλει ή αναζήτηση τρόπων και μεθόδων λειτουργίας παιδικών σταθμών σε κάθε γειτονιά ώστε να μπορέσουν να καλυφτούν οι ανάγκες περίθαλψης των παιδιών των μητέρων που άπασχολούνται επαγγελματικά έξω από τό σπίτι.

Η δημιουργία παιδικών σταθμών κοντά στους τόπους δουλειάς παρουσιάζει, ώρισμένα μειονεκτήματα, όπως είναι ή μεταφορά των παιδιών χιλιόμετρα από τόν τόπο κατοικίας και ή παραμονή του όλη τή μέρα σε περιοχές όχι και τόσο υγιεινές, όπως είναι οι βιομηχανικές ζώνες.

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Σ.Ε.Ε.
ΣΤΗΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΑΝΗΛΙΚΟ

Η επιτροπή εργασίας για το εργαζόμενο ανήλικο παιδί που συνήλθε στα πλαίσια του σεμιναρίου που όργα- δι (που συνήλθε στα πλαίσια του σεμιναρίου που όργα- νωσε ο Σ.Ε.Ε. για το κακοποιημένο παιδί) κατέληξε στις παρακάτω διαπιστώσεις και προτάσεις:

Τό πρόβλημα τών ανήλικων εργαζομένων είναι ένα πολύ σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα για τή χώρα μας. Αφορά χιλιάδες εργαζόμενα παιδιά ως 18 χρόνων που ύφιστανται τήν εκμετάλλευση και τήν καταπίεση τής εργοδοσίας. Εκμετάλλευση που για τήν ηλικία του παίζει καθοριστικό ρόλο στη σωματική και ψυχική τους υγεία τήν κοινωνική και πνευματική τους ανάπτυξη μέ βάση τό ύλικό που προέκυψε από τις εισηγήσεις και τή συζήτηση.

Η βασική αίτια που αναγκάζει τά παιδιά νά εργαστούν είναι τό χαμηλό βιοτικό επίπεδο τών οικογενειών τους μία και προέρχονται κύρια από φτωχές εργατικές και αγροτικές οικογένειες.

Τά παιδιά άπασχολούνται στη βιομηχανία, στό εμπό- ριο-στις ύπηρεσίες στις αγροτικές εργασίες, δουλεύ- ουν σε βαρεία και ανθυγιεινά επαγγέλματα δουλεύουν ύπερρωριακά σε νυχτερινή εργασία και σε άργιες. Δουλεύουν σε θέσεις ειδικευμένων εργατών παρ' ότι τά ίδια είναι άνειδίκευτα, ή άμοιβή τους είναι κατώτε- ρη τής άμοιβής άνειδίκευτου ανήλικου, δέν έχουν κοινωνική άσφάλιση, δέν έχουν τό δικαίωμα του συνδικαλισμού.

Η νομοθεσία που ύπάρχει είναι έλλειπής και άπαρχει- ωμένη και τό κυριώτερο δέν εφαρμόζεται προληπτικός και κατασταλτικός μηχανισμός που θα έξασφαλίζει τήν εφαρμογή τής.

Οί συνέπειες άπ' αυτή τή στύγνη εκμετάλλευσή τους είναι βαρείς για τήν υγεία τους, ψυχική και σωματι- κή, για τή μόρφωση τους και τήν κοινωνική τους ανά- πτυξη.

Οί εϋθόνες γι' αυτή τήν κατάσταση βαρύνουν τήν πο- λιτεία που αντιμετώπιζει τό πρόβλημα του εργαζόμε- νου ανήλικου τουλάχιστον μέ άδιαφορία.

Μ' αυτήν τήν έννοια θεωρούμε ότι τό εργαζόμενο ανή- λικο είναι μία κατηγορία κατ' έξοχήν κακοποιημένου παιδιού για τή χώρα μας και για τήν αντιμετώπιση του προβλήματος καταλήγουμε στις παρακάτω προτάσεις:

■ Σε εφαρμογή τής συνταγματικής διάταξης για ύπο- χρεωτική έννιάχρονη εκπαίδευση, νά άπαγορευτεί κά- θε είδους εργασία σε παιδιά κάτω τών 15 χρόνων.

■ Νά άπαγορευτεί ή εργασία σε ανθυγιεινά και βαρεία επαγγέλματα σε ανήλικους 15 - 18 χρόνων και νά δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε τό είδος τής εργασίας ν' αντιστοιχεί στις σωματικές δυνατότητες του ανήλικου που αναγκάζεται νά εργα- σθεί.

■ Νά καταργηθεί κάθε μισθολογική διάκριση. Ίση άμοιβή για ίσης άξιας δουλειά ανεξάρτητα από ήλικία.

■ Μειωμένο ώράριο σε σχέση μέ τόν ανήλικο για τούς ανήλικους εργαζομένους.

■ Νά άπαγορευτούν οι ύπερρωρίες, ή νυχτερινή εργα- σία και ή εργασία στις άργιες για τούς ανήλικους.

■ Νά έχουν ειδική και όχι άπλά πλήρη κοινωνική άσφάλιση όλοι οι ανήλικοι εργαζόμενοι χωρίς εξαιρέ- σεις και περιορισμούς.

■ Νά παρθούν άυστηρά μέτρα για τήν εφαρμογή τής 9χρονης ύποχρεωτικής εκπαίδευσης.

■ Νά ρυθμιστεί μέ νόμο ή σύμβαση μαθητείας νά γί- νεται γραπτή μέ βασική ύποχρέωση του εργοδότη νά διδάξει στό μαθητευόμενο τήν τέχνη ή τό επαγγελμα μέσα σε όρισμένο χρόνο.

■ Συστηματική όργάνωση και λειτουργία τών δημό- σιων επαγγελματικών σχολών και κρατικοποίηση τών ιδιωτικών.

■ Νά δίνονται 15 μέρες στίς εξετάσεις στους ανήλικους εργαζόμενους σπουδαστές.

■ Υποχρεωτική παρακολούθηση τής υγείας του παιδιού μέσα από κρατικό φορέα από τή σχολική ακόμα ηλικία, μέ στόχο ή γνωμάτευση του γιατρού νά χρησιμεύσει στον επαγγελματικό προσανατολισμό του ανήλικου. Όπωςδήποτε νά παρακολουθείται ή υγεία του ανά εξάμηνο κατά τή διάρκεια τής εργασίας του.

■ Νά επιτρέπεται στους εργαζόμενους ανήλικους νά συνδικαλίζονται χωρίς απαγορεύσεις και περιορισμούς.

■ Νά ψηφιστούν όλες οι διεθνείς συμβάσεις, που προστατεύουν τόν εργαζόμενο ανήλικο.

■ Νά έκσυγχρονισθεί και νά κωδικοποιηθεί ή σχετική νομοθεσία, και νά παρθούν άυστηρά μέτρα τήτησης όλων τών νόμων.

■ Νά δημιουργηθεί ειδικός φορέας στό ύπουργείο εργασίας μέ τή συμμετοχή τών εργαζομένων γιά τόν έλεγχο τής εφαρμογής τής νομοθεσίας.

Τέλος έκφραζουμε τήν εύχή γιά τή δημιουργία μιās κοινωνίας που θά καταργήσει όλοτέλα τήν κακοποίηση του παιδιού μέ τή μορφή τής εργασίας.

ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΑΣ

Συνέχεια από σελ. 4

ποίηση και σε αντίκρουση του σχεδίου Γαζή (1979).

β. Υπόμνημα που συνυπογράψανε άλλα 17 γυναικεία σωματεία για το σύνολο των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν για την υλοποίηση της ισοτιμίας της γυναίκας σ' όλους τους τομείς (1980).

γ. Δυσανακινώσιμες-καταγγελλίες που δημοσιεύθηκαν στο τύπο («Βήμα» 22.5.81 και 29.6.81) όπου γίνεται αναφορά πάλι στις αμετακίνητες βασικές διεκδικήσεις και καταγγέλλεται ή τελευταία προσπάθεια της Ν.Δ., τις παραμονές των εκλογών, να προωθήσει ως τή Βουλή το λεγόμενο «Σχέδιο Νουάρου» για να ψηφισθεί ως σύνολο-κάτι που θα κατέληγε στη φαλκίδευση του αιτήματος τή ισονομίας και την καταστράτηγηση των άλλων συνταγματικών διατάξεων για τον εκσυγχρονισμό του οικογενειακού δικαίου.

Επίσης πέρα απ' αυτά και με την επιφύλαξη αν ορθά αποδόθηκαν από τον τύπο, ως σχεδιαζόμενα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, σχετικά με τον πολιτικό γάμο και την αποποινικοποίηση της μοιχείας, πρέπει να επαναλάβουμε για να τονίσουμε τις σχετικές απόψεις μας.

α. Ο πολιτικός γάμος πρέπει να καθιερωθεί ως υποχρεωτικός και αποκλειστικός συστατικός τύπος του γάμου. Είναι στοιχειώδης αρχή ότι ή πολιτεία δεν μπορεί να είναι ουδέτερη για τή σύναψη του πιο θεμελιώδους θεσμού τής κοινωνίας. Κι είμαστε ή μόνη σχεδόν χώρα στην Ευρώπη τουλάχιστον, που δεν έχουμε καθιερώσει τόν πολιτικό γάμο. Η

ιερολογία θα παραμείνει ως προαιρετική παράλληλα και όχι διαζευκτικά με τον πολιτικό γάμο, πράγμα που θα κατέληγε στη διαίωρηση του θρησκευτικού και σύγχρονα θα δημιουργούσε, με τή διπλή ρύθμιση, μια απαράδεκτη αναρχία μέσα στην κοινωνία.

Αλλά μαζί με την καθιέρωση του πολιτικού γάμου είναι απαραίτητο να καταργηθούν και τα ποικίλα κωλύματα γάμου που έχουν επιβληθεί κυρίως από θρησκευτικούς ή μάλλον εκκλησιαστικούς λόγους.

β. Ως προς την αποποινικοποίηση της μοιχείας παρατηρούμε και εδώ ότι, αν δεν συνδυασθεί με αντίστοιχες τροποποιήσεις του οικογενειακού δικαίου ώστε παράλληλα να καταργηθεί το κώλυμα γάμου των μοιχών όπως επίσης και κυρίως να καθιερωθεί ο αντικειμενικός κλονισμός ως λόγος διαζυγίου και το συναινετικό διαζύγιο, θα είναι στην ουσία μια μισή λύση. Γιατί ναι μεν δεν θα φθάνει ή υπόθεση στο ποινικό δικαστήριο, και βέβαια είναι σημαντικό αυτό, αλλά ή επιστράτευση των ντέτεκτιβς κλ.π. για να συγκεντρωθούν τα αδιάσειστα στοιχεία για τήν απόδειξη του «υπαίτιου» λόγου διαζυγίου θα συνεχίζεται. Τέλος από τις παραπάνω παρατηρήσεις γίνεται φανερό πόσο όλα τα προβλήματα, που έχουν συσσωρευθεί από τήν άνιση μεταχείριση της γυναίκας και το καθυστερημένο μας οικογενειακό δίκαιο και έχουν συμπικνωθεί σε ασφυκτικό βαθμό με τήν εγκληματική αμέλεια τώσων δεκα-

ετιών των κυβερνήσεων της δεξιάς όχι μόνο όλα ανεξάρτητα είναι επείγοντα, αλλά αλληλοσυνδέονται και αλληλοεξαρτώνται σε τέτοιο βαθμό που σχεδόν είναι αδύνατη ή μεμονωμένη ρύθμισή τους. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ή αντιμετώπιση του προβλήματος τής ισονομίας πρέπει να είναι σφαιρική για όλες τις πτυχές του. Άλλωστε όλα αυτά τα επτά χρόνια τής κυβερνητικής απραξίας βοήθησαν στο να μελετηθεί και να προβληθεί το πρόβλημα τόσο από τις γυναίκες όσο και επιστημονικές οργανώσεις και να είναι ώριμο και θεωρητικά για τήν αντιμετώπισή του στο σύνολο. Αληθινά δεν χωράει οποιαδήποτε κερσόχρηση σε προτεραιότητες. Ούτε νοείται ισότητα σε όψεις. Πρέπει σύγχρονα και αλληλοσυνδόμενα να διαγραφούν και μεθοδευτούν προς υλοποίηση όλα τα μέτρα για τήν εξασφάλιση τής πραγματικής ισονομίας τής Ελληνίδας.

Είτε είναι νομοθετικά για όποια περιοχή δικαίου (οικογενειακό, ποινικό, εργατικό) είτε αφορούν έλεγχο και κυρώσεις για τήν καταστράτηγηση υπάρχουσας νομοθεσίας.

Είτε μέτρα κοινωνικής πολιτικής (παιδικοί σταθμοί κλ.π.)

Είτε μέτρα μορφωτικά και πολιτιστικά (παιδεία, τύπος, τηλεόραση).

Γιά το Διοικητικό Συμβούλιο.

«Καταβολές του γυναικείου ζητήματος στην Προϊστορία»

Ομιλία με το παρακάτω περιεχόμενο έγινε στο Σ.Ε.Ε. από την κ. Αθηνά Βουγιούκα - Γιόκαρη. Στο τεύχος αυτό δημοσιεύουμε το τρίτο και τελευταίο μέρος της. (Το πρώτο και το δεύτερο μέρος της ομιλίας αυτής καταχωρήθηκαν στα αμέσως προηγούμενα τεύχη μας).

Της 'Αθηνάς Βουγιούκα-Γιόκαρη

Έτσι, όταν γύρω στα 1800 π.Χ. πρωτοεμφανίζονται στον αιγαιακό χώρο οι Έλληνες, πατριάρχες Ινδοευρωπαίοι, το σύστημά τους δεν αργεί ν' ανατρέψει το παρακμασμένο ήδη μητριαρχικό σύστημα των αυτόχθονων. Αλλ' όχι χωρίς σφοδρότατη σύγκρουση που τα σημάδια της καθρεφτίζονται ολοζώντανα τόσο στις ιστορικές επιβιώσεις όσο και στη μυθολογία. Και βέβαια, η σύγκρουση αυτή δεν πέρασε απαρατήρητη από τα μεγάλα μυαλά της αρχαιότητας. Πρώτος ο Μπαχόφεν είδε πως ο Αισχύλος στην τραγωδία «Ευμενίδες», τρίτο μέρος της τραγωδίας του «Ορέστεια», περιγράφει με πλήρη ιστορική επίγνωση τη σύγκρουση μητριαρχίας και πατριαρχίας και τη νίκη της τελευταίας. Και το έργο του αυτό είναι όχι μόνο ένα υψηλό ποιητικό, μα κι ένα μεγάλο ιστορικό μνημείο της σύγκρουσης ανάμεσα στους δυο κόσμους. Να ποιά ερμηνεία μας δίνει ο Μπαχόφεν, κάτω από αυτό το πρίσμα, της τραγωδίας του Αισχύλου: Η Κλυταιμνήστρα για χάρη του εραστή της Αίγισθου σκότωσε τον άντρα της, τον Αγαμέμνονα, σα γύρισε από τον Τρωικό πόλεμο. Ο Ορέστης όμως, που ήταν γιος της Κλυταιμνήστρας, εκδικείται το φόνο του πατέρα του, σκοτώνοντας τη μάνα του. Γι' αυτό τον καταδιώκουν οι Ερινύες, οι δαιμονικές προστάτριες του μητρικού δικαίου, οι οποίες θεωρούν τη μητροκτονία σαν το πιο βαρύ το πιο ανεξιλέωτο έγκλημα. Μα ο Απόλλωνας που με το χρησμό του έσπρωξε τον Ορέστη να κάνει την πράξη αυτή, κι η Αθηνά που την καλούνε να δικάσει — οι δυο θεοί εκπροσωπούν εδώ το καινούργιο καθεστώς του πατρικού δικαίου — τον προστατεύουν. Η Αθηνά ακούει και τα δυο μέρη. Όλη η διαμάχη συνοψίζεται στη συζήτηση που γίνεται τώρα ανάμεσα στον Ορέστη και τις Ερινύες. Οι Ερινύες υπερασπίζονται το δικαίωμά τους, θρηνούν που οι νέοι θεσμοί αναστατώνουν την παλιά τάξη, οργίζονται με τους

νέους θεούς που βάζουν πάνω από το δίκαιο τη δύναμη και τις ποδοπατούν. Ο Ορέστης πάλι επικαλείται το ότι η Κλυταιμνήστρα έκανε διπλό έγκλημα: γιατί, σκοτώνοντας τον άντρα της, σκότωσε μαζί και τον πατέρα του. Γιατί, λοιπόν, οι Ερινύες καταδιώκουν αυτόν κι όχι εκείνην που είναι πολύ πιο ένοχη; Η απάντηση των Ερινύων είναι χτυπητή: «Δεν ήταν από αίμα συγγενής της ο άντρας που σκότωσε». Η Κλυταιμνήστρα δεν έχυσε, όπως ο Ορέστης, αίμα συγγενικό, δε σκότωσε άνθρωπο του δικού της γένους κι ο φόνος που έκανε δεν ενδιαφέρει τις Ερινύες. Αυτώνών δουλειά είναι μονάχα να καταδιώκουν το φόνο ανάμεσα στους ομόαιμους. Ο πατριαρχικός Ορέστης σαστίζει: «Κι εγώ από της μάνας μου είμαι το αίμα;» Κι οι Ερινύες του απαντάνε: «Αυτή, κακούργε δε σ' έθρεψε μέσα στα σλάχνα της; της μάνας σου απαρνιέσαι το πανάκριβο αίμα;» Ο Ορέστης ανήκει στο γένος της μάνας του καί κατά το μητρικό δίκαιο, έκανε το πιο βαρύ, το πιο ανεξιλέωτο έγκλημα, τη μητροκτονία. Γι' αυτό κι οι Ερινύες τον γυρεύουν, είναι πια δικός τους. Μα τώρα εμφανίζεται ο Απόλλωνας — σα συνήγορος του Ορέστη. Η νέα τάξη παραμερίζει το πανάρχαιο δίκαιο. Θέλει τ' παιδί αίμα του πατέρα του και για τη μάνα ξένο. «Δεν είναι η μάνα αυτή που κάνει το παιδί, θρέφει μονάχα το νιόρηχτο σπέρμα. Είναι ο Σπορέας που γεννά κι εκείνη ξένη για έναν ξένο αναπτύσει το βλαστάρι». Η Αθηνά βάζει τους αεροπαγίτες να ψηφίσουν. Οι ψηφοί είναι ίσοι για την αθώωση και την καταδίκη. Τότε η Αθηνά, σαν πρόεδρος του Δικαστηρίου, δίνει την ψήφο της υπέρ του Ορέστη και τον αθώνει. Το πατρικό δίκαιο νίκησε το μητρικό. Οι νέοι θεοί νικούν τις παλιές Ερινύες που η Αθηνά τις πείθει στο τέλος να ταυτιστούν με τις Σεμνές, τις θείινες του Αρείου Πάγου αναλαμβάνοντας έτσι ένα νέο αξίωμα στα πλαίσια της νέας τάξης πραγμάτων.

Νίκησε, λοιπόν, ο Πατέρας. Αλλά του έμειναν δυο καημοί: Ο άνας, η λαχτάρα του να κάνει παιδιά χωρίς τη μεσολάβηση της γυναίκας. Σε πλήθος μύθους βρίσκει την έκφρασή της η λαχτάρα αυτή: Η Αθηνά βγαίνει από το κεφάλι του Δία κι ο Διόνυσος από τον μηρό του. Ο μυθικός πρόγονος των Ινδιάνων Αταπας της Β. Αμερικής, ο Μπαντικότ, γεννάει ένα γιο που του βγαίνει από τη μασχάλη. Ο Χετταίος θεός Κουμαργι γεννάει δυο παιδιά από δυο διαφορετικά σημεία του σώματός του. Η άτοπη εμμονή του φροντισμού στην υποθετική κι αμφίβολη ιδέα ότι η γυναίκα κατέχεται από το «φθόνο του πέους», θα έπρεπε να παραχωρήσει τη θέση της στον πολλαπλά μαρτυρημένο «φθόνο εγκυμοσύνης» του άντρα. Οι μύθοι αυτό αποδεικνύουν. Και δε λένε ψέματα ποτέ. Ο άλλος καημός του Πατέρα, είναι η νοσταλγία για εκείνη την εποχή της αρμονίας, της γαλήνης, τότε που βασίλευε η Μάνα με τις αρχές της αγάπης, της ενότητας και της ειρήνης. Η λέξη που σημαίνει «ελευθερία» βρίσκεται για πρώτη φορά σε σουμεριακό κείμενο των τελευταίων αιώνων της 3ης χιλιετηρίδας. Παρατήρησαν, όμως, οι Σουμεριολόγοι πως η λέξη αυτή «amargi» στα σουμεριακά, σημαίνει στην κυριολεξία «γυρισμός στη μητέρα». Τί ωραία, τί νοσταλγική ταύτιση της ελευθερίας με το γυρισμό στη μητέρα! Στην κελτική μυθολογία πάλι υπάρχει ένας μύθος που φανερώνει τη λαχτάρα για την παραδείσια εκείνη εποχή όπου κυριαρχούσε η γυναίκα. Είναι ο μύθος για το νησί του Avalon. Όταν ο βασιλιάς Αρθούρος, θανάσιμα πληγωμένος στη μάχη του Κάμλαν φτάνει στην ακροθαλασσιά, ξεσπάει μια τρομερή καταιγίδα και σε λίγο φαίνεται στη θάλασσα ένα καράβι γεμάτο γυναίκες. Η μια από αυτές είναι η νεράιδα Μοργκάνα, αδελφή του βασιλιά Αρθούρου. Πάρνει το βασιλιά στο καράβι της και τον πηγαίνει κατ' ευθείαν στο νησί του Avalon, όπου ο βασιλιάς Αρθούρος ζει ακόμα και σήμερα, ζαπλωμένος σ' ένα χρυσό κρεβάτι. Το νησί αυτό, στη μέση του Ωκεανού, δεν ξέρει τι θα πει αρρώστια. Δεν έχει κλέφτες ούτε

κακούργους. Αιώνια γαλήνη βασιλεύει εκεί. Δεν υπάρχει χιόνι, ομίχλη, ζέστη αφόρητη. Ολοχρονίς ανθίζουν τα λουλούδια και τα δέντρα είναι φορτωμένα καρπούς. Οι κάτοικοι μένουν πάντα νέοι. «Εννιά αδερφές κυβερνάνε το νησί. Η μια από τις εννιά είναι η Μοργκάνα, η πιο όμορφη κι η πιο άξια απ' όλες. Ξέρει να ξεχωρίζει τα βότανα, να γιατρεύει τις αρρώστιες. Κατέχει την τέχνη ν' αλλάζει όψη και να πετάει στον αέρα...» Είναι εκπληκτικό που οι Κέλτες τοποθέτησαν τον παράδεισό τους σ' ένα μητριαρχούμενο νησί.

Κι αφήνοντας το νησί του Avalon ν' αρμενίζει μακάριο στον Ωκεανό, ας γυρίσουμε στη σημερινή, τη δική μας εποχή. Δεν είναι υπερβολή να πούμε πως το γυναικείο ζήτημα μας το κληροδότησε η προϊστορία. Βέβαια, η κατάσταση όπου βρίσκεται σήμερα η γυναίκα έχει αλλάξει πολύ σε σύγκριση με τις μεγάλες πατριαρχικές εποχές. Αυτό οφείλεται στο ότι η βιομηχανική μας εποχή αξιώνει από τη γυναίκα, από τον περασμένο κιόλας αιώνα να βγει από το σπίτι και να μπει ενεργά στην παραγωγή. Ξαναποκτάει έτσι η γυναίκα μια οικονομική σημασία που την είχε χάσει από την εποχή της προϊστορίας. Κι όπως είχε προβλέψει ο Ενγκελς, αφού αλλάζει η οικονομική της κατάσταση, αλλάζει κι η θέση της από κοινωνική και πολιτική πλευρά. Όχι όμως τόσο, όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες. Είναι μακριά ακόμη η γυναίκα από την οικική κι ουσιαστική ισοτιμία της με τον άντρα. Γιατί, στη μοντέρνα μας εποχή, εξακολουθεί να επιβιώνει η καμπάλαιη και ξεπερασμένη πια από τα πράγματα παράδοση που θέλει, από χιλιάδες τώρα χρόνια, τον άντρα κυρίαρχο της κοινωνικής ζωής. Κι η παράδοση αυτή αντιστέκεται πεισματικά. Ως πότε όμως; Αν σήμερα ο άντρας εξακολουθεί να είναι η θέση κι η γυναίκα η αντίθεση οι συνθήκες έχουν ωριμάσει πια για μια νέα ανάμεσά τους αρμονική και καρποφόρα, σύνθεση.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

Από τον Σύνδεσμο Επιστημόνων Γυναικών Αμερικής προκηρύχθηκαν υποτροφίες για το ακαδημαϊκό έτος 1983 - 1984. Τα ενδιαφερόμενα μέλη μπορούν να απευθυνθούν για περισσότερες πληροφορίες στη Γραμματεία του Συνδέσμου από την 1/2/82 - 30/10/82.

ΕΠΙΘΕΤΕ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

...Στη μακρινή Κολοβά η στή νετρονική μας Βουλγαρία. Στη καρδιά της Σοβιετικής Ασίας η έκταμη, έδω κοντα στην Ερμιονη Αργολίδας. Αυτή τη φορά εδω προσφέρουμε με μεγάλη ποικιλία ελληνογής προγραμμάτων που μοιρευουμε μες θα διατακρηθουν στα ονειρα σας για τις καλοκαιρινές σας διακοπές.

ΕΞΩΤΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΙΝΔΙΑ - ΝΕΠΑΛ

(Βομβον - Τζαμπον - Δελχί - Αγκρα - Φατεπούρ - Μεναρές - Κατμννννν)

ΑΙΘΙΟΠΙΑ

(Αντι - Αντοουα - Μισοχρ Νηαρ - Κονταρ - Αδουμννν)

ΚΟΥΒΑ

(Αβάνα - Βαρσοβία - Κουβια - Σεντομνννν - Κολομβου - Ουάιν - Σοντογκ - Βαρκελώνη)

ΚΟΥΒΑ - ΜΕΞΙΚΟ

(Αβουα - Σεντομνννν - Μέξικο Σιου - Βαρκελώνη)

ΚΟΥΒΑ - ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

(Αβουα - Μαννννν - Γρανάδα - Μασάγια - Βαρκελώνη)

ΤΥΝΗΣΙΑ - ΑΛΓΕΡΙΑ

(Χουαμπέ - Καίρουα - Νορμν - Ουάα - Αλνν - Μπου Σαντο) 10 μέρες - 31/8, 14/9, 5/10

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΑΚΤΗ / ΜΠΟΥΡΚΑΣ - ΧΡΥΣΗ ΑΜΜΟΛΟΓΙΑ / ΒΑΡΝΑ - Ανοχωρήσεις κότε εαββατο.

ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Πηλοποκο Βουλαραία - Κορνεσν Ρουμνννν - Σοφια / Φιλιππογτοαη με πούλιαν

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ

5 μέρες - Ανοχωρήσεις κότε δευτέρα με πούλιαν

ΤΥΠΟΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

11 μέρες - Ανοχωρήσεις 21/7, 11/8, 8/9

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ - ΤΟΥΡΚΙΑ

10 μέρες - Ανοχωρήσει 15/7 (Σόφια - Φαλιμποουαη - Κωνσταντινουαη Πουρτοουοα)

ΤΥΠΟΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

(Κωνσταντινουαη - Πιουσα - Σιυμπη - Ερεσσος - Πέριμος - Τοαία - Κουαουαοι)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

7 μέρες - 5/7, 26/7, 11/8, 27/8

ΚΕΝΤΡΙΚΗ & ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

ΠΡΑΓΑ - ΒΟΥΛΑΠΕΣΤΗ

7 μέρες - 19/7, 23/8

ΟΥΓΓΑΡΙΑ Βουδαου

8 μέρες - 8/7, 12/7, 1/8, 23/8

A.A. ΤΕΡΜΑΝΙΑΣ

8 μέρες - 14/9

ΒΙΕΝΝΗ - ΒΟΥΛΑΠΕΣΤΗ

8 μέρες - Συναεσεις ανοχωρήσεις 4/7, 11/7, 18/7, 1/8, 8/8, 15/8, 22/8, 29/8, 29/8, 5/9, 12/9

ΒΟΥΛΑΠΕΣΤΗ

5 και 6 μέρες - 12/8, 28/10 και 31/7, 6/8, 12/7, 6/9

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ακου μια μεγάλη προοποα! Σε συναεραα με τους Σοβιετικούς οργανισμούς Τουρισμού Intourst, Sputnik και Tourbureau ηποερε κρηλοαεκτικά να... όνωερε την Σοβιετική Έωση.

Οαο το καλοκαίρι με συναεεις ανοχωρήσεις με διαοοετικές διακοπές σας προσφέρουμε, έκτος από τις κλασικές με εκδομές Μοσχός, Κιέβου, Νεβνγκραντ, πολλα προοόμια με διαοοετικές πόλεις και προοές για να γνωερετε τη Σοβιετική Έωση καλύτερα... ίως οσο κι έμεις...

ΜΟΣΧΑ - ΛΕΝΙΝΓΚΡΑΝΤ - ΚΙΕΒΟ - ΒΑΛΤΙΚΗ - ΣΙΒΗΡΙΑ - ΚΑΥΚΑΣΟΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

ΒΟΥΛΓΑΡΑΝΤ - Χελιταροφοκ - Ταοκένδη - Μουδουανοκ

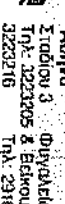
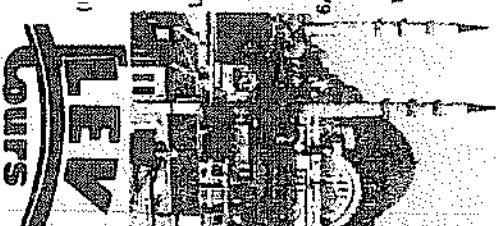
Μίνοκ - Τάαηα - Οόησος - Πετροζαβόντοκ - Μπουχάρρα - Νοβουηηηοκ

Γνωρίζουμε τη Σοβιετική Έωση καλύτερα

άν όαους

ΕΛΛΑΔΑ

Επιδομ: Ξενοδοχείο Lena-Mary και Ζακύνθο

Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Πειραιές
Ζηταίου 3	Ερμιονη 90	Π. Τσαοόουη 268
Τηλ: 3221205 & 3221205	Τηλ: 2633976	Τηλ: 2633976
Τηλ: 2916282	Τηλ: 264758	Τηλ: 4933463
		Ρατνα: Fat Travel
		Οραος - Αουαος 48
		Τηλ: 2227956 - 220993

RAI

143
ΧΡΟΝΙΑ

1839 - 1982

ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ